GEÇ ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERDE FLÖRT ŞİDDETİNİN, TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE EMPATİ DÜZEYİ İLE İLİŞKİSİ

Selvihan AKBAYIR

201104103

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji (Gelişim Opsiyonlu) Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seda ERZİ

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

GEÇ ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERDE FLÖRT ŞİDDETİNİN, TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE EMPATİ DÜZEYİ İLE İLİŞKİSİ

Selvihan AKBAYIR

201104103

ORCID: 0000-0003-0219-9378

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji (Gelişim Opsiyonlu) Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seda ERZİ

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı planlarken aklımdaki karmaşayı çok iyi gören ve yapmak istediklerimi benden daha iyi anlayan, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, ilham veren fikirleriyle bu çalışmaya katkı sağlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Seda ERZİ'ye;

Bu süreçte benden desteğini esirgemeyen ve fikirlerini paylaşmaktan çekinmeyen sevgili arkadaşlarıma;

Varlıklarıyla beni güçlendiren canım ailemin cesur kadınlarına, bana hayal etme cesaretini ve başarma azmini veren anneme, hayallerimi gerçekleştirme yolunda beni asla yalnız bırakmayan canım kardeşime;

Araştırmaya katılmayı kabul eden, cevapladıkları sorularla bu çalışmayı mümkün kılan tüm katılımcılara sonsuz teşekkürlerimle.

Selvihan AKBAYIR

Şubat, 2023

ÖZET

GEÇ ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ GENÇLERDE FLÖRT ŞİDDETİNİN, TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE EMPATİ DÜZEYİ İLE İLİŞKİSİ

Selvihan Akbayır
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı Adı
Psikoloji (Gelişim Opsiyonlu)Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seda Erzi
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023

Flört şiddeti, ergenler ve beliren yetişkinler arasında ciddi bir sosyal sorundur. Bu araştırmada geç ergenlik dönemindeki bireylerde flört şiddeti, toplumsal cinsiyet algısı ve empati düzeyi bakımından incelenmiştir. 18-20 yaşları arasındaki toplam 271 katılımcı Ergen Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri (CADRI), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ) ve Temel Empati Ölçeği (TEÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunu cevaplamıştır. Çalışmanın bulguları, romantik ilişki deneyimi olmuş katılımcıların %96.1'inin hayatlarının bir döneminde, partnerlerinden herhangi bir tür şiddete maruz kaldığını göstermiştir. Empati, CADRI şiddet uygulama, şiddete uğrama ve toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin katılımcıların cinsiyeti de dahil olmak üzere çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Bulgular ayrıca, cinsel, sözel-duygusal ve fiziksel şiddet uygulama ve şiddete uğrama puanları ile toplumsal cinsiyet algısı ve empatinin anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Yapılan regresyon analizlerinde tüm katılımcılarda şiddet uygulama düzeylerinin şiddete uğrama düzeylerini; empati düzeylerinin toplumsal cinsiyete dair yargılarını; toplumsal cinsiyet algısının katılımcıların partner şiddeti uygulama eğilimlerini yordadığı belirlenmiştir. Yapılan analizlerde kadınlarda empati düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algısının daha eşitlikçi hale geldiği, partner şiddetine uğrama ve şiddet uygulama düzeylerinin ise azaldığı tespit edilmiştir. Mevcut çalışmanın bulguları, geç ergenlerde toplumsal cinsiyet algısı ve empati düzeylerinin flört şiddetini anlamada önemli rolü olduğunu göstermiştir. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: flört şiddeti, empati, toplumsal cinsiyet rolleri, geç ergenlik

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN DATING VIOLENCE IN LATE ADOLESCENCE, PERCEPTION OF GENDER AND LEVEL OF EMPATHY

Selvihan Akbayır
Master Thesis
Department of Psychology
Psychology (Developmental) Master Programme with Thesis
Thesis Advisor: Asst. Prof. Seda Erzi
Maltepe University Graduate School, 2023

Dating violence is a serious social problem among adolescents and emerging adults. This study examined dating violence among late adolescents in terms of gender perception and empathy level. A total of 271 participants between the ages of 18-20 answered the Conflict in Adolescent Dating Relationships Inventory (CADRI), the Gender Equality Scale (GES), Basic Empathy Scale (BES) and the demographic information form prepared by the researcher. The findings of the study showed that 96.1% of the participants who had romantic relationships experienced some form of violence from their partners at some point in their lives. It has been observed that the levels of empathy, perpetration of violence, exposure to violence and gender related judgements differ according to various demographic variables, including the gender of the participants. Results also showed that sexual, verbal-emotional and physical violence and exposure to violence was related with gender related judgements and empathy. Regression analysis showed that perpetration of violence predicted the violence exposure; gender related judgements predicted the perpetration of violence; empathy levels predicted the gender related judgements significantly. Results also showed that as the level of women's empathy increases, gender roles become more egalitarian, and exposure to violence and also perpetrating the violence decreases. Results of this study demonstrated that gender related judgements and empathy levels have an important role in understanding dating violence of late adolescents. Results are discussed within the light of relevant literature.

Keywords: dating violence, gender roles, empathy, late adolescence

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ x
KISALTMALAR xii
1. GİRİŞ 1
1.1 Problem 1
1.2 Amaç 2
1.3 Önem 3
1.4 Varsayımlar 4
1.5 Sınırlıklar 4
1.6 Tanımlar 5
2. GENEL BİLGİLER 6
2.1 Ergenlik 6
2.1.1 Ergenlikte fiziksel değişimler 7
2.1.2 Ergenlikte bilişsel değişimler 8
2.1.3 Ergenlikte sosyal-duygusal değişimler 13
2.2 Ergenlikte Flört İlişkilerinin Önemi ve Flört Şiddeti 16
2.3 Toplumsal Cinsiyet Algısı 23

2.4 Empati 27
3. YÖNTEM 32
3.1 Araştırma Modeli 32
3.2 Araştırma Grubu.....32
3.3 Veriler ve Toplanması.....34
3.3.1 Temel bilgi formu 34
3.3.2 Ergen sevgili ilişkisinde çatışma envanteri (CADRI).....34
3.3.3 Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği 35
3.3.4 Temel empati ölçeği.....35
3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması.....36
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....37
4.1 Bulgular.....37
4.1.1 CADRI, TCEÖ ve TEÖ puanları arası ilişkilerin incelenmesi.....38
4.1.2 Tüm katılımcılarda CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi 45
4.1.3 Erkeklerde CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi ……..48
4.1.4 Kadınlarda CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi ……..51
4.1.5 Demografik değişken kategorilerinde ölçek puan ortalamaları arasındaki farklarının incelenmesi 54
4.2 Tartışma.....65
5. SONUÇ ve ÖNERİLER 76
KAYNAKLAR 79

ÖZGEÇMİŞ 103

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Algılanan Gelir Düzeyi 32
Tablo 2 Çoğunlukla Yaşanan Yer 33
Tablo 3 Katılımcı Eğitim Durumu 33
Tablo 4 Anne Eğitim Durumu 33
Tablo 5 Baba Eğitim Durumu 33
Tablo 6 Ebeveyn İlişki Durumu 34
Tablo 7 Araştırma Ölçekleri Toplam Puanlarının Betimsel İstatistik Verileri 37
Tablo 8 Tüm Katılımcılarda Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler 42
Tablo 9 Kadınlarda Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler 43
Tablo 10 Erkeklerde Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler 44
Tablo 11 CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 45
Tablo 12 CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 46
Tablo 13 CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 47
Tablo 14 CADRI Sözel Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 47
Tablo 15 CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 48
Tablo 16 Erkeklerde CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 48
Tablo 17 Erkeklerde CADRI Sözel – Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 49
Tablo 18 Erkeklerde CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 50
Tablo 19 Erkeklerde CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 50
Tablo 20 Erkeklerde CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 50

Tablo 21 Kadınlarda CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 51
Tablo 22 Kadınlarda CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 52
Tablo 23 Kadınlarda CADRI Sözel – Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 53
Tablo 24 Kadınlarda CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 53
Tablo 25 Kadınlarda CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi 54
Tablo 26 Cinsiyete Göre CADRI, TCEÖ ve Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi 55
Tablo 27 Anne Çalışma Durumu Değişkenine göre CADRİ, TCEÖ ve TEÖ ve Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi 57
Tablo 28 CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi 58
Tablo 29 Erkeklerde CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi 60
Tablo 30 Erkeklerde CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi 61
Tablo 31 Kadınlarda CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi 63
Tablo 32 Kadınlarda CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi 64

KISALTMALAR

CADRİ : Ergen Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri

TCEÖ : Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği

TEÖ : Temel Empati Ölçeği

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Özerk birey olmanın önemli olduğu ergenlik döneminde karşı cinsle akran ilişkilerinin de artmasıyla romantik sosyal ilişkiler kurulur ve bu ilişkiler kişinin kimlik oluşumunda önemli bir yere sahiptir (Atak ve Taştan, 2012).

Bu dönemde flört, genç yetişkinlikteki yakın ilişki davranışlarına hazırlık anlamı taşıdığı gibi bireyin iletişim kurma, dinleme, paylaşma ve bağ kurma becerilerini de geliştirmekte; gence toplumsal gelişime hazırlık, destek alma, yakınlık kurma ve toplumsal statü gibi yararlar sağlamaktadır (Büyükpapuşcu,2011). Skipper ve Nass(1966) da benzer şekilde ergenlerde romantik ilişkinin bireye eğlence, karşı cinsle sosyalleşme, statü kazanma ve gelecekte kurulabilecek evlilik bağı için flört etme imkanı sunduğunu ifade eder.

Çoğu ergen ilişkisi destekleyici ve sağlıklı olsa da bu tür ilişkilerde zorlayıcı ve saldırgan davranışlara da sıklıkla rastlanmaktadır (Wolfe ve ark,2001).

Romantik ilişki ile, birlikte yaşanmış veya yaşamakta olan eş ya da sevgili tarafından fiziksel, cinsel veya psikolojik zarara neden olan davranışlar yakın partner şiddeti; genellikle gençler arasında birlikte yaşamayı içermeyen romantik ilişkilerde görülen zarar verici davranışlar ise flört şiddeti olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2013). Hemen her yaş grubunda flört şiddetine rastlansa da alanda yapılan çalışmaların genellikle genç çiftlere odaklandığı ve gençlerde flört şiddetinin daha yaygın olduğu gözlenmiştir (Aslan ve ark, 2008). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 15-24 yaşları arasındaki, romantik ilişkisi olan her 4 genç kadından 1'i, yirmili yaşlarının ortalarına geldiklerinde partneri tarafından şiddete maruz bırakılmaktadır (WHO,2021).

Massachusetts'te devlet liselerinde eğitim gören kız öğrencilerle yapılan bir araştırmada ergenler arasındaki fiziksel ve cinsel şiddetin yaygınlığını ve flört şiddetinin belirli sağlık riskleri ile olan ilişkilerini değerlendirmeyi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; flört şiddetinin katılımcılarda son derece yaygın olduğu, her 5 öğrenciden 1'inin

partnerlerinden fiziksel ve/veya cinsel şiddet gördüğünü belirttiği ve flört şiddeti yaşadığını bildiren ergen kızların sağlığı riske atan davranışlar sergileme olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Silverman ve ark, 2001).

487 katılımcıyla yapılan bir başka araştırmada gençlerin neredeyse yarıdan fazlasının çeşitli şekillerde partner şiddeti yaşadığı (Hird, 2000), yaş ortalaması 21.3 olan bir örneklem grubunda romantik ilişkilerde kadınların daha çok cinsel şiddete, erkeklerinse psikolojik şiddete maruz kaldıkları görülmüştür (Harned, 2001). Ülkemize bakıldığında ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın desteği ile 2014 yılında ülke genelinde 15.072 katılımcıyla yapılan bir araştırmada kadınların %6,7'sinin birlikte olduğu kişinin fiziksel şiddetine uğradığı, %1,2'sinin cinsel şiddetine maruz kaldığı belirtilmiştir (Yüksel-Kaptanoğlu ve ark., 2015). Öğrencilerde flört şiddeti algılarını incelemeyi amaçlayan bir çalışmada öğrencilerin %28,6'sı, önceki ilişkilerinde partnerlerinin şiddetine maruz kaldığını beyan etmiştir (Aslan ve ark, 2008).

Vagi ve arkadaşları (2013), 2000-2010 yılları arasında yayınlanan 10 – 24 yaş arası gençleri örneklem alarak ergenlerde flört şiddetini araştıran 20 çalışmanın makalelerini değerlendirmiştir. Buna göre yapılan araştırmalar çocukken istismara maruz kalan ya da benzeri olumsuz yaşantıları olan, antisosyal kişilik özellikleri gösteren ya da depresyon gibi ruh sağlığı sorunları olan, saldırgan tutum ve davranışlar sergileyen, alkol ve madde kullanımı olan, saldırgan ya da sağlıksız flört ilişkisi içinde olan gençlerin flört şiddeti için risk grubunda olduğunu göstermektedir.

1.2 Amaç

Yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere ergen flört ilişkilerinde şiddet sık rastlanan ve önemli bir olgudur.

Bu araştırmada 18-20 yaş arası gençlerde flört şiddeti düzeyleri ile gençlerin toplumsal cinsiyet algıları ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve empati becerilerinin bu ilişkideki etkisinin ilişkisel tarama modeli ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırma sırasında aşağıda sıralanan hipotezlerin doğruluğu incelenmiştir.

H1: Erkeklerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (TCEÖ) Erkeği Üstün Gören Anlayış (EÜGA) puanları ile Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri (CADRI) Şiddet Uygulama Toplam puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H2: Erkeklerde TCEÖ Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış (KEBKA) puanları ile CADRI Şiddet Uygulama Toplam puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H3: Kadınlarda TCEÖ-EÜGA puanları ile CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H4: Kadınlarda TCEÖ-KEBKA puanları ile CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H5: Tüm katılımcılarda Temel Empati Ölçeği (TEÖ) toplam puanları ile CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.

H6: CADRI toplam puanları ile bireylerin bilişsel empati düzeyleri arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.

H7: CADRI toplam puanları ile bireylerin duygusal empati düzeyleri arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.

1.3 Önem

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2020 raporuna göre kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliği dünya çapında %31.4 ile kadınlar aleyhine olarak bulunmuştur. 153 ülkeden verilerin analizi ile hazırlanan raporda; ülkelerin cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlayan tüm çabalarına rağmen 2020 yılında, Eğitime Katılım ile Sağlık ve Hayatta Kalma alt endekslerinde dahi küresel boyutta kadın ve erkek arasında eşitliğin %96.1 ve %95.7 oranlarında gerçekleştirilebildiği ifade edilmektedir. Ülkelerin mevcut gelişim hızında kadın ve erkek arasındaki bu eşitsizliğin, dünyada ortalama 99.5 yıl sonra kapanabileceği öngörülmektedir (WEF, 2020).

Kadınlara yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir tezahürü olarak gören ve dünya çapında kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı en yaygın şiddet biçimlerinden biri olarak tanımlayan Birleşmiş Milletler; dünyada her üç kadından birinin hayatının bir

noktasında partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını, kadınların %18'inin son 12 ay içinde mevcut veya eskiden birlikte oldukları partnerleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını, daha genç yaştaki kadınlar için partner şiddeti yaşama riskinin daha yüksek olduğu belirtmiştir(UNDS, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün küresel boyutta yaptığı anket görüşmeleri sonucunda ise; 15-49 yaşları arasındaki evli/partnerli kadınların %13'ünün yakın zamanda, %27'sininse hayatında en az bir kez birlikte oldukları partnerinden fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı tahmin edilmektedir (WHO, 2021). Bu çalışmaya göre de katılımcıların yaş grubu azaldıkça son 12 ayda şiddete maruz kalma riskinin arttığı görülmüş, 45-49 arası yaş grubunda bu oran %8 iken 15-19 yaş arası kadınlarda %16'ya ulaştığı bulunmuştur (WHO, 2021).

Erken çocukluk döneminde kökleri atılan toplumsal cinsiyet algılarının bireylerin yaşamlarını, sosyal ilişkilerini, tercihlerini, kararlarını, görev ve sorumluluklarını, düşünce ve duygularını etkilediği bilinmektedir. Bu çalışmanın ergenlerin toplumsal cinsiyet algıları, empati becerileri ve karşı cinse yönelik saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Yapılan araştırmada, örneklem grubunun evreni temsil ettiği, kullanılan ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu, araştırmaya katılan kişilerin görüş, düşünce ve algılarını objektif bir şekilde ve samimi olarak ifade ettikleri kabul edilmektedir**.** Konuya dair yapılan literatür taramasının yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5 Sınırlıklar

Bu çalışmanın örneklemi 18-20 yaş aralığındaki 271 kişiyle sınırlıdır. Araştırma bulguları; araştırmada kullanılan Temel Bilgi Formu, Ergen Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği, Temel Empati Ölçeği aracılığı ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Toplumsal cinsiyet: Bir toplumda kadın ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların sosyal olarak oluşturulmuş özelliklerini, bir cinsiyetten olmakla ilgili normları, davranışları ve rolleri ifade eder (WHO, bt.).

Empati: Kişilerarası ilişkide, bireyin kendini bir başkasının yerine koyarak onun durum ya da olayla ilgili duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır (Dökmen, 2005).

Flört Şiddeti: evlilik bağı olmayan çiftlerde partnere yönelik, acı verme ya da yaralamayı amaçlayan fiziksel ve psikolojik davranışların tümü (Sugarman ve Hotaling, 1989).

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde ergenlik dönemi ve bu dönemde gözlenen değişimlerle, ergenlikte flört ilişkilerinin önemi ve flört şiddeti, toplumsal cinsiyet kavramı ve empati becerisine dair kuramsal bilgiler ve yapılan çalışmalar incelenmiştir.

2.1 Ergenlik

Çocukluk ve yetişkinlik arasında yer alan gelişim basamaklarından ergenlik döneminde bireyi birçok alanda değişim ve gelişim beklemektedir. Genellikle ortaokul yıllarından itibaren gençlerde gözlenmeye başlayan cinsel uyanışla birlikte kişide ruhsal ve davranışsal alanda yeni özellikler belirir (Yörükoğlu, 1996).

Ergenlik döneminin ilk evresi olarak kabul edilen erken ergenlik (önergenlik) evresinde çocukta biyolojik değişiklikler başlar ve ikincil cinsiyet özellikleri gelişir. Yaklaşık 10-13 yaşları arasında görülen erken ergenlik döneminde beden imajı, benlik kavramı ve benlik saygısı değişken haldedir ve geleceğe dair gerçekçi olmayan idealleri vardır. Orta Ergenlik dönemi ise yaklaşık olarak 14-16 yaşlarında görülmekle birlikte genellikle yoğun duygular ve uç noktalarda ruh hal geçişleri gözlenebilir. Bu dönemde ergen benmerkezcidir ve riskli davranışların olası sonuçlarını yadsır. Flört ilişkileri de bu dönemde başlar, ilişkileri tek taraflı ve narsistik eğilimdedir. Geç ergenlik dönemi, 17 yaş ve sonrasında gencin benmerkezcilikten uzaklaştığı ve diğerlerini daha fazla önemsemeye başladığı, flört ilişkilerinin daha yoğun ve samimi hale geldiği evredir (Hay ve ark., 2009).

Arnett(2000), geç ergenliği takip eden ve genç yetişkinlik öncesi 18-25 yaş arasında sosyal rollerden ve normatif beklentilerden görece bağımsız oluşuyla ayırt edilen dönemi ise Beliren Yetişkinlik olarak adlandırmıştır. Bu dönemin ne ergenlik ne de genç yetişkinlik olduğunu, kuramsal ve deneysel olarak her ikisinden de farklı olduğunu savunur. Arnett'e göre Beliren Yetişkinler; çocukluk ve ergenliğin bağımlılığını bırakmış, yetişkinlikte normatif olan kalıcı sorumluluklara henüz girmemiş, genellikle aşk, iş ve dünya görüşlerinde çeşitli olası yaşam yönlerini keşfeden bireylerdir. Daha çok

endüstriyel toplumlarda gözlenen Beliren Yetişkinlik; ergenlik gibi evrensel ve değişmez değil, kültürel olarak inşa edilen bir yaşam dönemidir ve yalnızca gençlerin uzun süre bağımsız rol oynayarak keşfetmesine izin veren kültürlerde var olduğu belirtilir.

Yaşam boyu gelişimde çocukluktan ergenliğe ve ergenlikten yetişkinliğe geçiş süreci bireyin hayatında birtakım değişiklikler de meydana getirmektedir. İlerleyen bölümlerde bu değişimler detaylı olarak incelenmiştir.

2.1.1 Ergenlikte fiziksel değişimler

Ergenlikte bireyin yetişkin görünümüne zemin hazırlayan fiziksel değişimler hızlı bir şekilde ortaya çıkmakta ve bireyi birçok alanda etkilemektedir. Büyüme hormonlarının östrojen ve testosteron gibi cinsiyete has hormonlarla birlikte çalıştığı bu dönemde gencin boyu ve kilosu hızlı bir şekilde artar. Vücut hatları şekillenir, erkeklerde kas dokusu, kızlarda yağ dokusu hızla artar. Meydana gelen hormonal değişimlerle; kızlarda yumurtalıklar tarafından salgılanan östrojen rahim, vajina ve göğüslerin gelişimini sağlarken, bu dönemde yumurtlama ve menstrüal kanamalar da görülmeye başlar. Androjen hormonlar hem kız hem erkekte pubik kıllanmalara, erkekte ek olarak yüzde sakal ve bıyık oluşumuna etki eder. Erkekte ses derinleşir, testis büyümesi ve aktif sperm üretimi başlar. Çocuklukta kemik uçlarında yer alan yumuşak doku ergenlikle birlikte sertleşmeye başlar ve bunun sonunda fiziksel büyümenin tamamlandığı ifade edilir. Bu değişimler ağırlıklı olarak erken ergenlik döneminde ortaya çıkarken, pubertal büyüme orta ergenlik döneminde de sürebilmektedir (Adams ve Berzonsky, 2003; Levine ve Munsch, 2016).

Bebeklik döneminin ardından fiziksel gelişimin en hızlı olduğu ergenlik evresinde, beyinde de önemli değişimler görülür. Bu dönemde beyin, belirli bölgelerde sinaptik budama ve miyelinleşme yoluyla adeta yeniden modellenir. Beynin ergenlik döneminde önemli ölçüde budanan bölümlerinden biri; planlama, ileriyi düşünme, risk ve ödülleri tartma, dürtüleri kontrol etme gibi karmaşık düşünme yetenekleri için en önemli bölge olan prefrontal kortekstir. Aynı zamanda beynin diğer bölümleriyle ve özellikle limbik sistemle arasında yeni sinaptik bağlantılar oluşturulur. Beyni etkileyen dopamin ya da seratonin gibi nörotransmiterlerin etkisiyle meydana gelen değişimler ve hormonal değişiklikler; ergenleri daha duygusal ve strese duyarlı hale getirir. Diğer gelişim

gruplarına kıyasla ergenlerin, ödül ve heyecan arayışı ile bu arayışa bağlı tutum ve davranışlara sahip olma eğilimini artırır (Steinberg,2013).

Ergende fiziksel değişimler sürerken beyinde yeni nöral bağlantıların oluşmasıyla beyinde değişime uğrayan ödül, sosyal ilişki ve özdüzenleme gibi sistemlerinin etkisiyle gencin bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerinde de değişimler görülür (Steinberg,2014).

2.1.2 Ergenlikte bilişsel değişimler

Beyinde ve özellikle prefrontal kortekste yaşanan sinaptik budama ve yeni bağlantıların oluşturulmasına dair yapılan araştırmalar beyin plastisitesinin ergenlik döneminde arttığı ve yetişkinliğe kadar görece yüksek olan bu seviyede kaldığını ortaya koymaktadır. Steinberg'e göre karmaşık kararlar vermek gibi üst düzey bilişsel işlevleri kontrol eden bölgelerin budanması çok daha uzun sürer ve beyin bu sistemlerinin tam olarak olgunlaşması yirmili yaşların başına veya ortalarına kadar sürer. Bu dönemde beynin çevreye karşı artan duyarlılığı; deneyimlerin daha derin, daha ayrıntılı ve daha kalıcı bir şekilde kodlanmasına yol açar, bu nedenle temel bilişsel işlevleri yerine getirme yeteneği, ergenlik deneyimleri ile sonsuza kadar şekillenebilir (Steinberg,2014).

Piaget'nin kuramında 11-12 yaşlar itibariyle bireyde soyut kavramlar ve varsayımsal olaylar hakkında daha rasyonel ve sistematik olarak düşünmenin başladığı dönem formal(soyut) işlemsel dönemdir. Formal işlemler; fikirler ve önermeler üzerinde gerçekleştirilen zihinsel eylemler olarak ifade edilir. Bilişsel gelişimin bir önceki basamağı olan somut işlem döneminin aksine bu dönemde çocukta düşünme ve akıl yürütme artık olgusal veya gözlemlenebilir olana bağlı değildir. Gerçekte hiçbir temeli olmayan varsayımsal süreçler ve olaylar hakkında oldukça mantıklı bir şekilde akıl yürütebilirler. Yine bu dönemde problem çözme becerisi, olası tüm çözümlerin üretildiği ve daha sonra doğru cevapların belirlenmesi amacıyla seçeneklerin sistematik olarak değerlendirildiği bir süreç haline gelir (Shaffer, 2009).

Öte yandan, önceki evrede çevresine karşı bir gözlemci konumunda olan genç bu dönemde içinde bulunduğu durumu değerlendirme ve gerekli gördüğü değişikliklerin yapılması için bir arayışa girer, aile içinde ya da bulunduğu sosyal toplumda hemen her şeyi sorgulamaya başlayabilir. Çevresinde kendisine gösterilen gerekçeleri değerlendirip,

varsayımsal alternatifleri düşünen gençler; karşılaştıkları kusur ya da tutarsızlıkların sorumlusu olarak gördükleri kişi ya da oluşumlara karşı hayal kırıklığı yaşamaya ve hatta onlara isyan etmeye eğilimli olabilirler (Inhelder ve Piaget, 1958).

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramının çocukluk ve ergenliğin ötesine bir açıklama yapabilmek için sınırlı olduğunu öne süren Labouvie-Vief(2015), adı geçen kuramın ergenlerin düşünce ve duygularıyla, somut deneyimlerinin bir parçası olmayan ve tamamen varsayımsal konularda akıl yürütmekte ustalaşacakları idealize edilmiş bir ergenlik görüşünü taşıdığını ifade eder. Ona göre çocuklar kendilerinin ve sosyal iletişimdeki rollerinin farkında olduklarında gerçeği anlama becerilerinde asıl artış gözlemlenir ve bu değişim ergenlik döneminin başında değil ileri yıllarında görülür. Örneğin diğerinin bir duruma bakış açısı ve vereceği tepkileri tahmin etme söz konusu olduğunda; ergenlik öncesi dönemde ve ergenlikte çocukların tamamen mantığa dayalı bakış açısıyla yanıt verdikleri, diğerinin olası motivasyonlarını ve yorumlarını hesaba katmadıkları gözlenir. Geç ergenlik döneminde ise, gençler diğerinin soruna dair yorumu ve muhtemel davranışa dair motivasyonunun da problemin çözümüne etki ettiğine dair farkındalık kazanırlar.

Labouvie-Vief bunun yerine; formal-mantıksal düşünmeyi ve ötesini kapsayan, formal (ya da sistem) öncesi düşünceden formal sonrası düşünceye kadar dört seviyeli bir gelişim teorisi önerir. Presistemik seviye, Piaget'nin kuramında duyusal motor evresiyle benzerlikler taşırken, İntrasistemik seviyede otomatik tepkiler, çeşitli bilişsel ve duygusal kontrol yöntemleriyle daha bilinçli girişimlerin kontrolü altına girer. Bu düzeyde, bireyler içsel durumları geleneksel dil aracılığıyla basit ayrıntılarla ve kısaca tanımlar. İntersistemik evrede ise; gençlerin duygularını ve içsel eğilimlerini yansıtabilmeleri ve bu eğilimlerin öznelliğini kabul edebilmeleri sayesinde, duygusal yaşam daha zengin ve daha özkaynaklı hale gelir. Duygular diğer kişilere daha kişisel ve içedönük bedensel duyumlar aracılığıyla, karmaşık ayrıntılar ve karşılaştırmalar kullanılarak, etkili ve dinamik metaforlarla aktarılır. Entegrasyon evresinde bireyler geleneksel ve nesnel bilgiyi, öznel deneyimleri ve içsel kaygılarıyla bütünleştirir. Beden ve zihin arasındaki gerilimi azaltmaya çalışmak yerine onu keşfederek hem nesnel olabilmeye hem de empatik etkileşime izin verecek şekilde dönüştürmeye çabalar (Labouvie-Vief, 2015).

Piaget'nin kuramından yola çıkarak bilişsel gelişime dair kuram oluşturanlardan bir de Perry'dir. Love ve Guthrie (1999), her iki kuramın da bireyde kendiliğin farkına varış sürecinin, bu sürece çevrenin etkisinin ve çevreden kaynaklanan dış etkenlerle özbenliğe dair farkındalık arasındaki karmaşık dengenin izini sürdüğünü vurgular.

Perry'nin, üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmaların sonucunda ortaya koyduğu gelişim tanımı; bireyin çevredeki olayları nasıl algılayacağı, düzenleyeceği ve değerlendireceğine dair ayırıcı görev üstlenen varsayımlara olan içedönük bilişsel yapılara ve bunlar aracılığıyla olaylara nasıl cevap vereceğine odaklanır. Kişi düşünsel ve ahlaki gelişimi sırasında dokuz ana pozisyondan geçmeli, basit ve iki kategorili bilgi görüşü yerine karmaşık ve çoğulcu bakış açısı kazanmalıdır (Widick, 1977).

Perry (1970) 'nin kuramında bilişsel gelişimin ilerlediği pozisyonların belirli bir süresi yoktur ve bireysel deneyimlerle şekillenir. İlk pozisyon olan Temel İkilik'te birey deneyimlerini mutlak doğru - mutlak yanlış ve mutlak iyi – mutlak kötü gibi iki temele ayırma eğilimdedir. Otorite tartışılmaz olup, tüm problemler itaatle ve Otorite'nin doğruları ve isteklerine uymakla çözülebilir. Birey farklı düşüncelerin varlığının farkına vardığında, kimi Otoritelerin doğru ve yanlış konusunda hemfikir olmadığını farkettiğinde bir sonraki pozisyona geçer (akt. Love ve Guthrie, 1999).

Mantıklı Çeşitlilik pozisyonunda birey cevapların birden fazla olduğunu, çeşitli düşünceler, idealler ve bakış açıları olabileceğinin farkındadır ancak bunlara karşı çıkarak Otorite'ye sadık kalmayı sürdürür. Yine bu dönemde kişi iyi ve kötü Otorite ayrımı yapmaya başlar, İyi Otoritelerin tüm cevaplara sahip olmadığı kabul edildiğinde ise İkincil Mantıklı Çeşitlilik pozisyonuna geçer. Bu pozisyonda birey, belirsizliğin varlığını kabul eder ancak bu belirsizlik geçici olduğu için Mutlak Doğru'nun doğasını etkilemez, tek ve evrensel gerçek bulunacaktır. Ancak doğru ya da iyi cevaba dair fikir birliği olmadığı belirsizlik durumlarında herkes kişisel fikirleri olma hakkına sahiptir. Bu aşamada Otorite'nin ne istediğini bulmak ve uygulamak amaçlanır. Bir sonraki pozisyona geçişse kişi belirsizliğin istisnai değil yaygın ve kaçınılmaz olduğunu, kısa sürede yanıtlanma ihtimalinin zayıf olduğunu kabul ettiğinde gerçekleşir.

İlişkili çeşitlilik ve İkincil Görelilik aşamalarında oluşan Geç Çeşitlilik pozisyonunda birey; çeşitliliği ve belirsizliği tanır, bağlama ve koşula göre değerlendirilen fikirler doğru ya da yanlış değil, "daha iyi" ya da "daha kötü"dür. Göreliliğin dünyanın genel çoğulcu doğasından kaynaklandığı görüşünde olan bu pozisyondaki bireyler, bağımsız ve eleştirel düşünmeyi öğrenmeye çalışır. Ancak bu çaba, Otoritenin beklentilerine uymak istemelerindendir. Bu aşamanın sonunda bireyler koşulların ve bağlamın etkisinin farkına varması ve göreli düşünmenin sık rastlanan ve birçok ortam işe yarayan bir yöntem olduğunu fark etmesiyle, beşinci pozisyon olan İlişkili Görelilik aşamasına geçer.

Bu pozisyonda düşünme, aynı zamanda üst bilişin, yani kişinin kendi fikirlerini düşünme ve inceleme kapasitesinin, gelişimini ve uygulamasını teşvik eder. Otorite kavramı, meydan okumaya kapalı statüsünü kaybeder, iddiaları artık analize, değerlendirmeye ve bağlama uygun kanıta muhtaçtır.

Perry (1970); göreliliğe bağlılık olarak da adlandırdığı 6, 7, 8 ve 9. Pozisyonlarda bireyde, belirsiz veya kararsız kalmanın sorumsuzluk olduğu inancıyla duruma dair kişisel tercihlerini belirleme arzusunun başladığını belirtir. Ancak 6. pozisyonda kişi henüz bağlılık kuramaz, karar vermekte ya da seçenekleri daraltmakta zorlanır ve ileri pozisyonlarda bağlılık geliştirmeye çalışır (akt. Love ve Guthrie, 1999).

Kohlberg ise üç evre ve her evrede ikişer aşamadan oluşan ahlaki düşünce modeli ve gelişim evreleri olduğunu ifade etmektedir. İlk evre olan gelenek öncesi dönemde; kurallar içselleştirilmez ve dışsaldır. Çocuk, cezadan kaçınmak veya kişisel ödüller almak için otorite figürleri tarafından dayatılan kurallara uyum sağlar. Bu dönemde doğru olan, kişinin ceza almayacağı veya kişisel olarak tatmin olacağı davranıştır. Geleneksel dönemde birey, diğerlerinin onayını kazanmak veya sosyal düzeni sürdürmek için kurallara ve sosyal normlara uymaya çalışır. Etik davranışın motivasyonu, somut ödüllerin ve cezalar yerine, sosyal övgü ve suçlamalardan kaçınmadır. Diğer insanların bakış açıları kabul edilir ve dikkate alınır. Gelenek Sonrası dönemdeki kişide doğru ve yanlış, yazılı yasalarla veya otorite figürlerinin emirleriyle çelişebilecek geniş adalet ilkeleri açısından tanımlanır. Ahlaki olarak doğru ve yasal olarak uygun olan her zaman aynı olmayabilir (akt., Shaffer, 2009).

Kohlberg'in teorisi ve araştırmalarının kadınların muhakeme becerilerini yeterince temsil etmediğini düşünerek eleştiren Gilligan(1982), farklı cinsiyet rollerinin kadın ve erkeklerde farklı ahlaki yönelimlere neden olduğunu vurgular. Erkek çocukların toplumda güçlü, bağımsız ve atılgan olmaya dair desteklenmesi ile ahlaki ikilemlerin çözümlenmesi ve insan refahı için kanunla yönetilen ve sosyal kurallarla tanımlanmış adalete odaklandıklarını; kadınlara ise şefkatli, empatik ve diğerleri için endişelenmeleri gerektiği öğretildiğinden ahlaki ikilemlerinin çözümünde kanun yoluyla uygulanan ya da sosyal kurallarla tanımlanmış adaletten çok insan refahı için kaygılara ve şefkate odaklanma eğiliminde olduklarını ifade eder.

Erken ergenlik döneminde öz farkındalık ve özbenliğe dair kazanımlar gençte kimi bilişsel problemlere de yol açabilmektedir. Elkind (1967) tarafından ergen benmerkezciliği olarak adlandırılan bu evrede gencin düşünce sisteminde ortaya çıkan iki önemli sorun, ergenin görece garip inanç ve davranışlar sergilemesine neden olmaktadır (akt. Steinberg, 2013). Hayali seyirciler olarak adlandırılan ilkinde genç kendisinin ve yaptıklarının çevredeki insanların dikkat odağında olduğu inancına sahiptir. Diğerlerinin ona ve yaptıklarına verecekleri tepkiyi hayal etme eğilimde olan ergende artan öz farkındalıkla gösterişli davranışlar, modaya uygun giyimler, mahremiyet ve gizlilik ihtiyacı, akranlar tarafından sürekli değerlendirilme, izlenme ve yargılanma hissini yansıtan utanç, utangaçlık ve mahcubiyet kaygısı gibi tepkiler gözlenir (Lapsley, 1993). Ergen benmerkezciliğinin sonucu ortaya çıkan ikinci hatalı düşünce örüntüsü ise kişisel mitler olarak ifade edilir ve gencin deneyimlerinin eşsiz olduğu, diğer herkesten farklı düşündüğü ve hissettiği, diğerleri gibi kırılgan olmadığı, zarar görmez olduğu inancı etrafında gelişir. Genç davranışlarının sonucunda karşılaşabileceği olası riskleri, olumsuz sonuçları küçümseme eğilimindedir. Bu örüntüler genellikle erken ergenlik döneminde görülmeye başlar ve orta ya da geç ergenlik döneminde düşüş gösterir (Lapsley, 1993). Ergenlikle birlikte kendi hisleri ve düşüncelerinin eşsiz ve biricik olduğunu, örneğin diğerlerinin kendisi gibi acı ve zorluklar çekmediğini düşünen gencin kişiler arası ilişkilerinde empati kurabilme ve diğerinin bakış açısını anlamakta da zorluklar yaşar ve kendi bakış açısını diğerlerinin bakış açısından ayırmakta zorlanır. Rustad ve Roger (1975) tarafından yapılan bir çalışmada gençlere hayali seyirciler ve kişisel mitler örüntüleri ile baş edebilme becerisi kazandırmak amaçlanmış ve öğrencilere 7 aşamadan oluşan iletişimde diğerinin rolünü alma ve Rogeryen aktif dinleme becerisi eğitimleri

verilmiştir. Eğitimler sırasında öğrencilerde başkalarının bakış açısını benimseme, kendi düşünce ve hislerini diğerlerinden ayırma, başkalarının düşünce ve duygularını değerlendirmede daha doğru olmayı öğrendikleri ve bu kazanımın eğitim sonrasında da devam ettiği gözlenmiştir.

Hayali seyirciler ve kişisel mitler, yakın ve romantik ilişkilerin deneyimlenmesiyle azalma eğilimi gösterir. Kişilerarası ilişkiler arttıkça genç beklediği ve gerçekleşen seyirci tepkisinin uyuşmadığını gözler; yakın ilişkilerse ergene başkalarının duygularını, ergeninkine benzer duyguların var olduğunu, öğretir ve böylece ergen kimsenin onun gibi düşünmediği inancını sona erdirir. (Elkind, 1967).

Gençte, diğerlerinin bakış açılarını ve davranışlarının altında yatan nedenleri daha iyi kavrama, davranışın kendisi ve diğer insanlar için olası sonuçlarını tartarak zor kararlar alabilme gibi becerilerin yolunu açan bilişsel gelişimde gözlenen ilerlemeler; ergenin sosyal ve kişilik gelişiminin diğer boyutlarındaki değişikliklere de zemin hazırlamaktadır (Shaffer, 2009).

2.1.3 Ergenlikte sosyal-duygusal değişimler

Bireyin fiziksel ve bilişsel gelişimine paralel ilerleyen Sosyal Duygusal değişim süreciyle kişi dahil olacağı topluma hazırlanmaktadır. Erikson (1993) çocukta psikososyal gelişimin 8 aşamadan oluştuğunu, gelişimin ilk iki yılında bakım verene karşı güven duygusu geliştirme evresiyle bu sürecin başladığını, bakım verenin yanında olacağı ve onunla ilgileneceğine dair inancı ile çocuğun iki yaşa doğru özerkleşmeye başlayacağını vurgular. Eğer bu süreçte çocuk bakım verene dair inancını yitirirse güvensizlik geliştireceğini vurgular. İki-beş yaş arası dönemde çocuk bireysel çabalarıyla diğerlerinden bağımsız hareket ederek işler başarmaya çalışır. Bakım verene duyulan güven bu aşamada önemlidir çünkü çocuk, kendi başına hareket ederken herhangi bir sorunla karşılaştığında güvendiği kişiye geri dönmek ister (Cüceloğlu, 1991). Bu dönemin karşıt duygusu ise çocuğun bağımsız hareket etme girişimlerinin sonucu olarak karşılaştığı olumsuzluklara karşı suçluluk hissetmesidir. Bir sonraki evre; 5-12 yaşları arasında okula gitmeye başlayan çocuğun başarma ihtiyacı ve bunun gerçekleşmemesi halinde ortaya çıkan başarısızlık duygusu, çocuğun psikososyal gelişimini etkilemektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte 12 yaş üzeri gençlerde kimlik kazanımı çabası başlar ve birey

kendini toplumda konumlandıracağı yeri belirleme karmaşası yaşar. Bu dönemin olumlu gelişimi olan kimlik kazanımının diğer ucunda ise kimlik karmaşası vardır (Erikson, 1993). Gencin güçlü bir kimlik duygusunu başarıyla geliştirilebilmesi için kendi içine bakması ve kim olduğunu çözümlemesi gerektiği, çevre ve akran ilişkilerinin bu süreçte büyük öneme sahip olduğu belirtilir (Gillibrand ve ark., 2016). Bir sonraki evrede ise genç yakınlığa karşı yalıtılmışlık karmaşası yaşar. Erikson'a göre yakınlık ancak kimlik oluşumu yolunda ilerlediğinde mümkündür. Kimliğinden emin olmayan genç, kişilerarası yakınlıktan kaçınabilir, diğeriyle gerçek bir kaynaşma ya da fedakârlık olmaksızın rastgele yakınlık eylemlerine girebilir. Geç ergenlik ya da erken yetişkinlik döneminde başkalarıyla yakın ilişkiler kuramadığında ise genç, oldukça basmakalıp kişilerarası ilişkilere razı olabilir ve derin bir yalıtılmışlık duygusuna sahip olabilir(Erikson, 1968).

Erikson'un psikososyal bir görev olarak formüle ettiği kimlik krizi sürecini Marcia(1966) belirlediği dört kimlik statüsü ile açıklar. Kimlik gelişimi sürecinin sonucunda oluşan kimlik statüleri Başarılı, Moratoryum, İpotekli ve Dağınık(başarısız) kimlik statüsü olarak ifade edilir.

Başarılı Kimlik statüsündeki gençler benlik saygısı, stresle baş etme becerileri daha yüksek, seçme ve karar verme sürecinde farkındalığa sahip bireylerdir. Otoriter değerleri daha az takip etme, kendi değerleri doğrultusunda hareket etme eğilimindedir ve benlik saygıları çevreden gelen olumsuz uyaranlara karşı daha güçlüdür (Marcia, 1966). Moratoryum kimlik statüsünde birey belirsiz bağlanma ile kriz yaşar. Pek çok açıdan başarılı kimliğe benzeseler de yüksek kaygı düzeyleri ve hem isyan hem de rehberlik ihtiyaçları için yaşadıkları çatışmalar ayırıcı özellikleridir (Marcia ve Friedman, 1970).

İpotekli kimlik statüsündeki bireylerin en göze çarpan özelliği itaat, güçlü lidere ve otoriteye saygı gibi otoriter değerleri desteklemeleridir. Benlik saygıları, çevreden gelen olumsuz bilgilere karşı savunmasızdır, karar almak yerine diğerlerinin onun adına karar vermesini tercih eder (Marcia, 1966).

Dağınık ya da Başarısız olarak ifade edilen kimlik statüsünde ise birey stresli görevlerde yetersiz kalır ve taleplerin gizli olduğu durumlarda benlik saygısı manipülasyonuna karşı daha savunmasızdır. Hem mücadele anlayışından hem de sorumluluk girişimlerinden yoksundurlar (Marcia ve Friedman, 1970).

Çocuğun bakım vereniyle ve kendisine en yakın insanlarla kurduğu erken ilişkiler sonucunda kendisi, diğerleri ve aralarındaki ilişkileri hakkında beklentiler oluşturduğunu vurgulayan Bowlby'nin kuramına göre ise, erken ilişkilerinde güvenli bağlanan çocukların aile üyeleri ve akranlarıyla kuracağı yakın ilişkilerde daha özgüvenli ve özsaygılı bir pozisyonda olacağı ifade edilir. Bunun aksine kaygılı ya da kaçıngan bağlanma örüntüsü ile güvenli bağlanamayan çocukların; sağlıklı ilişkiler geliştirmek adına beklenen sosyal ve duygusal özelliklerden yoksun olduğu ve hatta arzu edilen tutum ve davranışların tam tersini sergiledikleri görülür (akt. Gillibrand ve ark., 2016).

Yapılan çalışmalarda güvenli bağlanan çocukların akran ilişkilerinde kendilerini sevilen biri olarak görme olasılıklarının daha yüksek olduğu, güvensiz bağlanan çocukların ise sosyal ilişkilere daha az katılma eğiliminde olduğu ve ilişkiden beklentilerinin de daha düşük olduğu belirtilir. Ergenlikte ise ebeveyni ile güvenli bağ kuran ergenlerin, güvensiz bağlanan akranlarına kıyasla daha yüksek benlik saygısı, akademik başarı ve sosyal beceri gösterdiği, daha fazla arkadaşlık ilişkisi kurabildiği ve daha fazla sosyal destek edinebildiği görülmüştür (Gillibrand ve ark., 2016).

Hazan ve Shaver(1987), ebeveyn bağlanma stillerinin ergenlikte ve yetişkinlikte yakın arkadaşlığın ve romantik ilişkilerin kurulmasında da etkili olduğunu öne sürer. Bu yaklaşıma göre akranlarının görüş ve desteğine daha fazla güvenerek birincil bağlanma nesnesi olan ebeveyninden uzaklaşan ergen, kurduğu romantik ilişkiyle kendisine birincil bağlanma figürü edinmektedir. Bebek ve bakım veren arasında kurulan üç temel bağlanma örüntüsünün romantik partnerle olan ilişkide güven ve güvensizlik hissi, ilişkisel davranış, ilişkide oluşan denge ve kararlılık, ayrılmaya verilen tepki gibi faktörlerle de ilişkilidir (akt. Tracy ve ark., 2003)

Bu yaklaşımdan yola çıkılarak yapılan çalışmalar kaçıngan bağlanan ergenlerin romantik ilişki ve yakınlık kurmak için isteksiz olduğunu, partnerleriyle yakın ve güçlü bağ kurmakta zorlandıklarını, kaygılı bağlanan ergenin ilişki süresince reddedilme ve terkedilme endişesi taşıyacağını vurgular. Güvenli bağlanma durumunda ise çiftler kendileri ve bağlanma nesneleri olan partnerleri hakkında olumlu bakışa sahip olur ve yakınlık kurarken diğer örüntülerle kıyaslandığında daha rahattırlar (Tracy ve ark., 2003).

Sosyal ilişkilerin daha karmaşık ve katmanlı bir hale gelmesiyle akran ilişkileri de farklı bağlamlarda ortaya çıkar, arkadaşlıklardan beklentiler de bu doğrultuda çeşitlenir (Eisenberg ve ark., 2006). İlk aşamada görülen ikili etkileşimlerle ortaya çıkan akran ilişkilerine, romantik ilişkiler ve zorba-kurban ilişkileri gibi örneklerle rastlanırken, ikinci düzey ilişkiler birbirleriyle düzenli olarak etkileşime giren kalabalık olmayan akran gruplarından oluşur. Aynı zamanda klikler olarak da adlandırılan bu gruplar, içinde; yakınlık dereceleri, ilişki süreleri, karşılıklı saygı ya da sempati düzeyleri gibi birçok alanda çeşitlilik gösteren alt ilişkileri ve topluma uygun olan ya da olmayan farklı ortak amaçları barındırır. Ergenlikle birlikte belirgin olarak görülmeye başlayan üçüncü evrede ise oluşturulan kalabalık arkadaş gruplarında birebir etkileşim ve paylaşım çok güçtür. İlişkiler davranışsal ya da etkileşimsel olmaktan çok bilişsel ve semboliktir. Ortak değerler etrafında toplanan gençler, bu değerler doğrultusunda toplu etkileşimlerde bulunur (Brown, 2004).

Akran gruplarından beklentiler cinsiyete ve cinsiyet rollerine göre de değişebilmektedir. Örneğin kız akran ilişkilerinde paylaşım, yakınlık, olumlu sosyal destek ve değer görme ihtiyacı erkek akran ilişkilerinden daha sık görülmekte, erkeklerin arkadaşlık ilişkilerinin kız gruplarına oranla daha uzun sürme eğiliminde olduğu bildirilmektedir (Eisenberg ve ark., 2006).

Dunphy'nin (1963), ergenlerde akran-grup etkileşiminin beş aşamalı gelişimsel modeline göre; ilk aşamada, yani erken ergenlik döneminde, tek cinsiyetli dört ila altı kişiden oluşan kliklerin ortaya çıkar. İkinci aşamada kadın ve erkek klikler grup bağlamında etkileşim kurmaya başlar. Üçüncü aşamada klik liderlerinin birbirleriyle flört etmesi ile daha büyük heteroseksüel bir akran grubu ortaya çıkar. Dördüncü aşama ile akran grubu artık tamamen gelişmiştir ve grup içinde yeni heteroseksüel klikler birbiriyle yakın ilişki kurmaya başlar. Son aşamada ise erkek ve kadın grup üyeleri ikili ilişkiler geliştirir ve geniş akran grubu dağılarak yerini çiftlerden oluşan grupların sosyal ilişkilerine bırakır.

2.2 Ergenlikte Flört İlişkilerinin Önemi ve Flört Şiddeti

Sosyal ve kültürel beklentilerin de etkisiyle, akran gruplarında ergenin yaşına göre değişen davranış normları, flört ilişkilerinin başlamasını da etkilemektedir. Ergenler, romantik bir ilişki içinde olmayı, akran grubundaki aidiyet ve statünün merkezinde

görürler. Akran grubu romantik eşleşmeyi desteklerken, romantik ilişkiye dahil olmak da diğer akran gruplarıyla bağlantı kurmayı kolaylaştırır (Connolly ve ark., 2000). Bu dönemde romantik ilişkiler gençlerin sosyal dünyalarında giderek daha merkezi hale gelir ve romantik partnerler de birçok ergen için önemli bir destek kaynağıdır (Furman, 2002).

Connolly ve McIsaac (2009) romantik gelişimi; romantik ilişkilere giriş, flört etmenin keşifsel işlevleri ve ikili ilişkilerin pekiştirilmesiyle sonuçlanan üç aşama ile ifade eder. İlk aşama erken ergenlik döneminde, yaklaşık 11-13 yaşlar arası gözlenen, sevgi nesnesi ile gerçek etkileşimin çok az olduğu ya da hiç olmadığı zamanlarda bile hissedilebilen romantik bağ olarak açıklanır. Ergenin aynı cinsiyetten arkadaşları ile paylaşabildiği bu tür tutkular, gencin akranlarıyla bir araya gelmesinin yeni yolları olma işlevini de görmektedir. Orta ergenlikle birlikte gelen ikinci aşama, romantik ilişkilerin keşfi sürecidir. Bu aşamada yaklaşık 14-16 yaşlarındaki ergen kısa süreli ikili romantik ilişkiler deneyimlemeye başlar. Romantik gelişimin son aşamasında ise geç ergenlik dönemindeki genç ikili romantik bağlarını sağlamlaştırma ve pekiştirme dönemine girer. Bu dönemde romantik ilişkiler güçlü duygusal bağlara dayanır ve yetişkinlikteki çift ilişkilerine daha benzer niteliktedir (Connolly ve McIsaac (2009).

Bouchey ve Furman'a göre erken ve orta ergenlik döneminde çekici ve popüler olan karşı cinsle flört etmek akran grubunda prestij anlamına gelse de sadece bir erkek veya kız arkadaşa sahip olmak bile, çoğu zaman romantik etkileşimlerin doğasından daha önemli görülebilir. Ergen karşı cinsle etkileşimini artırdıkça bu ilişki zamanla ergenin sosyo-duygusal ihtiyaçlarını karşılar hale gelir (Bouchey ve Furman, 2003). Flört ilişkileri gencin sosyal gelişimini ve bireyleşme sürecini destekler, benlik saygısını güçlendirir, romantizm ergenin duygusal durumu üzerinde olumlu ve güçlü duyguları tetikleyecek bir etkiye sahiptir (Steinberg ve ark., 2010).

Paul ve White (1990), flört ilişkileri en az sekiz işleve hizmet etmektedir. Keyif ve eğlence sağlar, sosyalleşme sürecinin bir parçasıdır, akran grubunda itibarlı ve başarılı görülür. Karşı cinsle yakınlık kurma deneyimi edindirir, cinsel keşif ve deneyim için bağlam oluşturur. Flört etmek, karşı cinsle kurulan ilişkide etkileşim ve ortak deneyimlenen etkinlikler yoluyla gence arkadaşlık sağlayabilir. Flört deneyimleri kimlik

oluşumuna ve gelişimine katkıda bulunur. Muhtemel eş adaylarını değerlendirme ve seçme konusunda araç görevi görür (akt. Santrock, 2013).

Flört ilişkilerinin ergenin sosyal ve duygusal gelişimi için çeşitli faydaları olduğu kadar, gelişim dönemindeki genç için birtakım riskler de barındırmaktadır. Ergenler romantik ilişkilerine dair duygularının çoğunluğunu olumlu olarak ifade etseler de yadsınamayacak bir bölümü de; kaygı, öfke, kıskançlık ve depresyon gibi olumsuz duygulardan oluşmaktadır (Larson ve ark., 1999).

Yakın ilişkilerle ilgili bilgi edinme ve birlikteliği deneyimleme sürecine yeni başlayan ergenler için bu ilişki deneyimlerinin olumlu ve olumsuz yanları olabilir. Romantik partner samimi ve ilgili olmanın yanı sıra talepkâr, saldırgan, kıskanç ve ihmalkâr da olabilir ve romantik ilişkiye sahip olmanın bu gibi iniş çıkışları çoğu ergenin duygusal durumunu da etkileyecektir. Yapılan çalışmalarda ergenler arasında psikolojik bozuklukların yaygın olmasının, ergenlerin romantik ve cinsel davranışlarıyla ilişkili olduğu, psikolojik bozukluk teşhisi konan ergenlerin işlevsiz romantik ilişkilere girme riskinin artması olasılığına dikkat çekilmiştir (Seefeldt ve ark., 2003).

Romantik ilişkiyi işlevsiz hale getiren en önemli faktörlerden biri de flört şiddetidir. Flört ilişkisi içindeki ergenler partnerlerinden sözlü, duygusal ve fiziksel şiddet görme konusunda büyük risk altındadırlar ve araştırmalarda gençlerin önemli bir çoğunluğunun psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet türlerinden biri ya da birkaçına maruz kaldıklarını veya bunun endişesini duyduklarını vurgulamaktadır (Glass ve ark.,2003).

Şiddet eğilimi ve saldırganlık kavramı insanın gelişimi boyunca çok faktörlü ve değişken bir yapıda var olmuştur. Tarih boyunca da çeşitli kuram ve teorilerle tanımlanması, etkenleri ve etkilerinin değerlendirilmesine yönelik çok çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Bireyde şiddet davranışının doğuştan olmadığı, çocuklukta yapılan gözlem ve taklitle ortaya çıktığını öne süren Sosyal Öğrenme Kuramına göre insan işleyişi; kişisel etkilerin, bireylerin dahil olduğu davranışların ve onları etkileyen çevresel güçlerin ortak etkileşiminin bir ürünüdür ve bunun sonunda insan edimi öngörü, öztepki ve özdüşünme yoluyla kendini gösterir. Öngörü yani aşırı davranışın sonucuna dair beklenti, üç tür yaptırımla işler: yasal, sosyal ve öz değerlendirme odaklı kontrol sistemleri. Bu aşamada

sosyal normlar ve sosyal yaptırımlar caydırıcı ya da güçlendirici faktör olarak yer alır(Bandura, 2016). Özellikle saldırgan davranışın cezasız kaldığı durumlarda çocuğun bu davranışı taklit ederek bilhassa ceza almadığı ortamlarda tekrarlar hale geldiği ortaya konmuştur (Bandura, 1977). Aile ortamında çatışmaları çözmek için şiddete başvurulduğuna tanık olan çocuk, kişilerarası ilişkilerinde karşılaştığı güçlüklerde problem çözümü için muhtemelen şiddete başvuracaktır (O'Leary, 1988). Yapılan çalışmalarda da aile içinde şiddet olgusuna maruz kalmış çocukların, ergenlik ve genç yetişkinliklerinde flört şiddetini meşrulaştırma eğiliminde oldukları (Lichter ve McCloskey, 2004; Hare ve ark., 2009); çocukluk döneminden ebeveynlerinden fiziksel ceza alma ile saldırgan davranış sergileme eğiliminin pozitif ilişkili olduğu (Fite ve ark., 2006; Dodge ve ark., 1997) görülmüştür.

Cinsiyete dayalı farklılaşma ise büyük ölçüde, saldırganlığın toplumsal cinsiyete dayalı sosyal adaptasyonundandır. Erkekler için, saldırgan davranış tarzları daha kapsamlı olarak modellenir, erkeğin saldırganlığına sosyal olarak göz yumulur ve bu tür davranışlar işlevsel değere sahiptir (Bandura, 1973). Saldırganlık modellerine maruz kalma, ebeveyn şiddeti saldırganlığı deneyimi, saldırganlığın tutumsal kabulü, partner saldırganlığı ve kişilerarası problem çözme becerileri gibi bağlamsal ve durumsal değişkenlerin flört şiddeti ile ilişkisini incelemeyi amaçlayan Luthra ve Gidycz (2006) tarafından düzenlenen bir çalışmada kadınlarda partnerin şiddet uygulaması, babadan şiddet görme deneyimi ve uyumsuz problem çözme becerilerinin flört şiddetini yordadığı görülmüş; erkeklerde ise alkol kullanımı, partnerin şiddet uygulaması ve ilişkinin uzunluğu flört şiddetinin anlamlı yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Feminist kuramcılara göre romantik ilişkide şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumdaki ataerkil yapıya odaklanılarak incelenmelidir. Flört döneminde romantik ilişkilerde yaşanan şiddeti incelerken bireyin içinde bulunduğu toplumu, cinsiyetler arasında var olan eşitsiz ve dengesiz güç ilişkilerini de ele alınması gerektiğini vurgular (Sungur Taşdemir ve ark., 2022). Feminist Kuram flört şiddetine ataerkil sosyal yapının neden olduğunu söylerken Bağlanma Kuramı, bakım verenine güvensiz bağlanan bireylerin romantik ilişkide şiddet açısından yüksek risk grubunda olduklarını öne sürer (Shorey ve ark., 2008).

Lee ve arkadaşlarının 2014 yılında yayınladıkları üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında, erkeklerde ebeveyn şiddetine maruz kalmanın flört şiddeti uygulamayla ilişkili olduğu, ebeveyne kaygılı bağlanmanın da flört şiddeti failliğiyle pozitif ilişki gösterdiği görülmüştür. Bağlanma stilleri ve flört şiddeti arası ilişkiyi incelemeyi amaçlayan ve 14-18 yaş grubu öğrencilerle hazırlanan bir başka çalışmada, ebeveyn bağlanma stillerinin hem erkekler ve kızlar için önemli bir düzenleyici olduğu, kaygılı bağlanmanın erkeklerde flört saldırganlığının tutarlı bir yordayıcısı iken, kızlarda kaygılı ve kaçıngan bağlanma ile partnere yönelik taciz edici davranışlar arasında güçlü ve pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir (Grych ve Kinsfogel, 2010).

Davranışçı yaklaşıma göre ise çiftler arası fiziksel ve sözel saldırganlık çeşitli toplumsal pratikler, kurallar ve modellerle ortaya çıkar ve kaçma, kaçınma, cezalandırma ve olumlu pekiştirme gibi durumlarla sürdürülür (Myers, 1995). Bu kurama göre Öncül, Davranış ve Sonuç formülasyonunda kadınların kaçma ve kaçınma davranışıyla şiddet eylemini ortaya çıkarma ihtimali olan durumları önlemeye çalışırken, davranış gerçekleştiğinde erkek tarafından şiddet uygulanarak verilen cezanın ardından, erkeklerin şiddet davranışı ile edindikleri bireysel kazanımları olumlu pekiştireç olarak şiddet eyleminin sürdürülmesine neden olur.

Sosyal deneyimlere odaklanan yaklaşımlardan Sosyal Bilgi İşleme Kuramına göre sosyal durumlar için oluşturulan açıklamalar, deneyimlere bireyin nasıl tepki verdiğini büyük ölçüde belirler. Sosyal bilgi işleme modelinin; çocuk sosyal ipuçlarını fark ettiğinde, kodladığında ve yorumladığında başladığı, ardından çocuğun duruma ilişkin amaçlarını netleştirdiği belirtilir. Duruma ilişkin olası tepkiler, muhtemel sonuçlar, hedefle ilişkisi ve tepkiyi gerçekleştirmek için öz yeterlilik durumu değerlendirilir. Değerlendirme sonrası uygun yanıt seçilir ve davranışa dönüştürülür (Crick ve Dodge, 1994). Çocuğun sosyal deneyimlere tepkilerinin kendileri ve diğer insanların davranışları hakkında yaptıkları nedensel atıflara bağlı olduğu öne süren bu modele göre; şiddet tepkisi oluşturacak durum ortaya çıktığında çocuk önce durumu gözlemler, geçmiş deneyimlerinin de etkisi ile ipuçlarını kodlar ve yorumlar, ardından olası hedefleri ve hedefe ulaşmak için kullanabileceği stratejileri belirler, değerlendirmesinin ardından seçtiği stratejiyi uygular (Shaffer, 2009).

Akran ilişkilerinde saldırganlığı tepkisel(reaktif) ya da araçsal(proaktif) olarak ortaya çıktığını ifade eden Dodge'a göre; tepkisel saldırganlık, kişide duygusal aşırı yükleme durumunda ve/veya yüksek çatışmanın olduğu durumlarda aniden ortaya çıkarken araçsal saldırganlık daha çok uzun süreli görülen bastırma ve zorbalık gibi davranışları içerir. Erken dönemde yaşanan kronik travmalar, kayıplar ve şiddete maruz kalmanın neden olduğu aşırı uyarılmışlık durumu bireyde gözlenen tepkisel saldırganlığı artırabilirken; bakım verene güvenli bağlanma, empati ve diğerlerini doğru anlayabilme becerisi ise tepkisel saldırganlığa karşı koruyucu etki oluşturur (Dodge, 1991). Araçsal saldırganlıkta ise birey daha önce deneyimlediği davranış-sonuç eşleşmelerinin etkisindedir ve saldırganlığın bireye fayda sağlayan sonuçlarını gördükçe çatışmalarında saldırgan tutumlarda bulunma eğilimi gösterir. Saldırgan tepkiler bireyde gözlemleri sonucu oluşturduğu bir repertuardır ve gerek gördükçe bunu kullanır. Bunu önlemenin yolu ise bireye saldırgan olmayan ve özgüvenli tepkilerin de kişilerarası çatışmalarda işlevli olabileceğine dair model olmaktır (Dodge, 1991).

Fite ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada; ebeveynler arası çatışmalar, gencin romantik ilişkisinde yaşadığı çatışmalar ve Sosyal Bilgi İşleme modeli basamakları değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde değişkenler arası düşük ve orta düzeyli korelasyonlar olduğu görülmüştür. Araştırma ile elde edilen sonuçlar; yüksek düzeyde ilişki çatışması yaşayan ebeveynlerin çocuklarına muhtemelen daha fazla saldırgan tepkiler modellediğini, bu nedenle kışkırtıcı durumlarda saldırgan olmayan tepkilere ve bu tepkilerin sonuçlarına tanık olmaları için çocuklarına daha az fırsat sunduklarını, çocukların da agresif tepkilerin ebeveynleri arasındaki bir tartışmayı sona erdirdiğini gözlemlemeleri ile ergenliklerinde kendi romantik ilişkilerinde daha sık saldırgan davranışlara girebildiklerini ortaya koymuştur(Fite ve ark., 2008).

Flört şiddetini bireysel ve toplumsal boyutta kapsayıcı bir şekilde açıklamaya çalışan kuramlardan Ekolojik Sistemler Kuramında Bronfenbrenner(1977); gelişim sürecinde çocuğun çevresinde en yakından en uzağa varolan sistemlerin birbirleriyle ve çocukla etkileşimi, bu etkileşimler aracılığıyla bireyin gelişiminde rol oynadığını ifade eder. Bu kurama göre birey kişisel özellikleri, bireysel farklılıkları, mizacı, sosyal dışa dönüklük ya da utangaçlık (sosyal uyaranlardan kaçınma) durumu, çevredeki değişikliklere direnci,

yüksek aktivite seviyesi gibi kişiye özgü çeşitli değişkenlerle sosyal çevresini de etkiler ve şekillendirir (akt. Miller, 2009).

Bronfenbrenner(1979)'in mikro, mezo, ekzo ve makro sistem olarak tanımladığı bu sistemler sürekli değişim halinde olup; gelişen bireyi de başkaları tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun dahil ya da tanık olduğu çevresel olayların yarattığı değişimler aracılığıyla etkilemektedir.

Mikrosistem belirli özelliklere sahip bir ortamda, gelişmekte olan birey tarafından deneyimlenen faaliyetler, roller ve kişilerarası ilişkiler modelidir. Ortamda bulunan ve bireyle doğrudan ilişki halinde olan kişiler, bu kişiler arasındaki bağlantılar ve bu bağlantıların doğrudan ya da dolaylı etkilerinin oluşturduğu kompleks bir sistemdir. Bireyin yakın ve genellikle yüzyüze ilişkide olduğu aile üyeleri, arkadaşlar ve öğretmenler gibi kişilerle deneyimleri bu sistem içinde yer alır.

Mezosistem kişinin aktif olarak yer aldığı iki veya daha fazla mikrosistem arasındaki ilişkileri ifade eder. Bir çocuk için bu ev, okul ve mahalle akran grubu arasındaki ilişkilerken, bir yetişkin için aile, iş ve sosyal yaşam arasındaki ilişkiler olabilir. Mikrosistemlerin etkileşiminden oluşan bu sistem; gelişmekte olan kişi yeni bir ortama girdiğinde genişler. Mikrosistemler arası bağlantılar; her iki ortama da aktif olarak katılan kişilerin varlığı, bir sosyal ağdaki ara bağlantılar, ortamlar arası resmi/gayri resmi iletişim ya da bir mikrosistemde diğeri hakkında var olan bilgi ve tutumlar gibi farklı yollarla oluşabilmektedir.

Ekzosistem gelişmekte olan bireyin aktif olarak yer almadığı ancak bireyin yer aldığı ortamda etkisi bulunan kişi ve durumları etkileyen ve bunlardan etkilenen olayların meydana geldiği bir ya da birden fazla ortamı ifade eder. Küçük bir çocuğun ekzosistemi düşünüldüğünde; ebeveyn iş yeri, kardeşin sınıfı, aile üyelerini arkadaş ağı, yerel okul yönetim kurulunun faaliyetleri gibi örnekler akla gelir.

Makrosistem ise; mikro, mezo ve ekzo sistemlerin her birinde yerleşik olan ve gruba özgü ekolojik ortamı sürdürmeye yardımcı olan inanç sistemleri, sosyoekonomik ve etnik kaynaklar, kültür ve yaşam tarzları, fırsat veya risk yapıları, yaşam süreci seçenekleri ve sosyal değişim kalıplarıdır. Sistemlerin planları çeşitli sosyoekonomik, etnik, dini ve

diğer alt kültürel gruplar için farklılık gösterir; karşıt inanç sistemlerini ve yaşam tarzlarını yansıtır ve bu da her bir gruba özgü ekolojik ortamları sürdürmeyi sağlar. Örneğin okul sistemleri düşünüldüğünde farklı ülkelerin farklı eğitim yaklaşımları, okullar için belirledikleri ortak standartların ülkelere göre farklılaşması ya da aynı ülkede ve farklı sosyoekonomik düzeydeki yerleşim yerlerindeki okullarda belirlenen ek standartlar gelişmekte olan bireyin ekolojik ortamını etkilemektedir (Bronfenbrenner, 1979).

Flört şiddetinin risk faktörleri modele göre değerlendirildiğinde; bireysel faktörler arasında cinsiyet, duygu düzenleme becerisi, empati düzeyi, alkol ya da madde kullanımının bireyin şiddet eğilimini etkilediği görülmektedir (Schnurr ve Lohman, 2013).

Flört şiddetinin makro boyutuna odaklanan fazla çalışmaya rastlanmamış olmakla birlikte toplumsal cinsiyet kalıpyargı ve tutumları, toplumun cinsiyet rollerine dair bireyden beklentilerinin flört şiddeti açısından risk faktörü olarak görüldüğü düşünülmektedir (Yıldırım ve Terzioğlu, 2018; Çoban ve ark., 2020; Gressard ve ark, 2015).

2.3 Toplumsal Cinsiyet Algısı

Flört ilişkileri, daha geniş toplumsal ve kültürel alanda verilen romantizme dair mesajların zemininde gerçekleşir. Romantik ilişkiler üzerindeki toplumsal veya kültürel etkiler; medyanın romantizm tasvirleri, cinsellik, cinsiyet rolleri ve evlilikle ilgili normlar gibi sayısız faktörü içermektedir (Bouchey ve Furman, 2003).

Toplumsal cinsiyet (gender), toplumun kadından ve erkekten beklediği yine toplum tarafından belirlenen ve bireyin biyolojik cinsiyetinden bağımsız roller ve sorumluluklardır (Akın, 2007). Toplumun bireye dair algıları ve bireyden beklediği davranışları belirten toplumsal cinsiyet kavramı kültürden kültüre değişmekte olup; toplumun beklentileri cinsiyete göre farklılaştığında, fırsatlara erişim imkânı ve kaynakların kullanımında ayrımcalık ortaya çıkmakta, bu durumun sonucunda ise kadın ve erkek cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise sağlıktan eğitime, ekonomiden ülkelerin yönetimine kadar birçok alanı etkilemektedir.

Bireysel ve toplumsal açıdan hemen her alanda olumsuz sonuçları olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısının ve cinsiyete yönelik kalıpyargıların erken çocukluk döneminden itibaren edinildiği gözlenebilir. Yapılan çalışmalarda ilk olarak 2-2.5 yaşlarında gözlenen cinsiyete dair kalıp yargıların, 3-6 yaş arası daha belirli hale geldiği ve bireyi ilgi alanları, aktiviteleri ya da meslek tercihi gibi pek çok alanda etkilediği görülmektedir. Literatüre bakıldığında da cinsiyet kalıpyargılarına çocukluğun ilk dönemlerinde sıkça rastlandığı görülmektedir (Güney, 2012; Bayramoğlu,2015; Ata-Doğan ve ark., 2018).

Cinsiyet rollerini açıklayan kuramlara bakıldığında Psikanalitik Kuramda; erkek çocukta kastrasyon anksiyetesini azaltmak için babanın özelliklerinin içselleştirilmesi ile erkek cinsiyet rolünün geliştiği, kız çocuklarda ise penisin yokluğunun kabullenilmesiyle babayı memnun etmek için anneyle ve annenin kadınsı nitelikleri ile özdeşim kurduğu, fallik evrenin sona ermesi ile anne ya da babasıyla özdeşleşen çocuğun ebeveyni ile cinsel birlikteliğin imkansız olduğunu anlamasının ardından edindiği cinsiyet tiplemelerini sürdürerek karşı cinsle ilişkiye hazır hale geldiği belirtilir(akt. Shaffer, 2009; Freud, 1924).

Genel Rol Kuramına göre, cinsiyet rolleri toplumsallaşma ya da içselleştirme ile öğrenilmektedir. Öğrenmenin temel alındığı bu yaklaşım, birey herhangi bir şeyi nasıl öğreniyorsa cinsiyet rollerini de benzer şekilde öğrendiği görüşündedir (Vatandaş, 2011).

Sosyal Öğrenme Kuramında ise birey kendi cinsiyetine uygun rol ve davranışları çevreden kazanır. Cinsiyetine uygun rol model edinen çocuk, rol modeliyle uyumlu olduğunda yetişkinlerce de pekiştirilir (Bandura, 1977).

Çocuğun toplumdaki kültürel kadınlık ve erkeklik betimlemelerini süreğen olarak öğrendiğini belirten Cinsiyet Şeması Kuramı ise, çocuğun yeni bilgileri değerlendirmek ve özümsemek için cinsiyet farkları ile ilgili ilişkiler ağını kullandığı ve oluşturduğu cinsiyete dair şemaları çerçevesinde bilgiyi kodlamayı ve düzenlemeyi öğrendiğini öne sürer (Bem, 1983).

Literatüre bakıldığında çocuk ve ergenlerde toplumsal cinsiyet algısının sosyal ilişkilere etkisine odaklanan çalışmalara rastlanmaktadır. Katılımcıları 10 ve 13 yaşındaki çocuklardan oluşan bir araştırmada çocuklara kız ve erkek çocuk karakterleri tanıtılmıştır.

Bale grubuna hangi karakterin kabul edilmesi gerektiği sorulduğunda çocukların; eşit beceri düzeyi koşulunda eşit olmayan beceri düzeyine oranla, kız çocuğun bale grubuna dâhil edilmesi gerektiğini daha sık ifade etmiştir (Gönül ve Şahin-Acar, 2018).

İstanbul'da 12 - 17 yaş arası ergenlerle yapılan bir çalışmada katılımcılara Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği ve Bem Cinsiyet Rolü Envanteri uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında TCRTÖ alt boyutlarında kız ergenlerin erkek ergenlerden daha yüksek puan aldıkları ve daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsedikleri sonucuna varılmıştır (Kantoğlu, 2017). Benzer şekilde 313 lise öğrencisi ile Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği uygulanarak yapılan bir araştırmada erkek ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği görüşlerinin kızlara nazaran daha geleneksel olduğu bulunmuştur (Türkmen ve ark., 2020).

Sporcu kız ergenlerle yapılan nitel bir araştırmada, sporun kadın ve erkek cinsiyetine göre toplumsal olarak etiketlenmesinin kızlarda spor branşı tercihinde etkili olduğu, ergenlerin daha çok toplumsal açıdan cinsiyetlerine uygun olarak belirlenen spor alanlarını seçtikleri görülmüştür (Öztürk ve ark., 2017).

Lise öğrencileriyle İSKEBE(Kadına Yönelik Şiddet) Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılarak yapılan bir çalışmada; ergenlerde gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı ortalamasının eşitlikçi cinsiyet algısı ortalamasına kıyasla daha yüksek olduğu, kız ergenlerin geleneksel bakış açısını kabullenme eğiliminde oldukları, erkek ergenlerinse kızlara oranla daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip oldukları belirtilmiş, gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı arttıkça kadına yönelik şiddet toplam puanlarının da arttığı ifade edilmiştir (Dursun, 2020).

Bir başka çalışmada üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile flört şiddeti kabul düzeyi arasında pozitif yönde ilişki olduğu (Yüce, 2019), olumsuz toplumsal cinsiyet algısına sahip olmanın fiziksel şiddet açısından risk faktörü olduğu ve erkeklerin partnerlerine uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddeti kabul edenlerin daha yüksek oranda fiziksel şiddete maruz kaldıkları (Selçuk ve ark., 2017) belirlenmiştir.

Bir toplumun partner şiddetine vereceği tepkinin düzeyi de o toplulukta yaşanan şiddet ve istismarın sıklığı ve yaygınlığını etkileyebilir. Yasal düzenlemelerle oluşturulan

yaptırımlar veya şiddet ortaya çıktığında duruma müdahale edilmesi adına toplum tarafından uygulanan manevi düzenlemeler, toplumsal yaptırım ve yasakları oluşturur (WHO,2002). Bu yaptırımlar ve kültürel etkileri her toplumda farklılık göstermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından analizleri yapılan farklı ülkelerden 48 nüfusa dayalı anketin sonucuna göre; Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kadınların %3 ve daha azı, Nikaragua'daki kadınların %27'si, Kore Cumhuriyeti'nde halen evli olan kadın katılımcıların %38'i ve Filistinli evli kadınların %52'sinin son 12 ay içinde partneri tarafından saldırıya uğradığını belirttiği görülmüştür(WHO, 2002).

Cinsiyetler arasında güç dengesizliği gözlenen, erkeğin kadın üzerinde kontrol ve disiplin etme hakkı olduğuna dair inançlara sahip toplumlarda kadınların partner şiddetine daha açık hale geldiği, genç yaştan itibaren partner şiddeti için risk grubunda olduğu öne sürülmektedir (WHO, 2002). Kadının saf olduğu, korunmaya ve kontrole ihtiyaç duyduğuna dair inançlara sahip kültürler genellikle kadınların ekonomik başarı ve evin dışında güç elde etme fırsatlarını kısıtlamakta, ev dışında fırsatı azalan kadınlar hane içinde de daha az güce sahip olmakta ve destek için eş, erkek kardeş, baba başta olmak üzere ailesine bağımlı hale gelmektedir (Vandello ve Cohen, 2008).

Özellikle namus kültürlerinde erkek baskın ve güçlü olan; kadınsa itaatkar ve uyumlu olan taraftır. Toplumsal cinsiyet kurallarına birebir ve davranışlarında dikkatli olması gerekir (Uğurlu ve Akbaş, 2013).Bu tür kültürlerde kadınların norm dışı davranışları erkeğin itibarına zarar vereceği ve bu itibarın kadına uygulanan şiddetle kısmen geri kazanılabileceğine dair yargılar sıklıkla olarak görülmektedir(Vandello ve Cohen, 2003).

Toplam 44 ülkeden 66 araştırmanın incelendiği Heise ve Kotsadam (2015) tarafından yayınlanan bir çalışmada; kadının davranışında erkek otoritesine ilişkin normlar, erkeğin eşini dövmesini haklı çıkaran normlar, mülkler ve diğer üretim kaynaklarına erişimde erkeklere kıyasla kadınların dezavantajlı olduğu düzenlemelerin partner şiddetinin bölgelere göre yordayıcılarından olduğu belirtilmiştir. Bu tür normların olduğu toplumlarda kadının eğitim alması ve kayıtlı iş gücünde yüksek oranda bulunması partner şiddetine uğrama riskini azaltıcı özellik göstermektedir (Heise ve Kotsadam, 2015).

Hindistanda yapılan bir çalışmada; toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişmiş olduğu eyaletlerde, partner şiddeti raporlanma olasılığının düşük olduğu (Ackerson ve Subramanian, 2008); İsrail ve Tayland toplumlarında flört şiddetine yönelik tutumları kıyaslayan bir çalışmada Arap grupları ve Tayland kültüründe geleneksel bakışla yetişen gençlerin, daha eşitlikçi olarak ifade edilen Yahudi gruplarında yetişen gençlerden daha fazla destekleyici tutuma sahip oldukları (Pradubmook-Sherer ve Sherer, 2011) tespit edilmiştir.

Romantik ilişki içindeki bireyler arasında kıskançlık söz konusu olduğunda ise kültürler arası farklılıklar belirsizleşmekte; hem bireyci hem de toplulukçu eğilimdeki toplumlarda kadınların erkeğin kıskançlık nedeniyle uyguladığı şiddeti kabullenmesi gerektiği görüşüne sıkça rastlanmaktadır (Vandello ve Cohen, 2008; Delgado ve ark., 1997; Puente ve Cohen, 2003).

Görüldüğü üzere flört şiddeti çok boyutlu bir yapıda değerlendirilmekte ve partnerler arası ilişkiyi olumsuz etkilemektedir. Şiddetin yer almadığı daha dengeli flört ilişkileri ise ergenin duygusal bağlar kurması ve sosyo-duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olur, bireyin sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağlar (Bouchey ve Furman, 2003; Connolly ve McIsaac, 2009). Ergen ve yetişkinlerle yapılan birçok çalışma romantik ilişkide yıkıcı çatışma çözme stratejilerinin ilişkiye zarar verdiğini, karşılıklı iletişim ve müzakereyi içeren yapıcı stratejilerinse ilişki doyumu da dahil olmak üzere ilişkinin esenliğinde olumlu etki gösterdiğini ortaya koymaktadır (akt., Todorov ve ark., 2020). Bir başka çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda empatinin ilişki doyumu üzerinde güçlü bir etkisi olduğu; empatik doğruluğun, ilişkide bir çatışma yaşanması durumunda davranışsal olarak tepki vermeden önce diğerinin bakış açısına dair daha güvenilir bir anlayış elde etmeye yardımcı olacağı ve daha yapıcı bir problem çözme stratejisinin kullanılmasına imkân tanıyacağı ifade edilmiştir (Perrone-McGovern ve ark., 2014).

2.4 Empati

Bu çalışma kapsamında incelenecek olan bireysel faktörlerden empati; bireyde saldırgan dürtülerin oluşmasında etkisi olduğu düşünülen kavramlardan biridir ve empati becerisi gelişmeyen bireylerin, iletişim halinde oldukları kişilerin zarar görmesini göz önünde

bulundurmayacağı ve bunun saldırgan davranış sergilemesinde kolaylaştırıcı etkide olacağı öne sürülür (Senekçi,2020).

Empati ya da empatik olma durumu, bir başkasının içsel referans çerçevesini ve bunlarla ilgili duygusal bileşen ve anlamları o kişiye ait olduklarını göz ardı etmeden doğrulukla algılamak ve yansıtmak olarak tanımlanmaktadır (Rogers, 1980). Duygusal ve bilişsel olmak üzere iki bileşenden oluştuğu ifade edilen empatinin karşıdaki bireyin düşüncelerini anlama bilişsel rol alma, hissettiklerini anlama ise duygusal rol alma olarak tanımlanır ve buna göre bilişsel rol alma da duygusal rol almanın ön şartı olarak kabul edilir (Dökmen, 2005). Kurdek ve Rodgon(1975), ben-merkezci davranışın aksi olan empatinin; algısal, bilişsel ve duygusal perspektif-alma ile kurulabildiğini öne sürer(akt. Dökmen, 2005).

Zihin Kuramına göre empati, diğerinin duygu ve düşüncelerini tanımlayıp uygun duygusal yanıtlarla karşılık verme ile mümkündür (Şahin ve ark. 2019). Başka bir kişinin mevcut durumuna dair yapılan çıkarımlar veya hayal gücü ile ortaya çıkan duygu durumuna empati denir ve empati kuran kişi, diğerinin bu durumun kaynağı olduğunu bilir, diğerinin hissettiklerini kişi kendi doğrudan deneyimleriyle karıştırmadan vekaleten hisseder (McCall ve Singer,2013).

Sosyal Bilgi İşleme Modeline göre ise kişi yaşanan sosyal duruma tepki vermeden önce altı basamaktan oluşan bir değerlendirme ve işlem sürecinden geçmektedir. Olaya dair ipuçlarının kodlanması ve yorumlanması sonrası muhtemel tepkilerin belirlenmesi ile uygun tepkiye karar verilmekte ve davranışa dökülmekte, ardından sonuçları değerlendirilmektedir (akt. Şenol ve Metin, 2019; Dodge, 1986). Empati düzeyi düşük olduğunda birey, sosyal duruma dair içsel ve dışsal ipuçlarını yakalamakta zorlanır ve bu nedenle olaya uygun tepkileri belirlemekte güçlük yaşar (Lemerise ve Arsenio, 2000).

Şiddet eğilimine karşı koruyucu faktörlerden olduğu belirtilen (Espelage ve ark., 2019) yüksek empati düzeyinin, çocuk ve ergenlerin sosyal ilişkilerindeki etkilerine dair yapılan çalışmalardan biri Lesure-Lester tarafından 2000 yılında yapılmıştır. Bu araştırmada; istismar geçmişi olan ve devlet koruması altına alınan 12-16 yaşları arasındaki 40 ergene empati düzeylerini ve çeşitli koşullardaki uyumsuzluk ve saldırganlık düzeylerini ölçmeyi amaçlayan anketler uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yüksek empati ile

düşük kişilerarası saldırganlık oranları arasında güçlü ve pozitif bir ilişki, empati ve yüksek davranış uyumu oranları arasında güçlü bir pozitif ilişki olduğu görülmüştür (Lesure-Lester, 2000).

Topcu (2008), 717 ergenle yaptığı çalışmasında, empati düzeyi yüksek kız öğrencilerin daha az geleneksel ve siber zorbalık yaptıklarını rapor ettiği, empati düzeyi düsük olan erkeklerinse daha sık geleneksel ve siber zorbalık yaptıklarını rapor ettiklerini gözlemiş, toplumsal cinsiyet değişkeninin empati ve akran şiddeti eğilimleri arasında aracılık etiğini bulmuştur.

Aile içi şiddet ortamında büyüyen gençlerin çeşitli bağlamlardaki fiziksel saldırganlık eğilimlerini incelemeyi amaçlayan boylamsal bir çalışmada 296 katılımcıdan belirtilen değişkenlere ek olarak depresyon ve empati düzeylerinin ölçümleri alınmıştır. Sonuçlara göre; çocuklukta aile içi şiddete tanık olmanın gençlerde akrana yönelik saldırganlığı öngördüğü, evlilik içi şiddet içeren evlerden gelen gençlerin ergenlik döneminde depresyona girme olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yüksek depresyonun ise evlilik içi şiddetin akran saldırganlığı üzerindeki etkisine kısmi aracılık ettiği ve kızlarda flört şiddeti uygulama eğilimleri ile ilişkili olduğu, empati düzeyi yüksek olan gençlerin flört şiddeti ve akran şiddeti faili olma olasılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür (McCloskey ve Lichter, 2003).

Ergen flört ilişkilerinde sözel, ilişkisel, fiziksel ve cinsel şiddete karşı koruyucu faktör olarak belirtilen empati, sosyal destek, ebeveyn izleme ve okula aidiyetin ergenlikte boylamsal gidişatını inceleyen Espelage ve arkadaşlarının 2019 yılında yayınladıkları çalışmalarında; farklı okullarda eğitim gören ve flört ilişkisi olan 1668 ergenden, 2008-2013 yılları arasında 7 kez veri toplanmıştır. Yapılan analizlerin sonuçları; sözel ve ilişkisel flört şiddeti faili gençlerin empati düzeylerinin, şiddet uygulamayan akranlarına göre daha düşük başlangıç noktalarına sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, sözel ve cinsel şiddetin boylamsal eğimleri arasında gözlenen önemli farklılıkların, flört şiddeti faillerinin empati düzeylerinde daha yavaş bir büyümeye işaret ettiği görülmüştür (Espelage ve ark., 2019).

Davis ve arkadaşları tarafından 2019 yılında yapılan bir araştırmada aile içi ya da toplumsal şiddete tanık olan çocuk ve ergenlerin flört şiddeti faili olma durumları

arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmaya göre empati düzeyinin, şiddete deneyimi olan bireylerin flört şiddeti uygulama ihtimalleri arasında düzenleyici etkide olduğu, empati becerisine sahip bireylerin flört şiddeti faili olma ihtimallerinin empati becerisi zayıf olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Davis ve ark, 2019).

Yüksek empati düzeyinin olumlu etkilerini odağına alan çalışmalardan biri 123 yeni evli çiftle yapılmıştır. Kilpatrick ve arkadaşları tarafından boylamsal ölçüm alınan bu araştırma empatik doğruluk becerisi yüksek genç evli çiftlerin ilişkilerinde meydana gelen çatışmaları daha sağlıklı bir şekilde çözerek uzlaşabilme becerilerine sahip olduklarını ortaya koymuştur (Kilpatrick ve ark., 2002).

Farklı bölge ve okullardan 14-19 yaşları arasındaki 1317 öğrenciyle yapılan bir çalışmada çocukluk çağı travmaları, travma semptomları, flört partneriyle empati ve özyeterlilik, flört şiddeti ve flört şiddetini savunan tutumlar arası ilişkiler incelenmiştir. Wolfe ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada; empati/özyeterlilik ve flört şiddetini savunan tutumların partner şiddeti ile kısmi ilişkili olduğu, flört şiddeti ile empati ve öz yeterlilik arasında anlamlı ilişki olduğu ancak empatinin flört şiddetinin yordayıcısı olmadığı görülmüştür (Wolfe ve ark, 2004).

Belçika'da yaş ortalamaları 18,9 olan 813 ergen ve genç yetişkinle yapılan bir çalışmada; flört şiddetinin risk faktörü olarak dürtüsellik ve koruyucu faktörü olarak empati ve sözel beceriler araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre dürtüselliğin flört şiddetini beslediği, öte yandan gelişmiş empati ve sözel becerilerin flört şiddetini önlediği bulunmuştur (Glowacz ve Courtain,2020).

Flört şiddetinin mikrosistemden kaynaklanan risk faktörlerinde ebeveynler arası ve ebeveynden çocuğa uygulanan şiddet, düşük sosyoekonomik durum, akademik güçlükler, antisosyal akran ilişkilerinin yer aldığı görülmektedir (Schnurr ve Lohman, 2013). Yapılan çalışmalarda; aile sosyoekonomik durumu düştükçe çocuklarda flört şiddeti uygulama ihtimalinin arttığı (Ellsberg ve ark., 1999; Makepeace, 1987; Sigelman, 1984), kadınlarda düşük eğitim düzeyinin partner şiddeti ile ilişkili olduğu (Rickert, 2002), ebeveyn eğitim düzeyinin fiziksel flört şiddeti ile negatif ilişkili olduğu (Foshee ve ark., 2008), düşük ebeveyn eğitim düzeyinin flört şiddetinin yordayıcısı olduğu(Temple, 2018) görülmüştür.

Wolfe ve arkadaşlarının çalışmasında; erkek öğrenciler için çocukluk çağı travmalarıyla flört şiddeti ve şiddeti savunan tutumlar arasında anlamlı ilişki olduğu, travma öyküsü olan ergenlerin partnere duygusal şiddet uygulama eğilimini artırdığı; istismar öyküsünün erkeklerde flört şiddetini destekleyen tutumlarla, kızlarda ise empati ve öz-yeterlilikle ilgili eksiklikle diğer gruba oranla daha güçlü ilişkide olduğu görülmüştür (Wolfe ve ark., 2004).

Capaldi ve Clark (1998)'ın çalışmalarında; ebeveynlik becerileri yeterli olmayan ve antisosyal davranışları olan bir ebeveyne sahip olmanın, orta ergenlikte antisosyal davranışı öngördüğü ve bunun da geç ergenlikte flört partnerlerine yönelik saldırganlığı öngördüğü bulunmuştur.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden İlişkisel Tarama modelinde hazırlanmıştır. Ölçekler yardımıyla toplanan veriler gruplara göre karşılaştırılarak, ölçek ve ölçek alt boyutlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.2 Araştırma Grubu

Araştırma 18-20 yaşları arasındaki gençlerle yapılmış, seçkisiz atama yöntemi ile çevrimiçi olarak ulaşılan Bilgilendirilmiş Onam Formunu doldurarak çalışmaya katılmayı kabul eden 162 kadın ve 109 erkek olmak üzere toplam 271 katılımcı araştırmaya katılmıştır. Ölçekler katılımcılara Temel Bilgi Formu, CADRİ, TEÖ ve TCEÖ sıralamasıyla verilmiştir. Gönüllülük esasına göre veri toplanan araştırmanın katılımcılarına ait demografik bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Algılanan Gelir Düzeyi

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Düşük Gelirli	8	3.0	3.0
Ortanın altı	39	14.4	17.3
Ortalama	147	54.2	71.6
Ortanın üstü	72	26.6	98.2
Yüksek Gelirli	5	1.8	100.0
Toplam	271	100.0	

Tablo 2. Çoğunlukla Yaşanan Yer

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kasaba/Köy vb.	20	7.4	7.4
İlçe	24	8.9	16.2
İl	83	30.6	46.96
Büyükşehir	144	53.1	100.0
Toplam	271	100.0	

Tablo 3. Katılımcı Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	1	.4	.4
Ortaokul	6	2.2	2.6
Lise (mezun / öğrenci)	85	31.4	33.9
Üniversite	179	66.1	100.0
Toplam	271	100.0	

Tablo 4. Anne Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okur Yazar Değil	7	2.6	2.6
İlkokul	80	29.5	32.1
Ortaokul	47	17.3	49.4
Lise	77	28.4	77.9
Üniversite	58	21.4	99.3
Lisansüstü	2	.7	100.0
Toplam	271	100.0	

Tablo 5. Baba Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okur Yazar Değil	2	.7	.7
İlkokul	65	24.0	24.7
Ortaokul	57	21.0	45.8
Lise	82	30.3	76.0
Üniversite	60	22.1	98.2
Lisansüstü	5	1.8	100.0
Toplam	271	100,0	

Tablo 6. Ebeveyn İlişki Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli/ Birlikte Yaşıyor	216	79.7	79.7
Boşanmış/Ayrı yaşıyor	34	12.5	92.3
Anne/Baba hayatta değil	21	7.8	100.0
Toplam	271	100.0	

Çalışmaya katılanların yaş grubuna bakıldığında grubun %26,2'sinin 18 yaşında, %25,1'inin 19 yaşında ve %48,7'sinin 20 yaşında olduğu, yaş gruplarına göre cinsiyet dağılımında 18 yaş grubunda 39 kadın 32 erkek katılımcı, 19 yaş grubunda 41 kadın 27 erkek ve 20 yaş grubunda 82 kadın 50 erkek katılımcının yer aldığı görülmüştür.

3.3 Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri aşağıdaki ölçüm araçları aracılığıyla toplanmıştır.

- Araştırmacı tarafından hazırlanan ve demografik bilgileri içeren Temel Bilgi Formu,
- Ergen Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri (CADRİ),
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (TCEÖ),
- Temel Empati Ölçeği (TEÖ).

3.3.1 Temel bilgi formu

Örneklemin demografik değişkenlerine dair ayrıntılı bilgi alabilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda; katılımcının yaş ve cinsiyeti, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yerleşim birimi, ebeveyn eğitim ve çalışma durumu, gencin eğitime devam edip etmediği, algılanan gelir düzeyi gibi bilgiler alınmış ve değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.3.2 Ergen sevgili ilişkisinde çatışma envanteri (CADRI)

Wolfe ve arkadaşları tarafından 2001 yılında geliştirilen ve Sezgin (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Ergen Sevgili İlişkisinde Çatışma Envanteri, ergenlerde romantik ilişkide yaşanana çatışmalarda ortaya çıkabilecek duygusal-sözel, cinsel, fiziksel istismarı

ve ilişkisel saldırganlığı ölçmeyi amaçlamaktadır. Dörtlü Likert tipindeki bu özbildirim envanterinin uyarlama çalışması sonunda 62 madde ve 4 faktörden oluşan bir yapıda olduğu ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının istismara uğrama alt testi için .79, istismar uygulama alt testi için .74 olarak tespit edilmiştir (Sezgin,2015). Bu çalışmada ise ölçeğin şiddet uygulama alt boyutu için Cronbach Alfa değerinin .82, şiddete uğrama alt boyutu için .86 olduğu görülmüştür. Şiddete uğrama ve şiddet uygulama alt boyutlarının alt ölçekleri için yapılan analizlerde iç tutarlılık katsayılarının Fiziksel Şiddet Uygulama alt ölçeğinde .70, Sözel Şiddet Uygulamada .76, İlişkisel Saldırganlık Uygulamada .64, Cinsel Şiddet Uygulamada .49, Fiziksel Şiddet Uğrama alt ölçeğinde .76, Sözel Şiddet Uğramada .80, İlişkisel Saldırganlık Uğramada .67 ve Cinsel Şiddet Uğrama alt ölçeğinde .61 olarak bulunmuştur.

3.3.3 Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği

Gözütok ve arkadaşları tarafından 2017 yılında geliştirilen bu ölçek beşli Likert tipindeki 13 maddeden oluşmaktadır. Yapılan analizler sonunda Erkeği Üstün Gören Anlayış ve Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış olarak iki faktörden oluştuğu belirlenen bu ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .89 olduğu bulunmuştur (Gözütok ve ark.,2017). Bu araştırmada tüm ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .89, Erkeği Üstün Gören Anlayış alt boyutu Cronbach Alfa katsayısı .85 ve Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış alt boyutu Cronbach Alfa katsayısı .78 olarak tespit edilmiştir.

3.3.4 Temel empati ölçeği

Yirmi maddeden oluşan bu ölçek Topcu ve arkadaşları tarafından 2010 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Beşli Likert tipindeki maddelerden 11'i duygusal empatiyi, 9'u bilişsel empatiyi ölçmeyi açlamaktadır. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada iki ayrı veri seti ile yapılan iç tutarlılık analizlerinde Cronbach Alfa katsayısı duygusal empati alt boyutu için .74 ve .76, bilişsel empati alt boyutu için .79 ve .80 olarak bulunmuştur (Topcu ve ark, 2010). Yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının .86 değerinde olduğu, ölçeğin Duygusal Empati alt boyutu için bu değerin .80, Bilişsel Empati alt boyutu içinse .85 olduğu belirlenmiştir.

3.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Elde edilen veriler IBM-SPSS 26 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin araştırma içi geçerlilik güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Araştırmada sosyodemografik değişkenlerin sayı ve dağılımlarının tespiti için frekans analizi, iki gruptan oluşan verilerin analizinde Bağımsız Örneklemler t-testi, ikiden fazla olan grupların ölçümlerinin karşılaştırılmasında ise ANOVA Testi uygulanmıştır. Toplumsal cinsiyet algısı, empati düzeyi ve flört şiddeti arasındaki ilişkinin tespiti için Pearson Korelasyon Analizi, flört şiddeti ile anlamlı düzeyde ilişkili olan değişkenlerin, flört şiddetini hangi düzeyde açıkladığını incelemek amacıyla doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara çeşitli başlıklar halinde yer verilmiş, ardından bulguları bölümler ve/veya bütün halinde anlamlandırmaya çalışan yorumlardan bahsedilmiştir.

4.1 Bulgular

Katılımcıların yanıtları üzerinde yapılan betimleyici istatistik ölçümleri sonucunda Temel Empati Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği Toplam puanlarına ait çarpıklık ve basıklık katsayılarının (-1, +1) aralığında olduğu görülmüştür. CADRI toplam puanında ise çarpıklık değeri 1,179 ve basıklık değeri 1,801 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek için mevcut değerlerin George ve Mallery (2012) tarafından önerilen ±2.0 katsayı değerleri arasında olması nedeniyle her üç ölçeğin toplam puanlarının normal dağılım varsayımını karşıladıkları görülmüş ve ileri analizlerin Parametrik Testlerle yapılmasına karar verilmiştir. Ölçek Toplam Puanlarında görülen en küçük ve en büyük değerler, puan ortalaması ve standart sapma değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Araştırma Ölçekleri Toplam Puanlarının Betimsel İstatistik Verileri

	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
TEÖ Toplam Puan	40	100	75.20	12.06	-.31	-.14
TCEÖ Toplam Puan	13	51	21.84	8.08	.96	.47
CADRI Toplam Puan	42.00	126.00	60.66	14.02	1.18	1.80

Katılımcıların CADRİ Şiddet Uygulama ve Şiddete Uğrama alt boyut puanlarının betimsel analizi yapılmıştır. Şiddetin araştırma grubundaki sıklığını incelemek adına yapılan analizlerde katılımcıların CADRI Şiddet Uygulama ve Şiddete Uğrama alt boyutlarındaki maddelere "Hiçbir zaman" yanıtı verenler şiddet öyküsü olmayan grupta;

“Nadiren”, “Bazen” ve “Sık sık” yanıtını verenlerse şiddeti öyküsü olan grupta değerlendirilmiştir.

Sonuçlara göre araştırma grubunda hâlen romantik ilişkisi olan ya da geçmişte ilişkisi olmuş katılımcılardan hayatının bir döneminde partneri tarafından en az bir kez fiziksel şiddete maruz bırakılanların oranı %26; ilişkisel saldırganlığa maruz kalanların oranı %27,1; cinsel istismar davranışında bu oranın %51 ve sözel – duygusal saldırganlığa maruz kalmada bu oranın %94,6 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %96.1’i hayatlarının bir döneminde, nadiren de olsa, partnerlerinden herhangi bir tür şiddete maruz kaldıklarını beyan etmiş; en az bir kez partnerine fiziksel, sözel-duygusal, ilişkisel ya da cinsel şiddet uyguladığını beyan edenlerin oranı ise %97.7 olarak bulunmuştur.

4.1.1 CADRI, TCEÖ ve TEÖ puanları arası ilişkilerin incelenmesi

TEÖ, TCEÖ ve CADRİ ölçekleri ile bu ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkilerin incelenmesi için, cinsiyet değişkenine göre ve tüm katılımcı grubunda olmak üzere Pearson Korelasyon Analizleri uygulanmıştır.

Tüm araştırma grubunda yapılan analizde; TCEÖ Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış (KEBKA) alt boyut puanı ile; CADRİ Cinsel Şiddet Uygulama alt boyut puanları arasında ($r=.206$, $p<.01$), Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanları arasında ($r=.250$, $p<.01$), Fiziksel Şiddet Uygulama puanları arasında ($r=.225$, $p<.01$) ve Şiddet Uygulama toplam puanları arasında ($r=.268$, $p<.01$) anlamlı ilişkiler bulunmuştur. KEBKA puanları ile Şiddete Uğrama alt boyut puanları arası ilişkiler incelendiğinde; Cinsel Şiddete Uğrama alt boyutunda ($r=.24$, $p<.01$), İlişkisel Saldırganlığa Uğrama alt boyutunda ($r=.14$, $p<.05$), Sözel-Duygusal İstismara Uğrama alt boyutunda ($r=.34$, $p<.01$), Fiziksel Şiddete Uğrama alt boyutunda ($r=.32$, $p<.01$) ve CADRİ Şiddete Uğrama Toplam Puanı arasında ($r=.36$, $p<.01$) anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Yine KEBKA ile TEÖ Toplam Puanı arasında ($r=-.17$, $p<01$), Bilişsel Empati alt boyut puanı arasında ($r=-.12$, $p<.05$) ve Duygusal Empati alt boyut puanı arasında ($r=-.17$, $p<.01$) anlamlı ve negatif yönlü ilişkiler bulunmuştur. TCEÖ Erkeği Üstün Gören Anlayış (EÜGA) alt boyut puanı ile CADRİ Cinsel Şiddet Uygulama alt boyut puanları arasında ($r=.199$, $p<.01$), Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanları arasında ($r=.198$, $p<.01$), Fiziksel Şiddet Uygulama puanları arasında ($r=.216$, $p<.01$) ve Şiddet Uygulama toplam puanları

arasında (r=.248, p<.01) anlamlı ilişki olduğu görülmüş; EÜGA puanları ile katılımcıların Bilişsel Empati puanları (r=-.15, p<.05), Duygusal Empati Puanları (r=-.17, p<.01) ve Empati Toplam Puanları arasında (r=-.19, p<01) anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların EÜGA puanı ile Cinsel Şiddete Uğrama alt boyut puanında (r=.18, p<.01), Sözel-Duygusal İstismara Uğrama alt boyutunda (r=.23, p<.01), Fiziksel Şiddete Uğrama alt boyutunda (r=.24, p<.01) ve CADRİ Şiddete Uğrama Toplam Puanı arasında (r=.26, p<.01) anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. TCEÖ Toplam puanında ise anlamlı ilişkilerin Cinsel Şiddet Uygulama alt boyutunda (r=.22, p<.01), Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanında (r=.24, p<.01), Fiziksel Şiddet Uygulama puanları arasında (r=.24, p<.01) ve Şiddet Uygulama toplam puanları arasında (r=.28, p<.01) gözlenmiştir. Ayrıca TCEÖ Toplam Puanı ile Cinsel Şiddete Uğrama puanı arasında (r=.23, p<.01), İlişkisel Saldırganlığa Uğrama alt boyutu puanında, (r=.14, p<.05), Sözel-Duygusal İstismara Uğrama alt boyutunda (r=.31, p<.01), Fiziksel Şiddete Uğrama alt boyutunda (r=.30, p<.01), CADRİ Şiddete Uğrama Toplam Puanı arasında (r=.34, p<.01) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. TCEÖ Toplam Puanları ile katılımcıların Bilişsel Empati puanları (r=-.15, p<.05), Duygusal Empati Puanları (r=-.19, p<.01) ve Empati Toplam Puanları arasında (r=-.20, p<01) negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Temel Empati Ölçeği toplam puanı ile TCEÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı(p<.01) ilişki olduğu; TEÖ ve Cinsel Şiddet Uygulama alt boyut puan arasında (r=-.147, p<.05), İlişkisel Saldırganlık Uygulama puanı arasında (r= -.198, p<.01), İlişkisel Saldırganlığa Uğrama alt boyut puanı arasında (r=-.17, p<.05) negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

TEÖ Bilişsel Empati alt boyut puanı ile Cinsel Şiddete Uğrama alt boyut puanı arasında (r=.-15, p<.05) ve İlişkisel Saldırganlığa Uğrama alt boyut puanları arasında (r=.-25, p<.01) anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. CADRI Şiddete Uğrama ve Şiddet Uygulama puanlarına bakıldığında ise toplam puan değişkenleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (r=.75, p<.01). Yapılan analize dair ayrıntılı sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Kadın katılımcı grubunda; CADRİ Şiddet Uygulama Toplam puanı ile TCEÖ toplam puanı arasında (r=,37, p<.01) pozitif yönlü, TEÖ Toplam puanı arasında (r=-.20, p<.05) negatif yönlü manidar bir ilişki gösterdikleri bulunmuştur. Katılımcıların Fiziksel Şiddet Uygulama alt boyut puanları ile KEBKA (r=.32, p<.01) ve EÜGA (r=.30, p<.01) puanları arasında pozitif yönlü; Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanları ile KEBKA (r=.24, p<.01) ve EÜGA (r=.28, p<.01) puanları arasında pozitif yönlü, TEÖ Bilişsel Empati (r=-.16, p<.05) puanı ile arasında negatif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. CADRİ Cinsel Şiddete Uğrama alt boyutu puanları ile KEBKA puanları arasında (r=.35, p<.01), EÜGA puanları arasında (r=.29, p<.01), TCEÖ Toplam puanı arasında (r=.34, p<.01), Bilişsel Empati puanları arasında (r=-.35, p<.01), Duygusal Empati puanları arsında (r=-.24, p<.01) ve toplam Empati puanları arasında (r=-.34, p<.01) anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Katılımcıların İlişkisel Saldırganlığa Uğrama puanları ile KEBKA puanları (r=.28, p<.01), EÜGA puanları (r=.27, p<.01), TCEÖ Toplam puanı (r=.29, p<.01), Bilişsel Empati puanları (r=-.35, p<.01), Duygusal Empati puanları (r=-.18, p<.05) ve toplam Empati puanları (r=-.30, p<.01) arasında anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir. Sözel Duygusal İstismar Uğrama puanları ile KEBKA puanları arasında (r=.41, p<.01), EÜGA puanları arasında (r=.27, p<.01), TCEÖ Toplam puanı arasında (r=.36, p<.01) ve Bilişsel Empati puanı arasında (r=-.16, p<.05); Fiziksel Şiddete Uğrama puanları ile KEBKA puanları arasında (r=.51, p<.01), EÜGA puanları arasında (r=.33, p<.01), TCEÖ Toplam puanı arasında (r=.45, p<.01), Bilişsel Empati puanları arasında (r=-.20, p<.05) ve Empati toplam puanı arasında (r=-.18, p<.05) anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Kadınlarda Şiddete Uğrama Toplam puanı ile KEBKA puanları arasında (r=.48, p<.01), EÜGA puanları arasında (r=.34, p<.01), TCEÖ Toplam puanı arasında (r=.44, p<.01), Bilişsel Empati puanları arasında (r=-.28, p<.01) ve toplam Empati puanları arasında (r=-.24, p<.01) anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınlarda CADRI Şiddete Uğrama ve Şiddet Uygulama toplam puan değişkenleri arasında ise pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (r=.77, p<.01). Kadın katılımcılarda ölçek puanları arası ilişkilere dair elde edilen sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.

Erkek katılımcılarda ise; CADRİ Şiddet Uygulama toplam puanları ile TCEÖ KEBKA alt boyut puanları arasında pozitif korelasyon olduğu (r=.235, p<.05), KEBKA puanları ile CADRİ Sözel/Duygusal İstismar Uygulama alt boyut puanlarının da benzer şekilde pozitif ilişkili olduğu (r=.318, p<.01), TCEÖ toplam puanları ve Sözel Duygusal İstismar

alt boyut arasında ise pozitif ilişki olduğu (r=.241, p<.05) belirlenmiştir. TEÖ Bilişsel Empati alt boyutu ile CADRİ İlişkisel Saldırganlık alt boyutu puanları arasında anlamlı ve negatif yönlü korelasyon olduğu (r=-.302, p<.01), Duygusal Empati puanları ile CADRİ Şiddet Uygulama Toplam Puanı(r=.254) ve Sözel Duygusal İstismar Uygulama alt boyut puanı(r=.254) arasında anlamlı ve pozitif yönlü(p<.01); Empati toplam puanı ve Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanları arasında da pozitif yönlü ve anlamlı korelasyon olduğu görülmüştür (r=-.283, p<.01). Erkeklerde Duygusal Empati puanları ile Cinsel Şiddete Uğrama puanları arasında (r=.27, p<.01), Sözel Duygusal İstismara Uğrama puanları arasında (r=.33, p<.01) ve Şiddete Uğrama Toplam puanı arasında (r=.35, p<.01) anlamlı ilişki olduğu ve benzer şekilde Empati Toplam puanı ile Cinsel Şiddete Uğrama puanları arasında (r=.24, p<.05), Sözel Duygusal İstismara Uğrama puanları arasında (r=.28, p<.01) ve Şiddete Uğrama Toplam puanı arasında (r=.28, p<.01) anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. CADRI Şiddete Uğrama ve Şiddet Uygulama toplam puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (r=.72, p<.01). Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan analize ait sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 8. Tüm Katılımcılarda Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1.	Bilişsel Empati	1	.44**	.81**	-.19**	-.15*	-.27**	-.25**	-.02	-.06	-.13*	-.12*	-.14*	-.14*	-.15*	-.12*	-.15*
2.	Duygusal Empati		1	.88**	-.07	-.05	-.09	-.05	.09	.06	-.04	-.03	.01	.01	-.19**	-.17**	-.17**
3.	Empati Toplam Puan			1	-.15*	-.11	-.20**	-.17**	.05	.01	-.10	-.09	-.06	-.07	-.20**	-.17**	-.19**
4.	Cinsel Şiddet Uygulama				1	.77**	.32**	.37**	.30**	.35**	.32**	.40**	.58**	.55**	.22**	.21**	.20**
5.	Cinsel Şiddete Uğrama					1	.28**	.36**	.35**	.49**	.27**	.42**	.53**	.70**	.23**	.24**	.18**
6.	İlişkisel Saldırganlık Uygulama						1	.73**	.35**	.24**	.39**	.33**	.57**	.41**	.05	-.02	.10
7.	İlişkisel Saldırganlık Uğrama							1	.40**	.46**	.36**	.45**	.56**	.63**	.14*	.14*	.11
8.	Sözel Duygusal İstismar Uygulama								1	.70**	.46**	.33**	.91**	.65**	.24**	.25**	.20**
9.	Sözel Duygusal İstismar Uğrama									1	.33**	.50**	.67**	.92**	.31**	.34**	.23**
10.	Fiziksel Şiddet Uygulama										1	.58**	.68**	.46**	.24**	.23**	.22**
11.	Fiziksel Şiddete Uğrama											1	.51**	.70**	.31**	.32**	.24**
12.	Şiddet Uygulama Topl. Puan												1	.75**	.28**	.27**	.25**
13.	Şiddet Uğrama Toplam Puan													1	.34**	.36**	.26**
14.	TCEÖ Toplam Puan														1	.90**	.92**
15.	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış															1	.66**
16.	Erkeği Üstün Gören Anlayış																1

** p< .01 * p < .05

Tablo 9. Kadınlarda Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1. Bilişsel Empati	1	.44**	.80**	-.32**	-.35**	-.29**	-.35**	-.16*	-.16*	-.14	-.20*	-.25**	-.28**	-.30**	-.22**	-.33**
2. Duygusal Empati		1	.89**	-.17*	-.24**	-.17*	-.18*	-.04	-.05	-.06	-.12	-.11	-.14	-.21**	-.19*	-.20*
3. Empati Toplam Puan			1	-.28**	-.34**	-.26**	-.30**	-.11	-.12	-.11	-.18*	-.20*	-.24**	-.29**	-.24**	-.30**
4. Cinsel Şiddet Uygulama				1	.71**	.42**	.46**	.37**	.30**	.44**	.50**	.62**	.53**	.37**	.31**	.38**
5. Cinsel Şiddete Uğrama					1	.43**	.51**	.44**	.53**	.40**	.54**	.60**	.74**	.34**	.35**	.29**
6. İlişkisel Saldırganlık Uygulama						1	.72**	.43**	.28**	.43**	.34**	.64**	.46**	.16*	.07	.22**
7. İlişkisel Saldırganlık Uğrama							1	.49**	.50**	.43**	.53**	.64**	.70**	.29**	.28**	.27**
8. Sözel Duygusal İstismar Uygulama								1	.74**	.53**	.33**	.92**	.70**	.28**	.24**	.28**
9. Sözel Duygusal İstismar Uğrama									1	.44**	.54**	.69**	.92**	.36**	.41**	.27**
10. Fiziksel Şiddet Uygulama										1	.61**	.74**	.56**	.33**	.32**	.30**
11. Fiziksel Şiddete Uğrama											1	.52**	.75**	.45**	.51**	.33**
12. Şiddet Uygulama Topl. Puan												1	.77**	.37**	.31**	.37**
13. Şiddet Uğrama Toplam Puan													1	.44**	.48**	.34**
14. TCEÖ Toplam Puan														1	.92**	.94**
15. Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış															1	.73**
16. Erkeği Üstün Gören Anlayış																1

** p< .01 * p < .05

Tablo 10. Erkeklerde Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1.	Bilişsel Empati	1	.39**	.82**	-.01	.12	-.30**	-.14	.17	.13	-.19*	.01	.04	.10	.13	.08	.14
2.	Duygusal Empati		1	.85**	.15	.27**	.02	.15	.30**	.33**	-.09	.15	.25**	.35**	-.01	.01	-.01
3.	Empati Toplam Puan			1	.09	.24*	-.16	.01	.28**	.28**	-.16	.09	.18	.28**	.07	.05	.08
4.	Cinsel Şiddet Uygulama				1	.84**	.19*	.30**	.23*	.40**	.19	.25**	.57**	.60**	-.06	-.01	-.09
5.	Cinsel Şiddete Uğrama					1	.01	.13	.21*	.42**	.05	.23*	.45**	.64**	.04	.05	.02
6.	İlişkisel Saldırganlık Uygulama						1	.77**	.14	.19*	.22*	.33**	.36**	.32**	-.13	-.17	-.07
7.	İlişkisel Saldırganlık Uğrama							1	.17	.41**	.13	.29**	.36**	.52**	-.08	-.04	-.09
8.	Sözel Duygusal İstismar Uygulama								1	.65**	.27**	.31**	.89**	.58**	.24*	.32**	.12
9.	Sözel Duygusal İstismar Uğrama									1	.11	.41**	.66**	.93**	.17	.17	.12
10.	Fiziksel Şiddet Uygulama										1	.55**	.51**	.23*	.18	.13	.18
11.	Fiziksel Şiddete Uğrama											1	.48**	.60**	.05	-.01	.08
12.	Şiddet Uygulama Topl. Puan												1	.72**	.18	.24*	.09
13.	Şiddet Uğrama Toplam Puan													1	.12	.12	.09
14.	TCEÖ Toplam Puan														1	.84**	.89**
15.	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış															1	.50**
16.	Erkeği Üstün Gören Anlayış																1

** p< .01 * p < .05

4.1.2 Tüm katılımcılarda CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi

Yapılan korelasyon analizleri sonucunda ilişkili çıkan değişkenlerin birbirini yordayıp yordamadıklarının belirlenebilmesi adına değişkenler arasında Çoklu Regresyon Analizleri yapılmıştır. CADRI Ölçeği Şiddet Uygulama alt boyutunun yordayıcılarının incelenmesi adına Şiddete Uğrama, KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri ile yapılan analizlere göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(4,266)=86.47$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %56'sının ($R^2=.56$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre katılımcıların Şiddete Uğrama Puanları, Şiddet Uygulama Puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta= .74$, $t(266)= 17.05$, $p<.01$. KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri için anlamlı bir yordama olmadığı görülmüştür($p>.05$). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	11.44	2.10		5.46	.000		
	Şiddete Uğrama Toplam Puan	.59	.04	.74	17.05	.000		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	-.11	.09	-.07	-1.21	.229	86.47	.56
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.14	.08	.10	1.81	.07		
	Bilişsel Empati	-.03	.04	-.02	-.59	.55		

CADRI Ölçeği Şiddete Uğrama alt boyutunun yordayıcılarının incelemek için Şiddet Uygulama, KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri ile yapılan analizlere göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(4,266)=95.29$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %59'sının ($R^2=.59$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre katılımcıların KEBKA Puanları, Şiddete Uğrama Puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta= .21$, $t(266)= 3.90$, $p<.01$. Şiddet Uygulama puanlarının da Şiddete Uğrama değişkenini anlamlı şekilde yordadığı görülmüş $\beta= .70$, $t(266)= 17.05$, $p<.01$; EÜGA ve Bilişsel Empati

değişkenlerinin katılımcıların Şiddete Uğrama puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı belirlenmiştir(p>.05). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	3.65	2.68		1.36	.18		
	Bilişsel Empati	-.04	.05	-.03	-.74	.46		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.42	.12	.21	3.90	.00	95.29	.59
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	-.10	.09	-.06	-1.07	.28		
	Şiddet Uygulama Toplam Puan	.88	.05	.70	17.05	.00		

CADRI Ölçeği Fiziksel Şiddet Uygulama alt boyutunun yordayıcılarına bakıldığında analize KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri dahil edilmiştir. Sonuçlara göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(3,267)=6.53$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %6'sının ($R^2=.06$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Ancak edinilen sonuçlara göre katılımcıların KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati puanlarının Fiziksel Şiddet Uygulama puanlarını ayrı ayrı anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür (bkz. Tablo 13).

EÜGA ve KEBKA puanlarının katılımcıların Sözel-Duygusal İstismar Uygulama puanlarının yordayıcısı olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için belirlenen regresyon modelinin anlamlı olduğu, $F(2,268)=9.27$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %7'sının ($R^2=.07$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre katılımcıların KEBKA Puanları, Şiddet Uygulama Puanlarını pozitif ve anlamlı şekilde yordamaktadır, $\beta= .21$, $t(268)= 2.70$, $p<.01$. EÜGA değişkeninin katılımcıların Şiddet Uygulama puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı belirlenmiştir(p>.05). Yapılan regresyon analizine dair ayrıntılı sonuçlar Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 13. CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	4.65	.64		7.30	.00		
	Bilişsel Empati	-.03	.02	-.10	-1.67	.10		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.05	.03	.14	1.81	.07	6.53	.07
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.04	.03	.11	1.37	.17		

Tablo 14. CADRI Sözel Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	13.43	.75		17.81	.00		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.23	.08	.21	2.70	.01	9.27	.07
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.06	.07	.06	.76	.45		

İlişkisel Saldırganlık Uygulama alt boyutunun yordayıcılarının incelenmesi adına değişkenle ilişkili olduğu tespit edilen Bilişsel Empati değişkeni ile Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(1,269)=20.51$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %7'sinin ($R^2=.07$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre Bilişsel Empati İlişkisel Saldırganlık Uygulama değişkenini Puanlarını negatif ve anlamlı şekilde yordamaktadır, $\beta= -.27$, $t(269)= -4.53$, $p<.01$ Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	5.12	.37		13.68	.00	20.52	.07
	Bilişsel Empati	-.05	.01	-.27	-4.53	.00		

4.1.3 Erkeklerde CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi

Cinsiyete göre katılımcıların CADRI ve alt boyut puanlarının yordayıcılarının belirlenmesi adına erkeklerde ve kadınlarda ayrı olarak Basit ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri yapılmıştır.

Erkek katılımcılarda CADRI Ölçeği Şiddet Uygulama alt boyutunun yordayıcılarının incelenmesi adına Duygusal Empati, KEBKA ve Şiddete Uğrama Toplam Puan değişkenleri ile yapılan analizlere göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(3,105)=41.22$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %54'ünün ($R^2=.54$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre katılımcıların Şiddete Uğrama Puanları, Şiddet Uygulama Puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta= .70$, $t(105)= 9.82$, $p<.01$. KEBKA değişkeninin de Şiddet Uygulama değişkenini anlamlı ve pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur, $\beta= .15$, $t(105)= 2.28$, $p<.05$. Duygusal Empati değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür($p>.05$). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Erkeklerde CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	10.46	2.22		4.72	.00	41.22	.54
	Duygusal Empati	.01	.05	.01	.14	.89		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.20	.09	.15	2.28	.03		
	Şiddete Uğrama Toplam Puan	.52	.05	.70	9.82	.00		

CADRI Sözel – Duygusal İstismar Uygulama alt boyutunun yordayıcılarının incelemesi için gereken analiz Duygusal Empati ve KEBKA değişkenleri ile yapılmıştır. Sonuçlara göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(2,106)=12.34$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %19'unun ($R^2=.19$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre katılımcıların Duygusal Empati Puanları Sözel Duygusal İstismar Uygulama puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta= .30$, $t(106)= 3.38$, $p<.01$. KEBKA değişkeninin ise ilgili bağımlı değişkeni anlamlı ve pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur, $\beta= .32$, $t(106)= 3.62$, $p<.01$. Yapılan analize dair sonuçlar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Erkeklerde CADRI Sözel – Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	6.93	1.97		3.52	.00		
	Duygusal Empati	.16	.05	.30	3.38	.00	12.34	.19
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.31	.09	.32	3.62	.00		

CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama alt boyutuna bakıldığında anlamlı ilişki gözlenen Bilişsel Empati değişkeninin ilgili bağımlı değişkeni yordayıp yordamadığını incelemek adına yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(1,107)=4.11$, $p<.05$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %4'ünün ($R^2=.04$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre katılımcıların Bilişsel Empati Puanları Fiziksel Şiddet Uygulama puanlarını negatif ve anlamlı şekilde yordamaktadır, $\beta= -.19$, $t(107)= -2.03$, $p<.05$ (Bkz. Tablo 18).

CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama alt boyutu yordayıcılarının incelenmesi için bağımlı değişkenle anlamlı ilişki gözlenen Bilişsel Empati değişkeni ile yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, $F(1,107)=10.72$, $p<.001$ ve bağımlı değişkendeki varyansın %9'unun ($R^2=.09$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre katılımcıların Bilişsel Empati Puanları İlişkisel Saldırganlık Uygulama

puanlarını negatif ve anlamlı şekilde yordamaktadır, β= -.30, t(107)= -3.27, p<.001 (Bkz. Tablo 19).

Tablo 18. Erkeklerde CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	5.69	.58		9.80	.00	4.11	.04
	Bilişsel Empati	-.03	.02	-.19	-2.03	.04		

Tablo 19. Erkeklerde CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	4.59	.39		11.89	.00	10.72	.09
	Bilişsel Empati	-.04	.01	-.30	-3.27	.00		

Erkeklerde Duygusal Empati düzeylerinin CADRI Şiddete Uğrama Toplam puanlarını yordayıp yordamadığını incelemek adına Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmış ve sonuçlarına göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür, F(1,107)=14.80, p<.001. Bağımlı değişkendeki varyansın %12'sinin (R^2=.12) bağımsız değişken tarafından açıklandığı bulunmuş, buna göre katılımcıların Duygusal Empati Puanlarının Şiddete Uğrama toplam puanlarını pozitif ve anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir, β= .35, t(107)= 3.85, p<.001.

Tablo 20. Erkeklerde CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	19.52	3.31		5.90	.00	14.80	.12
	Duygusal Empati	.34	.09	.35	3.85	.00		

4.1.4 Kadınlarda CADRI ölçeği ve alt boyutlarının yordayıcılarının incelenmesi

Kadın katılımcılarda CADRI ve alt boyut puanlarının yordayıcılarının belirlenmesi adına ilişkili çıkan değişkenler esas alınarak Basit ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri yapılmıştır.

Şiddet Uygulama Toplam Puanı yordayıcıları Bilişsel Empati, KEBKA, EÜGA ve Şiddete Uğrama Toplam puanı değişkenleri ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, F (4,157) =69.56, p<.001 ve bağımlı değişkendeki varyansın %64'ünün (R^2=.64) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre kadınlarda Şiddete Uğrama Puanları, Şiddet Uygulama Puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, β= .81, t (157)= 14.50, p<.001. KEBKA değişkeninin Şiddet Uygulama değişkenini anlamlı ve negatif bir şekilde yordadığı belirlenmiştir, β=-.31, t(157)= -4.12, p<.001. Katılımcıların EÜGA düzeylerinin bağımlı değişkeni pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüş, β= .32, t (157)= 4.42, p<.001 ; Bilişsel Empati değişkeninin Şiddet Uygulama puanlarını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür(p>.05). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 21'da gösterilmiştir.

Tablo 21. Kadınlarda CADRI Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	7.25	3.27		2.22	.03		
	Şiddete Uğrama Toplam Puan	.674	.05	.81	14.50	.00		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	-.581	.14	-.31	-4.12	.00	69.56	.64
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.543	.12	.32	4.42	.00		
	Duygusal Empati	.026	.06	.02	.40	.69		

Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı yordayıcıları için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, *F* (2,159) =9.99, *p*<.001 ve bağımlı değişkendeki varyansın %11'inin (R^2=.11) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu sonuca göre kadınlarda KEBKA düzeyi, Fiziksel Şiddet Uygulama Puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, *β*= .22, *t* (159)= 2.03, *p*<.05. EÜGA puanlarınınsa bağımlı değişkeni anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür(*p*>.05). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 22'de yer almaktadır.

Tablo 22. Kadınlarda CADRI Fiziksel Şiddet Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	3.33	.37		8.96	.00		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.10	.05	.22	2.03	.04	9.99	.11
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.06	.05	.14	1.25	.22		

Sözel – Duygusal İstismar Uygulama Puanı yordayıcıları için KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri ile yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre oluşturulan çoklu regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, *F* (3,158) =5.00, *p*<.01 ve bağımlı değişkendeki varyansın %9'unun (R^2=.09) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Ancak edinilen sonuçlara göre katılımcıların KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati puanlarının Sözel – Duygusal İstismar Uygulama puanlarını ayrı ayrı anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür (bkz. Tablo 23).

İlişkisel Saldırganlık Uygulama alt boyutunda ise ilgili puanın yordayıcılarının belirlenmesi adına yapılan çoklu regresyon analizinde oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, *F* (3,158) =5.99, *p*<.001 ve bağımlı değişkendeki varyansın %10'unun (R^2=.10) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Sonuçlara göre kadınlarda Bilişsel Empati puanlarının İlişkisel Saldırganlık Uygulama Puanlarını negatif ve anlamlı şekilde yordamaktadır, *β*= -.23, *t* (158)= -2.58, *p*<.05. EÜGA ve Duygusal Empati puanlarınınsa İlişkisel Saldırganlık Uygulama değişkenini

anlamlı olarak yordamadığı tespit edilmiştir(p>.05). Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 24'te yer almaktadır

Tablo 23. Kadınlarda CADRI Sözel – Duygusal İstismar Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	15.35	2.90		5.30	.00		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	.10	.13	.09	.78	.44	5.00	.09
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.21	.12	.19	1.68	.09		
	Bilişsel Empati	-.06	.07	-.07	-.89	.38		

Tablo 24. Kadınlarda CADRI İlişkisel Saldırganlık Uygulama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	5.16	.81		6.34	.00		
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	.04	.02	.14	1.69	.09	5.99	.10
	Bilişsel Empati	-.05	.02	-.23	-2.58	.01		
	Duygusal Empati	-.01	.01	-.05	-.53	.59		

Kadınlarda Şiddete Uğrama Toplam Puan değişkenine bakıldığında ilişkili olduğu belirlenen KEBKA, EÜGA ve Bilişsel Empati değişkenleri ile Çoklu Regresyon Analizi yapılarak bağımlı değişkenin yordayıcıları incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında oluşturulan regresyon modelinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu, F (3,158) =19.25, p<.001 ve bağımlı değişkendeki varyansın %27'sinin (R^2=.27) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre kadınlarda KEBKA puanlarının Şiddete Uğrama puanlarını pozitif ve anlamlı olarak yordamaktadır, β= .51, t (158)= 5.07, p<.001. Bilişsel Empati puanlarının da bağımlı değişkeni negatif ve anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiş, β= -.20, t (158)= -2.79, p<.01; EÜGA düzeylerinin Şiddete Uğrama

puanlarını anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür(p>,05). Ayrıntılı sonuçlar Tablo 25'te yer almaktadır.

Tablo 25. Kadınlarda CADRI Şiddete Uğrama Toplam Puanı Yordayıcılarının İncelenmesi

Model	Bağımsız Değişkenler	B	sh	β	t	p	F	R^2
1	*(Sabit)*	33.90	4.91		6.91	.00		
	Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	1.14	.22	.51	5.07	.00	19.25	.27
	Erkeği Üstün Gören Anlayış	-.19	.21	-.09	-.89	.37		
	Bilişsel Empati	-.31	.11	-.20	-2.79	.01		

4.1.5 Demografik değişken kategorilerinde ölçek puan ortalamaları arasındaki farklarının incelenmesi

Katılımcıların cinsiyetine göre CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Toplam puanları ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının incelenmesi için Bağımsız Örneklemler T testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre erkek ve kadın katılımcılar arasında CADRİ Cinsel Şiddet Uygulama alt boyutu($t_{(209,595)}$=-2,762;p<.01), Sözel Duygusal İstismara Uğrama alt boyutu ($t_{(269)}$=-1,938;p<.05) ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Temel Empati Ölçeği ve alt boyutları ortalamalarının cinsiyete göre farklılıkları incelendiğinde Bilişsel Empati alt boyutunda ($t_{(207,744)}$=2,446; p<05), Duygusal Empati alt boyutunda ($t_{(269)}$=3,953; p<.001) ve ölçek toplam boyutunda ($t_{(269)}$=3,923; p<.001) cinsiyetler arası anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin toplam puanlarında ($t_{(269)}$=-4,909; p<.001), KEBKA alt boyutunda ($t_{(269)}$=-4,357; p<.001) ve EÜGA alt boyut ortalamaları arasında ($t_{(269)}$=-4,506; p<.001) cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Yapılan analiz sonucu Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Cinsiyete Göre CADRI, TCEÖ ve Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Katılımcı Cinsiyeti	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Cinsel Şiddet Uygulama	Kadın	162	4.88	1.54	-2.76	209.60	.006**
	Erkek	109	5.46	1.77			
Cinsel Şiddete Uğrama	Kadın	162	5.34	2.01	-1.40	269	.16
	Erkek	109	5.70	2.15			
İlişkisel Saldırganlık Uygulama	Kadın	162	3.52	1.25	1.36	268.29	.17
	Erkek	109	3.35	.80			
İlişkisel Saldırganlık Uğrama	Kadın	162	3.74	1.48	1.44	265.17	.15
	Erkek	109	3.51	1.12			
Sözel Duygusal İstismar Uygulama	Kadın	162	16.44	4.72	.67	256.03	.51
	Erkek	109	16.09	3.96			
Sözel Duygusal İstismar Uğrama	Kadın	162	16.70	5.41	-1.94	269	.05*
	Erkek	109	17.94	4.76			
Fiziksel Şiddet Uygulama	Kadın	162	4.83	1.79	1.64	268.7	.10
	Erkek	109	4.53	1.17			
Fiziksel Şiddete Uğrama	Kadın	162	4.69	1.89	-.69	269	.49
	Erkek	109	4.84	1.61			
Şiddet Uygulama Toplam Puan	Kadın	162	29.67	7.40	.31	254.69	.48
	Erkek	109	29.43	5.40			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	Kadın	162	30.47	8.92	-1.54	258.53	.13
	Erkek	109	31.99	7.32			
Bilişsel Empati	Kadın	162	37.16	5.88	2.45	207.74	.02*
	Erkek	109	35.20	6.83			
Duygusal Empati	Kadın	162	40.34	7.78	3.95	269	.000***
	Erkek	109	36.59	7.48			
Empati Toplam Puan	Kadın	162	77.50	11.61	3.92	269	.000***
	Erkek	109	71.79	11.96			
TCEÖ Toplam Puan	Kadın	162	19.94	7.78	-4.91	269	.000***
	Erkek	109	24.66	7.73			
Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	Kadın	162	8.8210	3.97	-4.36	269	.000***
	Erkek	109	10.9725	4.01			
Erkeği Üstün Gören Anlayış	Kadın	162	11.1235	4.39	-4.51	269	.000***
	Erkek	109	13.6881	4.89			

*p<.05 **p≤,01 ***p≤,001

Demografik değişkenlerden Baba Çalışma Durumu değişkeninde grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı herhangi bir farklılık gözlenmemiş olup; Anne Çalışma Durumuna göre katılımcıların ölçekler ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki farklılıkları incelemeyi amaçlayan T testi sonuçları Tablo 27'de görülmektedir. Buna göre annesi çalışan ve annesi çalışmayan katılımcılar kıyaslandığında; TEÖ toplam puan ortalamalarında ($t_{(269)}$=3,516; p<.001), Bilişsel Empati alt boyut puan ortalamalarında ($t_{(261,73)}$=2,997; p<.01),ve Duygusal Empati alt boyut ortalamalarında ($t_{(269)}$=3,131; p<.01) gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca CADRİ Fiziksel Şiddet Uygulama($t_{(266,66)}$=-2,143; p<.05), Fiziksel Şiddete Uğrama($t_{(264,605)}$=-2,232; p<.05) ve İlişkisel Saldırganlık Uygulama(($t_{(256,29)}$=-3,396; p<.001) alt boyut puanlarında da anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Katılımcıların algıladıkları gelir düzeyine göre CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek adına Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların CADRİ Şiddete Uğrama alt boyutu($F_{(4,266)}$=5,30; p<.01) ve Empati Ölçeği toplam puanlarının($F_{(4,266)}$=2,562; p<.05) algılanan gelir düzeyi kategorilerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını değerlendirmek adına Scheffe Post Hoc analizi yapılmıştır. Analizlere dair sonuçlar, düzenlenen Tablo 28'de gösterilmiştir. Sonuçlara göre; Düşük Gelir grubunda CADRİ Şiddete Uğrama alt boyut puanlarının diğer tüm gelir grubundakilere oranla anlamlı derece yüksek olduğu(p<.01), katılımcıların algılanan gelir düzeyi arttıkça Toplam Empati Puanı ortalamalarının da yükseldiği ancak bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 27. Anne Çalışma Durumu Değişkenine göre CADRİ, TCEÖ ve TEÖ ve Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Anne Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Bilişsel Empati	Çalışıyor	102	37.73	4.94	2.99	261.73	.003**
	Çalışmıyor	169	35.56	6.94			
Duygusal Empati	Çalışıyor	102	40.73	8.31	3.13	269	.002**
	Çalışmıyor	169	37.69	7.38			
Empati Toplam Puan	Çalışıyor	102	78.45	11.05	3.52	269	.001***
	Çalışmıyor	169	73.24	12.25			
İlişkisel Saldırganlık Uygulama	Çalışıyor	102	3.21	.60	-3.40	256.29	.001***
	Çalışmıyor	169	3.60	1.28			
İlişkisel Saldırganlık Uğrama	Çalışıyor	102	3.54	1.20	-1.09	241.41	.28
	Çalışmıyor	169	3.72	1.43			
Fiziksel Şiddet Uygulama	Çalışıyor	102	4.47	1.17	-2.14	266.66	.03*
	Çalışmıyor	169	4.85	1.76			
Fiziksel Şiddete Uğrama	Çalışıyor	102	4.47	1.36	-2.23	264.61	.03*
	Çalışmıyor	169	4.92	1.98			
Şiddet Uygulama Toplam Puan	Çalışıyor	102	28.84	5.49	-1.51	255.34	.13
	Çalışmıyor	169	30.02	7.25			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	Çalışıyor	102	30.60	7.49	-.74	269	.46
	Çalışmıyor	169	31.37	8.81			
TCEÖ Toplam Puan	Çalışıyor	102	21.18	7.11	-1.05	269	.29
	Çalışmıyor	169	22.24	8.61			
Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış	Çalışıyor	102	9.52	3.96	-.52	269	.61
	Çalışmıyor	169	9.79	4.22			
Erkeği Üstün Gören Anlayış	Çalışıyor	102	11.66	3.83	-1.34	269	.18
	Çalışmıyor	169	12.46	5.22			

*p<.05 **p≤,01 ***p≤,001

Tablo 28. CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Algılanan Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Şiddet Uygulama Toplam Puan	Düşük Gelirli	8	35.25	9.10	1.63	4.27	.17
	Ortanın altı	39	29.51	6.44			
	Ortalama	147	29.48	6.94			
	Ortanın üstü	72	29.08	5.24			
	Yüksek Gelirli	5	31.00	11.60			
	Toplam	271	29.58	6.66			
TCEÖ Toplam Puan	Düşük Gelirli	8	21.13	7.66	.15	4.27	.97
	Ortanın altı	39	21.87	8.30			
	Ortalama	147	21.63	8.44			
	Ortanın üstü	72	22.40	7.00			
	Yüksek Gelirli	5	20.80	13.01			
	Toplam	271	21.84	8.08			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	Düşük Gelirli	8	43.13	11.18	5.30	4.27	.000***
	Ortanın altı	39	30.97	8.64			
	Ortalama	147	30.16	7.40			
	Ortanın üstü	72	31.90	8.69			
	Yüksek Gelirli	5	28.00	8.52			
	Toplam	271	31.08	8.33			
Empati Toplam Puan	Düşük Gelirli	8	69.50	9.58	2.56	4.27	.039*
	Ortanın altı	39	70.31	14.16			
	Ortalama	147	76.39	11.66			
	Ortanın üstü	72	75.94	11.14			
	Yüksek Gelirli	5	77.00	15.03			
	Toplam	271	75.20	12.06			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Ebeveyn eğitim düzeyi kategorilerine göre CADRİ, TCEÖ ve TEÖ toplam puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Anne ve baba eğitim durumları için ayrı ayrı yapılan analizlerde; katılımcıların Şiddete Uğrama alt boyut puan ortalamalarının($F_{(5,265)}$=2,89; p<.05) ve TCEÖ toplam puanlarının($F_{(5,265)}$=2,63; p<.01) babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmüştür. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını değerlendirmek adına yapılan Scheffe Post Hoc analizinde yapılmış, ancak gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Benzer durumun Anne Eğitim Durumu değişkeninde de gözlenmesi üzerine katılımcılar cinsiyet değişkenine göre gruplandırılarak analizler yenilenmiştir.

Erkek katılımcıların anne eğitim durumu kategorilerine göre TEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($F_{(3,105)}$=4,54; p<.01) görülmüş ve bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını araştırmak için Scheffe Post Hoc analizi yapılmıştır. Anne eğitim durumu İlkokul olan katılımcıların toplam empati puan ortalamalarının($\bar{x}$=65,50), Ortaokul olan katılımcılarının puan ortalamalarına ($\bar{x}$=77,65), göre anlamlı şekilde düşük olduğu (p<.01) tespit edilmiştir. Analize dair sonuçlar Tablo 29'da gösterilmiştir. Baba eğitim durumu kategorisine göre ise CADRİ Şiddet Uygulama alt boyutu puan ortalamaları($F_{(4,104)}$=2,97; p<.05) ve TEÖ Toplam puan ortalamalarının($F_{(4,104)}$=3,39; p<.05) anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Yapılan Post Hoc analizlerinde farklılığın İlkokul eğitim durumu kategorisinde CADRİ Şiddet Uygulama puan ortalamasının($\bar{x}$=26,45) Ortaokul eğitim durumu kategorisinde gözlenen ortalamadan ($\bar{x}$=30,79) anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir. TEÖ puan ortalamalarına bakıldığında baba eğitim düzeyi lise olan grubun puan ortalamasının($\bar{x}$=74,71), ilkokul olan grubun ortalamasından ($\bar{x}$=64,80) anlamlı şekilde yüksek olduğu; lisansüstü eğitim düzeyi kategorisindeki ortalamanın ($\bar{x}$=76,60) ise ilkokul eğitim düzeyindeki puan ortalamasından ($\bar{x}$=64,80) yüksek olduğu görülmüştür. Baba Eğitim Durumu kategorisi için yapılan analiz sonuçları Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 29. Erkeklerde CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Şiddet Uygulama Toplam Puan	İlkokul	24	28.75	5.72	.59	3.11	.63
	Ortaokul	23	30.26	4.34			
	Lise	35	29.94	6.87			
	Üniversite	27	28.67	3.52			
	Toplam	109	29.43	5.40			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	İlkokul	24	31.92	7.73	.19	3.11	.90
	Ortaokul	23	32.43	5.03			
	Lise	35	31.29	8.93			
	Üniversite	27	32.59	6.54			
	Toplam	109	31.99	7.32			
Empati Toplam Puan	İlkokul	24	65.50	12.29	4.54	3.11	.005**
	Ortaokul	23	77.65	8.54			
	Lise	35	72.66	11.59			
	Üniversite	27	71.26	12.44			
	Toplam	109	71.79	11.96			
TCEÖ Toplam Puan	İlkokul	24	24.00	9.09	1.92	3.11	.13
	Ortaokul	23	23.30	7.42			
	Lise	35	27.17	7.89			
	Üniversite	27	23.15	5.82			
	Toplam	109	24.66	7.73			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 30. Erkeklerde CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Şiddet Uygulama Toplam Puan	İlkokul	20	26.45	3.41	2.98	4.10	.023*
	Ortaokul	28	30.79	6.41			
	Lise	34	28.94	3.43			
	Üniversite	22	31.36	7.14			
	Lisansüstü	5	28.60	2.88			
	Toplam	109	29.43	5.40			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	İlkokul	20	29.70	6.96	1.60	4.10	.18
	Ortaokul	28	32.39	6.77			
	Lise	34	32.29	6.73			
	Üniversite	22	31.59	8.65			
	Lisansüstü	5	38.60	7.50			
	Toplam	109	31.99	7.32			
Empati Toplam Puan	İlkokul	20	64.80	11.04	3.39	4.10	.012*
	Ortaokul	28	74.61	13.04			
	Lise	34	74.71	10.37			
	Üniversite	22	68.95	12.31			
	Lisansüstü	5	76.60	2.41			
	Toplam	109	71.79	11.96			
TCEÖ Toplam Puan	İlkokul	20	22.60	6.57	.76	4.10	.56
	Ortaokul	28	23.79	8.66			
	Lise	34	25.91	7.85			
	Üniversite	22	25.68	8.09			
	Lisansüstü	5	24.80	1.64			
	Toplam	109	24.66	7.73			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Kadın katılımcıların ebeveyn eğitim düzeylerinin CADRİ, TCEÖ ve TEÖ toplam puan ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek Yönlü ANOVA ile araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Anne Eğitim Düzeyi kategorilerine göre TCEÖ toplam puan ortalamaları arasında ($F_{(5,156)}$=2,77; p<.05) anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını incelemek için yapılan Post Hoc analizleri sonucunda anne eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların TCEÖ toplam puan ortalamalarının azaldığı, ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı (p>,05) görülmüştür. Baba eğitim durumu kategorilerinde yapılan analizlerde ise CADRİ Şiddet Uğrama toplam puan ortalamaları($F_{(5,156)}$=2,77; p<.05) ve TCEÖ toplam puanı ortalamalarının($F_{(5,156)}$=2,77; p<.05) eğitim düzeyi kategorilerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüş, bu farklılığın kaynağını bulmak adına Post Hoc analizleri yapılmıştır. Sonuçlara göre; babası okur yazar olmayan kadın katılımcıların TCEÖ toplam puan ortalamalarının($\bar{x}$=25,29) babası ortaokul mezunu olan katılımcıların ilgili ölçek puan ortalamalarından($\bar{x}$=19,17) ve babası üniversite mezunu olan kadın katılımcıların TCEÖ puan ortalamalarından ($\bar{x}$=16,58) anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizler Tablo 31 ve Tablo 32'de ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Tablo 31. Kadınlarda CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	Sd	p
Şiddet Uygulama Toplam Puan	Okur Yazar Değil	7	34.00	7.46	1.12	5.16	.35
	İlkokul	56	29.14	7.33			
	Ortaokul	24	31.42	9.46			
	Lise	42	29.52	6.49			
	Üniversite	31	28.87	6.91			
	Lisansüstü	2	24.00	1.41			
	Toplam	162	29.67	7.40			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	Okur Yazar Değil	7	36.00	10.68	1.26	5.16	.29
	İlkokul	56	31.48	11.12			
	Ortaokul	24	30.79	7.14			
	Lise	42	29.43	7.30			
	Üniversite	31	29.03	7.01			
	Lisansüstü	2	23.00	.00			
	Toplam	162	30.47	8.92			
Empati Toplam Puan	Okur Yazar Değil	7	73.00	14.84	.77	5.16	.58
	İlkokul	56	76.59	12.45			
	Ortaokul	24	81.04	8.37			
	Lise	42	76.98	12.14			
	Üniversite	31	77.97	10.78			
	Lisansüstü	2	80.00	14.14			
	Toplam	162	77.50	11.61			
TCEÖ Toplam Puan	Okur Yazar Değil	7	25.29	7.34	2.77	5.16	.02*
	İlkokul	56	21.52	8.32			
	Ortaokul	24	21.58	9.63			
	Lise	42	18.26	6.29			
	Üniversite	31	17.16	5.91			
	Lisansüstü	2	16.00	2.83			
	Toplam	162	19.94	7.78			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 32. Kadınlarda CADRİ, TCEÖ ve TEÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkeni Kategorisine Göre Farklılığının İncelenmesi

Ölçek/Alt Boyut	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Şiddet Uygulama Toplam Puan	Okur Yazar Değil	2	42.00	8.49	1.45	4.16	.22
	İlkokul	45	29.33	6.32			
	Ortaokul	29	29.83	7.85			
	Lise	48	29.60	8.09			
	Üniversite	38	29.39	7.11			
	Toplam	162	29.67	7.40			
Şiddet Uğrama Toplam Puan	Okur Yazar Değil	2	49.00	14.14	2.57	4.16	.04*
	İlkokul	45	31.40	11.30			
	Ortaokul	29	30.21	7.49			
	Lise	48	29.56	7.62			
	Üniversite	38	29.74	7.17			
	Toplam	162	30.47	8.92			
Empati Toplam Puan	Okur Yazar Değil	2	83.50	3.54	1.35	4.16	.26
	İlkokul	45	75.29	13.30			
	Ortaokul	29	79.69	10.46			
	Lise	48	76.17	10.64			
	Üniversite	38	79.82	11.40			
	Toplam	162	77.50	11.61			
TCEÖ Toplam Puan	Okur Yazar Değil	2	37.00	8.49	5.45	4.16	.000***
	İlkokul	45	21.58	7.86			
	Ortaokul	29	19.17	6.52			
	Lise	48	20.83	8.79			
	Üniversite	38	16.58	5.02			
	Toplam	162	19.94	7.78			

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

4.2 Tartışma

İnsan gelişiminin ve bu gelişime bağlı değişimlerin en hızlı oluştuğu dönemlerden biri ergenliktir. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde ergenlerin yaşadığı değişimler yalnızca fizyolojik alanda değil, aynı zamanda bilişsel, sosyal ve duygusal alanda da görülmektedir. Gençlerde sosyal ve duygusal ilişkilere dair bu araştırmanın da konusunu oluşturan flört şiddeti ise her yaştan bireylerde sıklıkla rastlanabilen bir olgudur (Toplu Demirtaş ve Hatipoğlu, 2022; Öztürk ve Gökkaya, 2022; Tarı Selçuk ve ark.2018). Örneğin yakın zamanda 733 üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmada gençlerde psikolojik şiddet uygulama sıklığı kadınlarda %81, erkeklerde %75 olduğu, şiddete maruz bırakılma oranlarınınsa erkeklerde%67 ve kadınlarda %73 olarak belirlendiği görülmektedir (Toplu Demirtaş ve Hatipoğlu, 2022). Bir başka çalışmada flört ilişkisi olduğunu aktaran 621 katılımcıdan %72,1'inin ilişkileri süresince partnerine şiddet uyguladığı, %82,9'ununsa partner şiddeti mağduru olduğunu beyan ettiği görülmüştür (Bilican-Gökkaya ve Öztürk,2021).

Bu araştırma ergenlerde sosyal ilişkilerde, özellikle flört ilişkisinde gözlenen saldırganlık durumunu, gençte toplumsal cinsiyet algısı oluşumunu ve empati beceri düzeyleri arası ilişkiyi incelemek amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmada uygulanan ölçek ve formlarla geç ergenlik dönemindeki gençlerin demografik bilgilerinin yanında, yukarıda belirtilen konulara dair tutum ve davranışları hakkında veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda değişkenler arası ilişki ve farklılıklar incelenmiş, bulgular alanyazın da göz önünde bulundurularak bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırma grubunda yapılan analizlerde CADRI maddelerine "Hiçbir zaman" yanıtı verenler dışındaki katılımcılar şiddet öyküsü olan grupta değerlendirilmiştir. Buna göre romantik ilişki deneyimi olmuş katılımcıların %96.1'i hayatlarının bir döneminde, nadiren de olsa, partnerlerinden herhangi bir tür şiddete maruz kaldıklarını, %26'sı en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Bu oranlar alanyazında görülen sonuçlarla benzer nitelik taşımakta ve şiddetin ergen flört ilişkilerindeki yaygınlığını ortaya koymaktadır (Yüksel ve ark., 2014; Aslan ve ark., 2008; Dikmen ve ark., 2018; Toplu-Demirtaş ve Fincham, 2022). Bununla birlikte katılımcıların şiddet uygulama ve şiddete uğrama düzeyleri arasında da güçlü ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu

belirlenmiştir. Bu sonuca göre partner şiddeti uygulayan gençlerin aynı zamanda partnerinden çeşitli şekillerde şiddet görme eğiliminde olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda flört şiddeti uygulama ve şiddete uğrama düzeylerinin ilişkili olduğu (Fernández-Fuertes ve ark., 2006; Cascardi ve ark., 2016), şiddete uğrayan gençlerde şiddet eğiliminin uğramayanlara oranla fazla olduğu(Köse Tosunöz ve ark., 2019) belirlenmiştir.

Gençlerde flört şiddeti, toplumsal cinsiyet algısı ya da empati düzeylerinin katılımcıların demografik değişkenlerine göre farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir. Bulgulara göre ebeveyn çalışma durumu değişkeninde, baba çalışma durumuna göre grup ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Annesi çalışmakta olan katılımcılarda ise empati düzeylerinin annesi çalışmayan gruba göre daha yüksek olduğu, flört şiddeti uygulama ortalamalarının da annesi çalışan ergen grubunda çalışmayan grubun ortalamasına oranla daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar katılımcıların şiddet eğilimleri ve empati düzeylerinin annelerinin çalışma hayatına dahil olup olmadığına göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Hane içi gelir düzeyini düşük algılamakta olan gençlerde şiddete uğrama ihtimallerinin diğer gelir grubundakilere oranla daha yüksek olduğu, algılanan sosyoekonomik durumun yükselmesinin katılımcıların empati düzeyi ortalamalarına da artırıcı etki gösterdiği görülmektedir. Ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça erkek katılımcılarda empati becerisinin daha yüksek olduğu belirlenmiş; Kadın katılımcıların ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algısında daha eşitlikçi yaklaşım gösterdikleri, baba eğitim durumu arttıkça katılımcıların partner şiddetine uğrama ortalamalarının azaldığı görülmüştür.

Alanyazına bakıldığında yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin empati düzeyleri ve ebeveyn çalışma durumu arasında anlamlı bir fark gözlenmemiş (Arifoğlu ve Sala Razı, 2011); lise öğrencilerinde yapılan bir çalışmada anne çalışma durumunun öğrencilerin şiddet eğilimlerini etkilemediği ancak babası çalışmayan öğrencilerde şiddet eğiliminin çalışan gruba göre daha yüksek olduğu(Özgür ve ark., 2011) belirlenmiştir.

Yine yapılan çalışmalarda; anne eğitim durumunun çocuklarda empati düzeyi ile pozitif ilişkili olduğu(Muratlıoğlu-Erdağ ve Karabağ-Köse, 2022), okul öncesi öğrencilerle yapılan bir çalışmada annesi lisans mezunu olan öğrencilerin bilişsel ve duygusal empati

puanlarının diğer gruba göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu ve gelir düzeyi daha iyi olan ailelerin çocuklarında davranışsal empati düzeylerinin orta gelir grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür(Derman ve ark., 2020).

Lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka çalışmada; hane gelir miktarı ve ebeveyn çalışma durumu değişkenlerinden yararlanarak katılımcıların sosyoekonomik düzeyleri (SED) belirlenmiş, yapılan analizlerde katılımcıların SED ile flört şiddeti davranış ve inançları arasında anlamlı negatif ilişki görülmüştür (Pflieger ve Vazsonyi, 2006). Kadınlarla yapılan geniş kapsamlı bir başka çalışmada daha düşük SED'e sahip çiftler arasında partner şiddetinin daha yaygın olduğu görülmüş (Reichel, 2017); Cunradi ve arkadaşlarının (2002) farklı etnik kökenlerden 1440 çiftle yaptığı araştırmada ise düşük SED'deki çiftler arasında erkekten kadına yönelik şiddet olasılığının daha yüksek olduğu, SED ve partner şiddeti arasındaki bu ilişkiye bireylerin gelir düzeyinin, eğitim ve çalışma durumlarından daha fazla katkı yaptığı ifade edilmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde yaşamakta olan 42 bin kadınla yapılan bir çalışmada da düşük sosyoekonomik düzeydeki çiftler arasındaki şiddet sıklığının önemli ölçüde daha fazla olduğu bulunmuştur (Reichel, 2017).

Ölçeklerden elde edilen veriler doğrultusunda tüm araştırma grubunda yapılan analizlerde toplumsal cinsiyet algısı ve alt boyut puanları ile; cinsel şiddet uygulama ve cinsel şiddete uğrama, sözel-duygusal istismar uygulama ve istismara uğrama, fiziksel şiddet uygulama ve şiddete uğrama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur. Buna göre; tüm katılımcılarda toplumsal cinsiyet algısı geleneksele yaklaştıkça şiddet uygulama puanları artmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolü algısı geleneksel olma eğilimindeki bireyler, toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda kadın ve erkek arası farklılıkların varlığını ve bunun doğal olduğunu vurgular. Örneğin bu yaklaşımdaki bireyler kadınların bakım vermek, erkeklerinse liderlik etmekte başarılı olduğunu savunur. Eşitlikçi yaklaşımlarsa bu farklılıkların toplumsal kalıpyargılar olduğunu, bireylerin biyolojik cinsiyetlerine atıf olmaksızın birçok özelliği ve yeteneği paylaşabileceğini, bireyler arası ilişkilerin de eşitlik değeri üzerinden oluşturulabileceğini söyler (Blackstone, 2003).

Yapılan araştırmalarda da toplumun cinsiyet rollerine bakışları ve beklentilerinin ergenlerde partnerler arası şiddetin varlığını derinden etkilediği görülmektedir. Örneğin; toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi algıların gençlerde flört şiddetine karşı olumsuz tutumları desteklediği (Lofti ve ark., 2022), geleneksel cinsiyet rolü inançlarına sahip ergenlerin flört şiddetini kabul edilebilir bir davranış olarak görme eğiliminde oldukları (Shen ve ark., 2012), flört şiddetini uygulayan erkek olduğunda şiddetin kadının davranışına tepki olarak gerekçelendirilebildiği (Miller ve White, 2003), erkek ergenlerde geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının flört ilişkilerinde şiddetin kabulü ve flört şiddeti uygulama riskinin artmasıyla ilişkili olduğu(Reyes ve ark., 2016) görülmüştür.

Gençlerde empati düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı ve flört şiddeti eğilimleri ile ilişkilerine bakıldığında; katılımcıların empati toplam puanları ile TCEÖ ve alt boyut puanları arasında tespit edilen negatif yönlü anlamlı ilişki, TEÖ toplam puanı ile CADRİ cinsel şiddet ve ilişkisel saldırganlık uygulama alt boyut puanları arasında da gözlenmiştir. Yani katılımcıların empati düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algısında daha eşitlikçi bir yaklaşım sergiledikleri ve genel şiddet uygulama eğilimlerinin azaldığı görülmüştür.

Empatinin çok düzeyli yapısını açıklamaya çalışan araştırmacılardan Jolliffe ve Farrington(2006) bilişsel empatiyi diğerinin duygularını anlama, duygusal empatiyi ise hedef alınan kişi ile duyguların uyumlanması olarak tanımlar. Araştırmada kullanılan Temel Empati Ölçeğindeki maddelerden örnek verilecek olursa; "Birisi kendini kötü hissettiğinde onun neler hissettiğini genellikle anlayabilirim." maddesi empatinin Bilişsel boyutunu ölçmeyi amaçlarken, "Başkalarının duygularından hemen etkilenirim." maddesi empatinin duygusal boyutunu ölçmeyi amaçlar (Topçu ve ark., 2010) .

Bu araştırmada yer alan katılımcıların Bilişsel empati alt boyutu puanları incelendiğinde; anlamlı ilişkilerin CADRİ sözel-duygusal istismar uygulama ve istismara uğrama boyutu dışında tüm alt boyutlar ve toplam puanlar arasında negatif yönlü olduğu görülmektedir. Bulgular tüm katılımcılarda bilişsel empati becerisi arttıkça, katılımcıların şiddet uygulama ve şiddete uğrama düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar da empati düzeyi yüksek bireylerin partneriyle anlaşmazlık durumunda şiddet uygulamaktan kaçındığını, farklı baş etme mekanizmaları oluşturduklarını

göstermektedir (Davis ve ark., 2019; McCloskey ve Lichter, 2003; Wolfe ve ark., 2003; Mehrabian ve ark., 1988). Regresyon analizinde bilişsel empati düzeyinin gençlerde şiddet uygulama puanlarını yordadığı bulunmuş, bu sonucun empatinin duygusal boyutundan ziyade bilişsel boyutunun saldırganlığa karşı koruyucu faktör olarak bulunduğu Gantiva ve arkadaşlarının (2021) araştırmasını desteklediği görülmüştür.

Araştırma kapsamında yapılan regresyon analizlerinde tüm katılımcılarda Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış puanlarının katılımcıların şiddete uğrama ve sözel-duygusal istismar uygulama puanlarını anlamlı şekilde yordadığı, şiddet uygulama toplam puanlarınınsa şiddete uğrama düzeylerini anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir.

Sosyal bilgi işleme teorisinin farklı adımlarında yaşanan bireysel farklılıklar nedeniyle kişiler tepkisel ve araçsal saldırganlık gösterebilirler (Crick ve Dodge, 1996). Araçsal saldırganlıkta kişi önceki deneyimlerinden güvenilir bir kaynak olarak gördüğü saldırgan davranışı, sosyal sorunlarını çözmek ya da amaçlarına ulaşmak için gerçekleştirir. Sosyal bilgi işleme modeli açısından, kişide duruma yönelik tepki karar süreçleri, dış ödül beklentisiyle kontrol edilen araçsal saldırgan davranışın canlandırılmasıyla sonuçlanır. Araçsal saldırganlık kullanma eğilimdeki gençlerde saldırganlık tepkisi sonrasında nispeten olumlu sonuçların gerçekleşmesine dair beklentilerinin daha sık görüldüğü ve saldırganlığın etkisi gözlemlendikçe de araçsal saldırganlık sergilemeye dair görüşlerin pekiştiği ifade edilir (Crick ve Dodge, 1996).

Tepkisel saldırganlığın gerçekleştiği durumlarda ise kişi; diğerinin tehdit olarak algılanan davranışına karşı düşmanca bir niyet atfetme eğilimindedir. Tehdit edici davranış bu amaçla yapılmış olsun ya da olmasın birey için tehdit olarak algılanır ve tepkisel saldırgan davranış gerçekleştirilir. Kişi bu düşmanca niyet algılamasından bir fayda sağlamaz ya da amacı araçsal saldırganlıktaki gibi sosyal hedeflere ulaşmak değildir (Crick ve Dodge, 1996). Tepkisel saldırganlıkta kişi yaşanan olaya ve kişiyi tehdit eden diğerine karşı bir misillemeye ihtiyaç duyar ancak duruma uygun saldırgan olmayan çözümler arayacak kadar öfke kontrol becerisi gösteremez (Shaffer, 2009). Yapılan çalışmalarda da tepkisel saldırganlığın öfke ile ilişki olduğu (Hubbard ve ark, 2002); ergenlerde yüksek düzey tepkisel saldırganlığın daha yüksek dürtüsellik, öfke-düşmanlık ve sosyal kaygı ile birlikte görüldüğü (Raine ve ark., 2006) belirlenmiştir

Kişiler arası ilişkilerde şiddetin gözlenmesiyle ilişkili olduğu görülen düşmanca atıf yanlılığı (Bailey ve Ostrov, 2008;); romantik ilişkide çiftler arası çatışmaların sorumluluğuna yönelik atıflarda etkilidir. Buna göre kişi ilişkideki çatışmanın sebebini karşı tarafta bulacağından ilişkideki çözülmemiş çatışmaların sıklığı ve süresi artacaktır. Bu da kişide öfkeli duygusal tepkiler veya diğerini cezalandırıcı davranışların yaşandığı çatışmalara neden olur (Wallach ve Sera, 2008). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, yüksek düzeyde düşmanca atıf yanlılığına sahip erkeklerde partnerin ilişkisel ve araçsal provokasyonlarına karşı fiziksel taciz ve tehdit edici davranışların daha sık görülmekteyken, kadınlarda yüksek düzeydeki yanlılığın partnere yönelik sözel-duygusal ve hafif düzeyde cinsel şiddetle ilişkili olduğu (Thomas ve Weston, 2020); Tepkisel - ilişkisel saldırganlığın düşmanca atıf yanlılığı, öfke ve düşmanlıkla araçsal saldırganlıktan daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu (Murray-Close ve ark., 2010) tespit edilmiştir.

Sosyal Öğrenme Kuramı da şiddetin belirsiz bir duruma karşı sergilenebilecek bir davranış olarak gözlemlenmesi durumunda bireylerin şiddet uygulama eğiliminde olabileceğini, sosyal ilişkilerde şiddet uygulamanın fayda sağladığı durumların gözlenmesiyle bu eğilimin pekişebileceğini ifade eder (Bandura, 1977).

Yapılan çalışmalarda çocukluk döneminde evlilik içi şiddete maruz kalan ergenlerin, flört ilişkilerinde şiddet kullanımını haklı çıkarma olasılıklarının daha yüksek olduğu(Lichter ve McCloskey, 2004; Hare ve ark.,2009); kadınlarda flört ilişkisinde çift yönlü saldırganlık deneyimleyen katılımcıların, flört şiddeti deneyimlemeyen katılımcılara göre babalarının annelerine uyguladığı şiddete tanık olma olasılıklarının daha yüksek olduğu(Lewis ve ark., 2002), çocuklukta maruz kalınan ebeveyn şiddetinin, daha yüksek düzeyde flört şiddeti uygulamasıyla ilişkili olduğu(Kaura ve Allen, 2004) görülmüştür. Sosyal ilişki halinde oldukları bireylerden daha saldırgan tepkiler modelleyen ve bu tepkilerin olası sonuçlarını deneyimleyen gençlerin, romantik ilişkilerinde tehdit olarak algıladıkları durumlarda saldırgan olmayan tepkiler vermekte zorlanabilecekleri, partnerleriyle yaşadıkları tartışmalı durumları çözümleyebilmek adına gerek tepkisel gerekse araçsal saldırganlığa başvurabilecekleri öngörülmektedir. Bu nedenle araştırmadan elde edilen ve katılımcıların şiddete uğrama ve şiddet uygulama davranışları

arasında görülen anlamlı ilişkiler ortaya koyan bulguların, alanyazını desteklediği düşünülmektedir.

Yapılan analizlerde katılımcıların empati düzeylerinin toplumsal cinsiyete dair yargılarını yordadığı belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve alt boyut ölçek puanlarının katılımcıların partner şiddeti uygulama eğilimlerini yordadığı tespit edilmiştir. Erkek lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada gençlerin cinsiyetçilik ölçümlerinde daha yüksek puanlar alan gençlerin, şiddeti sorun çözme aracı olarak daha fazla kabul ettikleri ve kadınlara karşı daha düşmanca ve olumsuz tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (Forbes ve ark., 2006). Başka bir çalışmada erkek ve kadın arası ilişkilere dair geleneksel tutumlara sahip olmanın, flört şiddeti uygulamasıyla ve ilişki şiddetini haklı çıkarma eğilimiyle ilişkili olduğu (Lichter ve McCloskey, 2004), toplumsal cinsiyete dayalı inançların ergenlerde akran ve flört ilişkilerinde şiddete ilişkin bir risk faktörü olduğu (Reitzel-Jaffe ve Wolfe, 2001), Geleneksel cinsiyet rolü tutumlarındaki eşitlikçi yaklaşıma yönelik değişikliklerin flört şiddetinin kabulünün azalmasıyla ilişkilendirildiği(Whittaker ve ark., 2014) görülmüştür.

Kadın katılımcılarda toplumsal cinsiyet algısı ile flört şiddeti uygulama ve şiddete uğrama düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu, katılımcıların geleneksel bakışa yaklaştıkça partner şiddetine uğrama ve şiddet uygulama düzeylerinin de arttığı, bu değişkenlerin empati değişkeni ile negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kadınlarda empati düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algısı daha eşitlikçi hale gelmekte, partner şiddetine uğrama ve şiddet uygulama düzeyleri ise azalmaktadır. Alanyazına bakıldığında 316 öğrenciyle yapılan bir araştırmada cinsiyet rolüne dair yaklaşımların kadınlarda ve erkeklerde kadına yönelik şiddetin yordayıcısı olduğu, geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını onaylayan bireylerin, eşitlikçi bakışa sahip olanlara göre kadına yönelik şiddet kullanımını daha fazla desteklediği bulunmuştur (Berkel ve ark., 2004). Shen ve arkadaşları tarafından 2012'de yapılan çalışmanın sonuçları da geleneksel cinsiyet rolü inançlarını destekleyen ergenlerin flört şiddetini kabul edilebilir bir davranış olarak görme eğiliminde olduğunu ve erkeğin kadına şiddetini meşrulaştıran cinsiyet rolü inançları ve tutumlarını benimseme eğiliminde olduklarını göstermiştir.

Erkeğin kadın üzerinde kontrol ve disiplin etme hakkı olduğuna dair toplumsal ve geleneksel inançlar, kadınları partner şiddetine daha açık hale getirmekte ve genç yaştan itibaren şiddet için risk grubuna koymaktadır (WHO, 2002). Kadının saf, korunmaya ve kontrole muhtaçlığına yönelik normlar genellikle kadınların ekonomik ilerleme ve evin dışında güç elde etme fırsatlarını kısıtlar, ev dışındaki fırsatların azalması ile ev içinde de kadının gücü daha az olur ve kadın destek için kocasına, erkek kardeşlerine, babasına ve ailesine bağımlı hale gelir (Vandello ve Cohen, 2008). Özellikle namus kültürlerinde kadınların norm dışı davranışlarının erkeğin itibarına zarar vereceği ve bu itibarın kadına uygulanan şiddetle kısmen geri getirilebileceği yönünde inançlar yaygın olarak görülmektedir (Vandello ve Cohen, 2003). Kıskançlık söz konusu olduğunda ise kadınların erkeğin kıskançlık nedeniyle uyguladığı şiddeti kabullenmesi gerektiği görüşüne, hem bireyci hem de toplulukçu eğilimdeki toplumların kadın ve erkek bireylerinde rastlanmaktadır (Vandello ve Cohen, 2008; Delgado ve ark., 1997; Puente ve Cohen, 2003). Dünya Sağlık Örgütünün analizlerini yaptığı ve farklı ülkelerde düzenlenen 48 nüfusa dayalı ankette; Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kadınların %3 ve daha azı, Nikaragua'daki kadınların %27'si, Kore Cumhuriyeti'nde yaşayan ve halen evli olan kadın katılımcıların %38'i ve Batı Şeria - Gazze Şeridi'ndeki Filistinli evli kadınların %52'sinin son 12 ay içinde partneri tarafından saldırıya uğradığını belirttiği görülmüştür(WHO, 2002).

Erkeklerde Bilişsel Empati düzeyi ile fiziksel şiddet uygulama ve ilişkisel saldırganlık uygulama düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Öte yandan öngörülenin ve diğer katılımcı grubunun aksine; erkeklerde empati toplam puanları arttıkça partner şiddetine uğrama toplam puanlarının, sözel-duygusal istismar uygulama ve istismara uğrama puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı şekilde arttığı görülmüştür. Duygusal empati alt boyutunda da ilişkilerin benzer şekilde pozitif yönlü olduğu gözlenmiştir. Regresyon analizi ile de desteklenen sonuçlara göre erkeklerde bilişsel empati düzeyindeki artış fiziksel şiddet ve ilişkisel saldırganlık uygulama üzerinde azalma olarak görülmekte, duygusal empati düzeyindeki artış ise sözel-duygusal istismar uygulama düzeyinde artış olarak görülmektedir. Duygusal empati ve saldırganlık arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar; duygusal empatinin dürtüsel ve tepkisel saldırganlık gibi şiddet davranışlarıyla pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu, yüksek düzey duygusal empati becerisine sahip bireylerin belirli durumlarda uygun eylemi akılcı

bir şekilde değerlendirmekte güçlük yaşayarak kontrolü kaybetme ve saldırgan davranış sergileme eğiliminde olabileceğini vurgulamaktadır (Reniers ve ark., 2011). Buna göre bireyler başkalarının olumsuz duyguları ile karşılaştıklarında bu duygusal durumlarla başa çıkmakta zorluk yaşıyor olabilirler ve bu da partnerlerine şiddet uygulama olasılıklarını artırıyor olabilir (Covell ve ark., 2007). Ergenlerde Duygusal Empati ve saldırganlık arası pozitif ilişki tespit edilen çalışmaya literatürde rastlanmamış olmakla birlikte; Gambin ve Sharp(2016) tarafından yapılan çalışmada gençlerde yüksek duygusal empati düzeylerinin, anksiyete ve duygulanım problemleri gibi içselleştirme semptomlarıyla ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu(DEHB) semptomları ile ilişkili olduğu görülmüştür

Cinsiyete göre farklılıklar incelendiğinde; erkeklerde cinsel şiddet uygulama ve sözel duygusal istismara uğrama puan ortalamalarının karşı cinsiyete göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer boyutlarda cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. Alanyazında kadın olmanın flört şiddeti için bir risk faktörü olduğu (Wolitzky-Taylor ve ark., 2008), kadınlarda flört şiddetine maruz kalma ihtimalinin daha yaygın olduğu(Ackard ve ark., 2003) ya da erkeklerde fiziksel istismar, kadınlarda cinsel istismar mağduriyeti olma olasılığının anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu (Taylor ve Xia, 2022) yönünde çalışmalara rastlandığı gibi; flört şiddetinin cinsiyetten bağımsız bir olgu olduğu yönünde çalışmalar da görülmektedir. Molidor ve Tolman(1998)'ın farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen 635 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada kızlar ve erkekler arasında flört şiddetine maruz kalma ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İlişkide orta ve ağır düzeyde şiddete maruz kalma boyutları ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise kızlar daha çok ağır düzeyde erkeklerse hafif düzeyde flört şiddetine maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Benzer bir başka çalışmada ise kadın ve erkekler benzer oranlarda partnerlerinden fiziksel şiddete maruz kaldıkları; erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda orta düzeyde şiddete maruz kaldıkları bildirilmiştir (Katz ve ark., 2002).

Flört şiddeti faili olmanın cinsiyete göre değişimine etki edebilecek bir diğer faktör de katılımcıların kadınsı ve erkeksi cinsiyet rolleridir. Erkeksi(eril) özellikler genellikle bağımsız, hırslı, iddialı ve baskın olmayı içerirken; kadınsı(dişil) özellikler genellikle pasif ve bağımlı olmak, sıcakkanlı olmak ve liderlik becerilerinden yoksun olmak

şeklinde tanımlanır(Daigle ve Mummert, 2014).Yapılan çalışmalarda erkeksi cinsiyet rollerinin hem erkekler hem de kadınlar için flört şiddetine katılımı öngördüğü (Thompson, 1991); katılımcıların erkeksi özellikleri arttıkça tecavüz mitlerine inançlarının ve mağduru suçlayıcı ifadelerinin de arttığı(Yancı ve Polat, 2019); eril cinsiyet rollerinin flört şiddeti kabulü ile ilişkili olduğu ve erkeklerde flört şiddetinin her türünün, kadınlarda ise fiziksel ve cinsel şiddetin kabulünün anlamlı yordayıcısı olduğu (McDermott ve ark., 2017) görülmüştür.

Dünyanın farklı bölgelerinde 31 üniversiteden 8.666 katılımcıdan alınan verilerle düzenlenen bir araştırmada okulların ölçeklere verdikleri yanıt ortalamaları sıralama korelasyonu yöntemiyle analiz edilmiştir. Sonuçlara göre; partnerine fiziksel şiddet uygulayan erkek ve kız öğrencilerin oranları ile partnerine ağır düzeyde şiddet uyguladığını beyan eden erkek ve kız öğrencilerin oranlarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir (Straus, 2004). Ergenlere odaklanan ve 285 lise öğrencisiyle yapılan çalışmada da kız ve erkek öğrencilerde şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma oranlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüş; bu sonuç araştırmada özdeğerlendirmeye dayalı ölçme sistemi kullanılması ve toplumda erkek tarafından uygulanan şiddetin, kadın tarafından uygulanan şiddete göre daha az kabul görmesinden kaynaklanabileceği şeklinde açıklanmıştır (Antonio ve Hokoda, 2009).

Kadınlarda bilişsel ve duygusal empati ile toplam empati düzeyi ortalamalarının erkeklere kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu alanyazında görülen cinsiyete göre empati düzeyi farklılıklarıyla uyumlu görünmektedir (Mestre ve ark., 2009; Reniers ve ark., 2011; Rieffe ve Camodeca, 2016; Mehrabian ve ark., 1988; Garaigordobil, 2009). Bebekliğin ilk aylarından itibaren kadınlarda yüz ifadelerini anlama becerisinin erkeklerden daha iyi olduğu; gelişimiyle birlikte perspektif alma, diğerinin duygularını tanıma ve duygusundan etkilenme gibi alanlarda kadın ve erkek arasındaki farkın arttığı görülmüştür (Christov-Moore ve ark., 2014). Birincil Bakım Veren hipotezinde; insanda bebeğin bakımını üstlenen genellikle kadın olduğundan, yavrunun istek ve ihtiyaçlarını anlayabilmek ve karşılayabilmek adına kadının empati becerisine daha çok ihtiyaç duyduğu öne sürülür (Babchuk ve ark., 1985).

Bireylerin sosyal istenirlik düzeylerinin özellikle özdeğerlendirme ölçekleriyle bilgi alınan empati düzeylerinde artırıcı etkisi olduğu ifade edilir (Kampfe ve ark., 2009). Bu değişkeni kontrol etmek adına yapılan çalışmalarda empati ölçümleri genel ve bağlamsal olarak ayrılır. Genel empati ölçümünde kişi özdeğerlendirme formları gibi yöntemlerle kendini değerlendirirken, durumluk empati ölçümlerinde kişiye bilgisayar tabanlı görevler verilir ve belirli bir uyarana yönelik bağlama özgü empatisi ölçülür (akt. Song ve ark., 2019). Durumluk empati ölçümü ile yapılan çalışmalarda kadın ve erkek arasında empati farkının belirsizleştiğini (Eisenberg ve Lennon, 1983; Ickes ve ark., 2000), özdeğerlendirme sonucunda kadınlar lehine yüksek görünen empati düzeyinin deneysel çalışmalarda cinsiyetle daha az ilişkili olduğunu (Baez ve ark., 2017) belirten çalışmalar görülür. Genel toplumsal kanıya göre de kadınların erkeklere oranla daha duygusal ve empatik tasvir edildiği göz önünde bulundurulursa, empati söz konusu olduğunda araştırmalarda gözlemlenen cinsiyet farklılıklarının cinsiyet rolleriyle ilgili kültürel beklentilerden kaynaklanacağı öngörülebilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği algısına bakıldığında ise kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi yaklaşım sergiledikleri belirlenmiş, sonucun geçmiş çalışmalarla uyumlu olduğu görülmüştür (Lofti ve ark., 2022; Kantoğlu, 2017; Türkmen ve ark., 2020).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma geç ergenlik dönemindeki bireylerde toplumsal cinsiyete dair algısı, flört şiddeti uygulama ve şiddete uğrama düzeyleri ile empati düzeyleri arası ilişkilerin incelemesi amaçlanmış ve bu doğrultuda 18-20 yaş aralığındaki 271 gençten öz değerlendirmeye dayalı ölçekler aracılığıyla veri toplanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; ilgili değişkenleri etkileyen cinsiyet, ebeveyn çalışma durumu ve ebeveyn eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey gibi demografik değişkenlerin olduğu görülmüştür.

Alanyazında görüldüğü gibi araştırma grubunda da ergenlerde partner şiddetine maruz kalma oranının oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların flört şiddeti uygulama ve şiddete uğrama düzeyleri arasında da güçlü ve pozitif ilişki olduğu, şiddete uğrayan bireylerin şiddet uygulama eğiliminde olduğu görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet algısının flört şiddetine etkisi söz konusu olduğunda ise geleneksel bakışa sahip olmanın şiddet uygulama ihtimalini artırdığı, empati düzeylerindeki artışınsa flört şiddeti uygulama düzeylerini azalttığı gözlenmiştir. Özellikle bilişsel empati becerisinin ergenlerde şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma olasılıklarına karşı koruyucu bir faktör olduğu görülmektedir. Katılımcıların empati düzeylerindeki artışın aynı zamanda, toplumsal cinsiyet algılarında eşitlikçi yaklaşıma sahip olma eğilimine eşlik ettiği belirlenmiştir. Kadınlarda yüksek empati düzeyinin eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı ve düşük düzeyde flört şiddetinin yordayıcısı olduğu; erkeklerde ise yüksek bilişsel empati düzeyinin fiziksel ve ilişkisel flört şiddeti uygulama üzerinde azalmaya eşlik ettiği, yüksek duygusal empati düzeyinse romantik ilişkide sözel-duygusal istismar uygulama düzeyinde artışa eşlik ettiği görülmüştür.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde ergenlerde gözlenen flört şiddetinin bireylerin empati becerisi ve toplumsal cinsiyet algılarıyla ilişkili olduğu, flört şiddetinin sıklığı ve yaygınlığını önleme konusunda empati ve toplumsal cinsiyet kavramlarının önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma, ergen romantik ilişkilerinde görülen şiddet ve istismar davranışlarının olası nedenlerinin, önleyici ve koruyucu faktörlerin

anlaşılması ve araştırılmasında, konuya dair etkili müdahale çalışmalarının geliştirilmesinde alanyazına güncel bilgiler sunmaktadır.

Araştırmanın verileri geç ergenlik dönemindeki 271 katılımcıdan özdeğerlendirme yöntemiyle elde edilen verilerle sınırlıdır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik güvenilirlik analizleri yapılmış olup CADRI Cinsel Şiddet Uygulama alt boyutu dışında tüm ölçeklerde ve alt boyutlarında ölçümlerin yüksek güvenilirlik gösterdiği bulunmuştur. Kişilerin kendileri ile ilgili beyan ettiği verilerle hazırlanan araştırmalarda, özellikle sosyal açıdan istenmeyen davranışlar söz konusu olduğunda kimi katılımcıların davranış sıklığını olduğundan daha az gösterme eğiliminde oldukları da düşünülerek, yapılacak araştırmalarda katılımcıların sosyal istenirlik düzeylerinin de göz önünde bulundurulması önerilir.

Araştırma hipotezlerinde yer almadığından, katılımcıların cinsel yönelimleri ya da partnerlerinin cinsiyetleri hakkında veri toplanmamıştır. Alanyazına bakıldığında flört şiddeti oranlarının LGBTQ bireyler arasındaki oranlarının heteroseksüel bireyler arasında gözlemlenen oranlara eşit ya da kimi çalışmalarda daha yüksek olduğu yönünde bulgular görülmüş (Edwards ve ark., 2015; Rothman ve ark., 2011; Stotzer, 2009), cinsel yönelimleri nedeniyle mikro ve makro sistemden karşılaşabilecekleri olası olumsuzlukların bireylerde partner şiddeti davranışını artırabildiği ve şiddete maruz kalma durumunda yardım arama davranışını azalttığı belirlenmiştir (Gillum ve DiFulvio, 2014 ; Seay, 2019). Bireylerin cinsel yönelimlerinin, özellikle toplumsal cinsiyet algısı ve partner şiddeti arası ilişkilerin değerlendirilmesinde dikkate alınabilecek bir faktör olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın LGBTQ bireylerde de tekrarlanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan edinilen bulgular ışığında; çocuk ve ergenlerle empati becerilerini artırmaya yönelik yapılabilecek çalışmalar ve atölyelerle ilerleyen yaşlarda flört şiddeti uygulama ya da şiddete maruz kalma risklerini düşürmek amaçlanabilir. Benzer amaçlar doğrultusunda gençlerde eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı yaklaşımlarını güçlendirmek adına eğitim programları düzenlenebilir.

Kişilerde saldırgan davranışın tepkisel olarak gözlendiği durumlarda, bireyin yaşanan durumu yorumlama aşamasında duygu düzenleme güçlüğü yaşayarak, karşılaştığı

uyarana düşmanca atıflarda bulunma eğiliminde olduğundan bahsedilmişti. Müdahale programlarında ergenlerin duygu düzenleme becerilerini de artırmayı amaçlayan eğitim ve etkinlikler düzenlenebilir. Böylelikle kişinin, karşılaştığı sosyal ipuçlarını kodladığı ve yorumladığı aşamalarda hatalı duygusal işlemeler yaparak saldırgan davranış sergilemek yerine, empati gibi çeşitli bilişsel becerilerini de sürece dahil ederek strateji belirleme aşamasında alternatif davranışlar sergilemeye karar vermesi desteklenebilir. Yapılan çalışmalarda da duygu düzenleme güçlüğünün, ilişkisel provokasyonlar için düşmanca atıf yanlılığının yanı sıra ilişkide saldırganlığın saf tepkisel ve araçsalla birlikte ortaya çıkan işlevleriyle pozitif olarak işkili olduğu(Colton ve ark., 2023); zorbalık, sözlü saldırganlık ve örtülü saldırganlık üzerinde ek bir etkisi olduğu (Kirst ve ark., 2022); uyumsuz duygu düzenleme ve önyargılı sosyal bilgi işlemenin daha yüksek saldırganlık seviyesiyle ilişkili olduğu(Helmsen ve ark., 2012) görülmüştür.

KAYNAKLAR

Ackard, D. M., Neumark-Sztainer, D. and Hannan, P. (2003). Dating violence among a nationally representative sample of adolescent girls and boys: associations with behavioral and mental health. *The journal of gender-specific medicine: JGSM: the official journal of the Partnership for Women's Health at Columbia*, *6*(3), 39-48.

Ackerson, L. K., and Subramanian, S. V. (2008). State gender inequality, socioeconomic status and intimate partner violence (IPV) in India: A multilevel analysis. *Australian Journal of Social Issues*, *43*(1), 81-102. https://doi.org/10.1002/j.1839-4655.2008.tb00091.x

Adams, G.R. and Berzonsky, M.D. (Eds.). (2003). *Blackwell handbook of adolescence.* Blackwell Publishing Ltd.

Akın, A., (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayırımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni, 26*(2).

Antônio, T. and Hokoda, A. (2009). Gender variations in dating violence and positive conflict resolution among Mexican adolescents. *Violence and victims*, *24*(4), 533–545. https://doi.org/10.1891/0886-6708.24.4.533

Arifoğlu, B., ve Sala Razı, G. (2011). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 4*(1), 7-11.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, *55*(5), 469. https://pdoi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469

Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T., Temel, F., ve Söztutar, E. (2008). Ankara'da iki hemşirelik yüksekokulunun birinci ve dördüncü sınıflarından okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet

uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması. *Kadın Sorunları Araştırma Merkezi, Hacettepe Üniversitesi.*

Ata-Doğan, S., Atış-Akyol, N. ve Güney-Karaman, N.,(2018). Beş yaş çocuklarının cinsiyet kalıp yargı düzeyleri ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD), 4*(3), 53-65.

Atak, H. ve Taştan, N., (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4*(4), 520-546. https://doi.org/10.5455/cap.20120431

Babchuk, W. A., Hames, R. B. and Thompson, R. A. (1985). Sex differences in the recognition of infant facial expressions of emotion: The primary caretaker hypothesis. *Ethology and Sociobiology*, *6*(2), 89-101. https://doi.org/10.1016/0162-3095(85)90002-0

Baez S, Flichtentrei D, Prats M, Mastandueno R, García AM, Cetkovich M, vd. (2017) Men, women…who cares? A population-based study on sex differences and gender roles in empathy and moral cognition. *PLoS ONE 12*(6): e0179336. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0179336

Bailey, C.A., Ostrov, J.M., (2008). Differentiating forms and functions of aggression in emerging adults: Associations with hostile attribution biases and normative beliefs. *J Youth Adolescence (37),* 713–722. https://doi.org/10.1007/s10964-007-9211-5

Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis.* New Jersey: Prentice-Hall.

Bandura, A., (1977). *Social learning theory.* New Jersey: Prentice-Hall.

Bandura, A. (2016). *Moral disengagement: How people do harm and live with themselves.* New York: Worth Publishers.

Bayramoğlu, L., (2015). *Okulöncesi dönem çocuklarının cinsiyet rollerine ilişkin algılarının incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi]. Aralık 28, 2021 tarihinde http://hdl.handle.net/11129/2840 adresinden alındı.

Berkel, L. A., Vandiver, B. J. and Bahner, A. D. (2004). Gender role attitudes, religion, and spirituality as predictors of domestic violence attitudes in white college students. *Journal of College Student Development, 45*(2), 119–133. https://doi.org/10.1353/csd.2004.0019

Bem, S. L., (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society, 8*(4), 598–616. http://doi.org/10.1086/493998

Bilican Gökkaya, V. ve Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19* (4) , 219-240. http://doi.org/10.18026/cbayarsos.959425

Bouchey, H. A. and Furman, W. (2003). Dating and romantic experiences in adolescence. In G. R. Adams and M. D. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (pp. 313–329). Blackwell Publishing.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. ISBN 0-674-22457-4.

Brown, B. B. (2004). Adolescents' relationships with peers. In R. M. Lerner and L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology*, 363–394. John Wiley & Sons Inc.

Büyükpapuşcu, H. Y. ,(2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler: İnternetin rolü.* (Yayın No: 302865), [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Capaldi, D. M., and Clark, S. (1998). Prospective Family Predictors of Aggression toward Female Partners for At-Risk Young Men. *Developmental Psychology, 34*(6), 1175–1188.

Cascardi, M., Blank, S. and Dodani, V. (2016). Comparison of the CADRI and CTS2 for measuring psychological and physical dating violence perpetration and victimization. *Journal of Interpersonal Violence, 34*(16), 3466-3491.

Christov-Moore, L., Simpson, E. A., Coudé, G., Grigaityte, K., Iacoboni, M. and Ferrari, P. F. (2014). Empathy: Gender effects in brain and behavior. *Neuroscience & biobehavioral reviews, 46*, 604-627. https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2014.09.001

Colton, K. C., Godleski, S. A. and Crane, C. A. (2023). Applying a bifactor model to the functions of relational aggression: Associations with hostile attribution biases and difficulties with emotion regulation. *Aggressive Behavior*,*49*,(1), 58-67. https://doi.org/10.1002/ab.22053

Connolly, J., Furman, W. and Konarski, R. (2000). The role of peers in the emergence of heterosexual romantic relationships in adolescence. *Child Development*, *71*(5), 1395-1408.

Connolly, J. A. and McIsaac, C. (2009). Romantic relationships in adolescence. In R. M. Lerner and L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* ,104–151. John Wiley & Sons, Inc.. https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002005

Covell, C. N., Huss, M. T. and Langhinrichsen-Rohling, J. (2007). Empathic deficits among male batterers: A multidimensional approach. *Journal of Family Violence*, *22*(3), 165-174.

Crick, N. R., and Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, *115*(1), 74.

Crick, N.R. and Dodge, K.A. (1996), Social ınformation-processing mechanisms in reactive and proactive aggression. *Child Development, 67*(3), 993-1002. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01778.x

Cunradi, C.B., Caetano, R. and Schafer, J. (2002). Socioeconomic predictors of ıntimate partner violence among white, black, and hispanic couples in the United States. *Journal of Family Violence 17*, 377–389. https://doi.org/10.1023/A:1020374617328

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı,* (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çoban, A., Çakaloz, D. K. ve Irmak, A., (2020). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin flört şiddet kapsamındaki davranışlara ilişkin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4*(2), 100-106. https://doi.org/10.46237/amusbfd.621497

Daigle, L. E., and Mummert, S. J. (2014). Sex-Role ıdentification and violent victimization: Gender differences in the role of masculinity. *Journal of Interpersonal Violence, 29*(2), 255–278. https://doi.org/10.1177/0886260513505148

Davis, J.P., Ports, K.A., Basile, K.C., Espelage, L.D. and David-Ferdon, C.F., (2019). Understanding the buffering effects of protective factors on the relationship between adverse childhood experiences and teen dating violence perpetration. *Journal of Youth and Adolescence, 48*, 2343–2359. https://doi.org/10.1007/s10964-019-01028-9

Delgado, A. R., Prieto, G., and Bond, R. A. (1997). The cultural factor in lay perception of jealousy as a motive for wife battery. *Journal of applied social psychology*, *27*(20), 1824-1841. https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1997.tb01627.x

Derman, M. T., Türen, Ş., ve Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, *4*(3), 336-368. https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202042188

Dikmen, H. A., Özaydın, T., ve Yılmaz, S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 170-176.

Dodge, K. A. (1991). The structure and function of reactive and proactive aggression. *The development and treatment of childhood aggression*, *16*(5), 201-18.

Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*, (31. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dunphy, D. C. (1963). The social structure of urban adolescent peer groups. *Sociometry, 26*(2), 230–246. https://doi.org/10.2307/2785909

Dursun, A . (2020). Kadına Yönelik Şiddet: Ergenlerin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Yordayıcılığı . *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi , 3* (6) , 33-44 .

Edwards, K. M., Sylaska, K. M., and Neal, A. M. (2015). Intimate partner violence among sexual minority populations: A critical review of the literature and agenda for future research. *Psychology of violence, 5*(2), 112.

Eisenberg, N., Damon, W. and Lerner, R. M. (Eds.). (2006). *Handbook of child psychology; Social, emotional, and personality development*, (6th Ed.). John Wiley & Sons.

Eisenberg, N., and Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological Bulletin, 94*(1), 100–131. https://doi.org/10.1037/0033-2909.94.1.100

Elkind, D. (1967). Egocentrism in Adolescence. *Child Development, 38*(4), 1025–1034. https://doi.org/10.2307/1127100

Ellsberg, M. C., Pena, R., Herrera, A., Liljestrand, J., and Winkvist, A. (1999). Wife abuse among women of childbearing age in Nicaragua. *American Journal Of Public Health, 89*(2), 241-244.

Erikson, E. H. (1968). *Identity and youth crisis*. New York: W. W. Norton & Company.

Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society* (2nd ed.). London: Paladin Grafton Books.

Espelage, D. L., Leemis, R. W., Niolon, P. H., Kearns, M., Basile, K. C., and Davis, J. P. (2020). Teen dating violence perpetration: Protective factor trajectories from middle to high school among adolescents. *Journal of Research on Adolescence, 30*(1), 170-188. https://doi.org/10.1111/jora.12510

Fernández-Fuertes, A. A., Fuertes, A., and Pulido, R. F. (2006). Evaluación de la violencia en las relaciones de pareja de los adolescentes. Validación del Conflict in Adolescent Dating Relationships Inventory (CADRI)-versión Española. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, *6*(2), 339-358.

Fite, J. E., Bates, J. E., Holtzworth-Munroe, A., Dodge, K. A., Nay, S. Y., and Pettit, G. S. (2008). Social information processing mediates the intergenerational transmission of aggressiveness in romantic relationships. *Journal of Family Psychology, 22*(3), 367–376. https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.367

Fite, P. J., Colder, C. R., and Pelham, Jr, W. E. (2006). A factor analytic approach to distinguish pure and co-occurring dimensions of proactive and reactive aggression. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 35*(4), 578-582. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3504_9

Forbes, G. B., Adams-Curtis, L. E., Pakalka, A. H., and White, K. B. (2006). Dating aggression, sexual coercion, and aggression-supporting attitudes among college men as a function of participation in aggressive high school sports. *Violence Against Women, 12*(5), 441–455. https://doi.org/10.1177/1077801206288126

Foshee, V. A., Karriker-Jaffe, K. J., Reyes, H. L. M., Ennett, S. T., Suchindran, C., Bauman, K. E., and Benefield, T. S. (2008). What accounts for demographic differences in trajectories of adolescent dating violence? An examination of intrapersonal and contextual mediators. *Journal of Adolescent Health, 42*(6), 596-604. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.11.005

Freud, S. (1927). Some psychological consequences of the anatomical distinction between the sexes. *International Journal of Psychoanalysis, 8,* 133-142.

Freud, S. (2011). *Haz ilkesinin ötesinde; Ben ve id*(3. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.

Fromm, E.,(1973/2018). *İnsandaki yıkıcılığın kökenleri*(2. Basım). İstanbul: Say Yayınları.

Furman, W. (2002). The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships. *Current Directions in Psychological Science, 11*(5), 177–180. https://doi.org/10.1111/1467-8721.00195

Gambin, M., Sharp, C. (2016). The differential relations between empathy and internalizing and externalizing symptoms in inpatient adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, *47*(6), 966-974. https://doi.org/10.1007/s10578-016-0625-8

Gantiva, C., Cendales, R., Díaz, M., and González, Y. (2021). Is there really a relationship between empathy and aggression? Evidence from physiological and self-report measures. *Journal of Interpersonal Violence, 36*(7–8), 3438–3458. https://doi.org/10.1177/0886260518776999

Garaigordobil, M. (2009). A comparative analysis of empathy in childhood and adolescence: Gender differences and associated socio-emotional variables. *International journal of psychology and psychological therapy, 9*, 217-235.

George, D., and Mallery, P. (2018). Descriptive statistics. In *IBM SPSS Statistics 25 Step by Step* (pp. 126-134). Routledge.

Gillibrand, R., Lam, V. and O'Donnel, V.L. (2016). *Developmental psychology*(2nd Ed.). Edinburgh Gate: Pearson Education.

Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development.* Harvard University Press.

Gillum, T.L. and DiFulvio, G.T. (2014). Examining dating violence and its mental health consequences among sexual minority youth. In: Peterson, D., Panfil, V. (Eds) *Handbook of LGBT Communities, Crime, and Justice*. Springer, New York,NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-9188-0_20

Glass, N., Fredland, N., Campbell, J., Yonas, M., Sharps, P., and Kub, J. (2003). Adolescent dating violence: Prevalence, risk factors, health outcomes, and

implications for clinical practice. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, *32*(2), 227-238.

Glowacz, F., and Courtain, A. (2020). Perpetration of dating violence among Belgian youth: impulsivity, verbal skills, and empathy as risk and protective factors?. *Violence and Victims, 36*(1), 110-131.

Gönül, B. ve Şahin-Acar, B.,(2018). Çocukların toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal dâhil etme yargıları. *Türk Psikoloji Dergisi*, *33*(82), 67-80. http://doi.org/10.31828/tpd.13004433.2018.82.02.05

Gözütok, F. D., Toraman, Ç. ve Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği'nin (TCEÖ) geliştirilmesi. *İlköğretim Online, 16*(3), 1036-1048.

Gressard, L. A., Swahn, M. H., and Tharp, A. T. (2015). A first look at gender inequality as a societal risk factor for dating violence. *American Journal of Preventive Medicine, 49*(3), 448-457. http://doi.org/10.1016/j.amepre.2015.05.017

Grych, J. H. and Kinsfogel, K. M., (2010). exploring the role of attachment style in the relation between family aggression and abuse in adolescent dating relationships, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*(6), 624-640. http://doi.org/10.1080/10926771.2010.502068

Güney, O., (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki.* (Yayın No: 327752), [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Hare, A. L., Miga, E. M., and Allen, J. P. (2009). Intergenerational transmission of aggression in romantic relationships: The moderating role of attachment security. *Journal of Family Psychology, 23*(6), 808–818. https://doi.org/10.1037/a0016740

Harned, M. S. (2001). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence and Victims, 16*(3), 269–285. https://doi.org/10.1891/0886-6708.16.3.269

Hay, W.W., Levin, M.J., Sondheimer, J.M., Deterding, R.R., (2009*). Current diagnosis & Treatment in pediatrics*. (19th ed.) McGraw-Hill Publisher. https://doi.org/ 10.1036/007154433X

Heise, L. L., and Kotsadam, A. (2015). Cross-national and multilevel correlates of partner violence: An analysis of data from population-based surveys. *The Lancet Global Health*, *3*(6), 332-340. https://doi.org/10.1016/S2214-109X(15)00013-3

Helmsen, J., Koglin, U., and Petermann, F. (2012). Emotion regulation and aggressive behavior in preschoolers: The mediating role of social information processing. *Child Psychiatry & Human Development*, *43*(1), 87-101. https://doi.org/10.1007/s10578-011-0252-3

Hird, M. J. (2000). An empirical study of adolescent dating aggression in the U.K. *Journal of Adolescence, 23*(1), 69–78. https://doi.org/10.1006/jado.1999.0292

Hubbard, J. A., Smithmyer, C. M., Ramsden, S. R., Parker, E. H., Flanagan, K. D., Dearing, K. F. and Simons, R. F. (2002). Observational, physiological, and self–report measures of children's anger: Relations to reactive versus proactive aggression. *Child development*, *73*(4), 1101-1118. https://doi.org/10.1111/1467-8624.00460

Ickes, W., Gesn, P.R. and Graham, T. (2000), Gender differences in empathic accuracy: Differential ability or differential motivation?. *Personal Relationships, 7*: 95-109. https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00006.x

Inhelder, B., and Piaget, J. (1958). *The growth of logical thinking: From childhood to adolescence*. (A. Parsons & S. Milgram, Trans.). Basic Books. https://doi.org/10.1037/10034-000

Jolliffe, D., and Farrington, D. P. (2006). Development and validation of the Basic Empathy Scale. *Journal of adolescence*, *29*(4), 589-611. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.08.010

Kämpfe, N., Penzhorn, J., Schikora, J., Dünzl, J., and Schneidenbach, J. (2009). Empathy and social desirability: a comparison of delinquent and non-delinquent

participants using direct and indirect measures. *Psychology, Crime & Law*, *15*(1), 1-17. https://doi.org/10.1080/10683160802010640

Kantoğlu, A. (2017). *Bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi*. (Yayın No: 475942).[Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Katz, J., Kuffel, S.W. and Coblentz, A.(2002). Are there gender differences in sustaining dating violence? an examination of frequency, severity, and relationship satisfaction. *Journal of Family Violence 17,* 247–271. https://doi.org/10.1023/A:1016005312091

Kaura, S. A., and Allen, C. M. (2004). Dissatisfaction with relationship power and dating violence perpetration by men and women. *Journal of Interpersonal Violence, 19*(5), 576–588. https://doi.org/10.1177/0886260504262966

Kilpatrick, S. D., Bissonnette, V. L., and Rusbult, C. E. (2002). Empathic accuracy and accommodative behavior among newly married couples. *Personal Relationships, 9*(4), 369-393. https://doi.org/10.1111/1475-6811.09402

Kirst, S., Bögl, K., Gross, V. L., Diehm, R., Poustka, L., and Dziobek, I. (2022). Subtypes of aggressive behavior in children with autism in the context of emotion recognition, hostile attribution bias, and dysfunctional emotion regulation. *Journal of autism and developmental disorders*, *52*(12), 5367-5382. https://doi.org/10.1007/s10803-021-05387-w

Kokkinos, C. M., Kirpitsi, E., Voulgaridou, I., and Markos, A. (2022). Reactive and proactive aggression subgroups in early adolescents and the interplay among callous-unemotional traits, moral disengagement, empathy and functions of aggression. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, *41*(6), 3551–3564. https://doi.org/10.1007/s12144-020-00858-2

Köse Tosunöz, İ., Öztunç, G., Eskimez, Z., ve Yeşil Demirci, P. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Cukurova Medical Journal*, *44*(2), 471-478. https://doi.org/10.17826/cumj.459256

Labouvie-Vief, G. (2015). *Integrating emotions and cognition throughout the lifespan.* Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-09822-7

Lapsley, D. K. (1993). Toward an integrated theory of adolescent ego development: The "new look" at adolescent egocentrism. *American Journal of Orthopsychiatry*, *63*(4), 562-571.

Larson, R., Clore, G., and Wood, G. (1999). The emotions of romantic relationships: Do they wreak havoc on adolescents? In W. Furman, B. Brown, and C. Feiring (Eds.), *The Development of Romantic Relationships in Adolescence* , 19-49. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781316182185.003

Lee, M., Reese-Weber, M., and Kahn, J. H. (2014). Exposure to family violence and attachment styles as predictors of dating violence perpetration among men and women: A mediational model. *Journal of Interpersonal Violence, 29*(1), 20–43. https://doi.org/10.1177/0886260513504644

Lemerise, E.A. and Arsenio, W.F. (2000), An integrated model of emotion processes and cognition in social ınformation processing. *Child Development, 71*, 107-118. https://doi.org/10.1111/1467-8624.00124

LeSure-Lester, G. E. (2000). Relation between empathy and aggression and behavior compliance among abused group home youth. *Child Psychiatry and Human Development*, 31(2), 153-161. https://doi.org/10.1023/A:1001900727156

Levine, L.E.and Munsch, J.,(2016). *Child development from infancy to adolescence: An active learning approach.* Canada: SAGE Publications.

Lewis, S. F., Travea, L. and Fremouw, W. J.,(2002) Characteristics of female perpetrators and victims of dating violence. *Violence and Victims 17*(5). https://doi.org/10.1891/vivi.17.5.593.33711

Lichter, E. L., and McCloskey, L. A. (2004). The Effects of Childhood Exposure to Marital Violence on Adolescent Gender-Role Beliefs and Dating Violence. *Psychology of Women Quarterly, 28*(4), 344–357. https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2004.00151.x

Lotfi, S., Özkan, A. O., Babacan, M. ve Akduman, Ö. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının ve flört şiddeti tutumlarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 33* (2), 463-482. https://doi.org/10.33417/tsh.983536

Love, P. G., and Guthrie, V. L. (1999). Perry's intellectual scheme. *New Directions for Student Services, 88,* 5-15.

Luthra, R., and Gidycz, C. A. (2006). Dating violence among college men and women: Evaluation of a theoretical model. *Journal of Interpersonal Violence, 21*(6), 717–731. https://doi.org/10.1177/0886260506287312

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology, 3*(5), 551-558. https://doi.org/10.1037/h0023281

Marcia, J.E. and Friedman, M.L. (1970), *Ego identity status in college women. Journal of Personality, 38,* 249-263. https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1970.tb00007.x

Makepeace, J. M. (1987). Social factor and victim-offender differences in courtship violence. *Family Relations36,*(1), 87-91. https://doi.org/10.2307/584654

McCall, C. and Singer, T. (2013). Empathy and the brain. In Baron-Cohen, S., Tager-Flusberg, H., and Lombardo, M. (Eds.), *Understanding other minds: Perspectives from developmental social neuroscience*. Oxford University Press.

McCloskey, L. A., and Lichter, E. L. (2003). The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationships. *Journal of Interpersonal Violence, 18*(4), 390-412. https://doi.org/10.1177%2F0886260503251179

McDermott, R. C., Naylor, P. D., McKelvey, D., and Kantra, L. (2017). College men's and women's masculine gender role strain and dating violence acceptance attitudes: Testing sex as a moderator. *Psychology of Men & Masculinity, 18*(2), 99–111. https://doi.org/10.1037/men0000044

Mehrabian, A., Young, A. L., and Sato, S. (1988). Emotional empathy and associated individual differences. *Current Psychology*, *7*(3), 221-240. https://doi.org/10.1007/BF02686670

Mestre, M., Samper, P., Frías, M., and Tur, A. (2009). Are women more empathetic than men? A longitudinal study in adolescence. *The Spanish Journal of Psychology, 12*(1), 76-83. https://doi.org/10.1017/S1138741600001499

Miller, J., and White, N. A. (2003). Gender and adolescent relationship violence: A contextual examination. *Criminology*, *41*(4), 1207-1248. https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb01018.x

Miller, P. H., (2009) *Theories of developmental psychology* (5th Ed.). New York: Worth Publishers.

Molidor, C., and Tolman, R. M. (1998). Gender and contextual factors in adolescent dating violence. *Violence against women*, *4*(2), 180-194.

Muratlıoğlu Erdağ, G. ve Karabağ Köse, E. (2022). Kaynaştırma öğrencilerinin empatik eğilimlerinin engel türü ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi . *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 10* (1) , 88-102.

Murray-Close, D., Ostrov, J. M., Nelson, D. A., Crick, N. R., and Coccaro, E. F. (2010). Proactive, reactive, and romantic relational aggression in adulthood: Measurement, predictive validity, gender differences, and association with intermittent explosive disorder. *Journal of Psychiatric Research*, *44*(6), 393-404. https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2009.09.005

Myers, D. L. (1995). Eliminating the battering of women by men: Some considerations for behavior analysis. *Journal of Applied Behavior Analysis, 28*(4), 493-507. https://doi.org/10.1901/jaba.1995.28-493

O'Leary, K.D. (1988), Physical aggression between spouses. Van Hasselt V.B., Morrison, R.L., Bellack A.S., Hersen, M. (Eds). *Handbook of Family Violence.* Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-5360-8_3

Özgür, G., Yörükoğlu, G., ve Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2*(2), 53-60.

Öztürk, P , Koca, C . (2017). Sporcu ergen kızların spora katılımının sosyo-ekolojik model ve toplumsal cinsiyet yaklaşımı bağlamında analizi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 15* (3), 139-148. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000318

Öztürk, M. ve Bilican Gökkaya, V. (2022). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti mağduriyetleri ile mücadele stratejileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32* (2) , 795-806 . https://doi.org/10.18069/firatsbed.1059029

Perrone-McGovern, K. M., Oliveira-Silva, P., Simon-Dack, S., Lefdahl-Davis, E., Adams, D., McConnell, J., Howell, D., Hess, r., Davis, A. and Gonçalves, Ó. F. (2014). Effects of empathy and conflict resolution strategies on psychophysiological arousal and satisfaction in romantic relationships. *Applied Psychophysiology and Biofeedback, 39*(1), 19-25. https://doi.org/10.1007/s10484-013-9237-2

Pflieger, J.C. and Vazsonyi, A.T. (2006), Parenting processes and dating violence: The mediating role of self-esteem in low- and high-SES adolescents. *Journal of Adolescence, 29*(4), 495-512. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.10.002

Pradubmook-Sherer, P., and Sherer, M. (2011). Attitudes toward dating violence among Israeli and Thai youth. *Journal of Social and Personal Relationships, 28*(6), 809–828. https://doi.org/10.1177/0265407510391337

Puente, S., and Cohen, D. (2003). Jealousy and the meaning (or nonmeaning) of violence. *Personality and Social Psychology Bulletin, 29*(4), 449–460. https://doi.org/10.1177/0146167202250912

Raine, A., Dodge, K., Loeber, R., Gatzke-Kopp, L., Lynam, D., Reynolds, C. and Liu, J. (2006). The reactive–proactive aggression questionnaire: Differential correlates of reactive and proactive aggression in adolescent boys. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, *32*(2), 159-171. https://doi.org/10.1002/ab.20115

Reichel, D. (2017). Determinants of intimate partner violence in Europe: The role of socioeconomic status, ınequality, and partner behavior. *Journal of Interpersonal Violence, 32*(12), 1853–1873. https://doi.org/10.1177/0886260517698951

Reıtzel-Jaffe, D., and Wolfe, D. A. (2001). Predictors of relationship abuse among young men. *Journal of Interpersonal Violence, 16*(2), 99–115. https://doi.org/10.1177/088626001016002001

Reniers, R. L., Corcoran, R., Drake, R., Shryane, N. M., and Völlm, B. A. (2011). The QCAE: A questionnaire of cognitive and affective empathy. *Journal of personality assessment*, *93*(1), 84-95.

Reyes, H.L.M., Foshee, V.A., Niolon, P.H., Reidy, D.E. and Hall, J.E. (2016). Gender role attitudes and male adolescent dating violence perpetration: Normative beliefs as moderators. *Journal of Youth and Adolescence 45*, 350–360.

https://doi.org/10.1007/s10964-015-0278-0

Rickert, V. I., Wiemann, C. M., Harrykissoon, S. D., Berenson, A. B., and Kolb, E. (2002). The relationship among demographics, reproductive characteristics, and intimate partner violence. *American Journal Of Obstetrics And Gynecology*, *187*(4), 1002-1007.

Rieffe, C. and Camodeca, M. (2016), Empathy in adolescence: Relations with emotion awareness and social roles. *British Journal of Developmental Psychology, 34*, 340-353. https://doi.org/10.1111/bjdp.12133

Rogers, C. R., (1980). "Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir", çev. Akkoyun,F. *Ankara Üniv., Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 16*(1), 103-124.

Rothman, E. F., Exner, D., and Baughman, A. L. (2011). The Prevalence of Sexual Assault Against People Who Identify as Gay, Lesbian, or Bisexual in the United States: A Systematic Review. Trauma, *Violence, & Abuse, 12*(2), 55–66. https://doi.org/10.1177/1524838010390707

Rustad, K., and Rogers, C. (1975). Promoting psychological growth in a high school class. *Counselor Education and Supervision*, *14*(4), 277-285.

Santrock, J.W.(2013). *Adolescence*(15th ed.). McGraw-Hill Education,

Schnurr, M., and Lohman, B. (2013). The Impact of Collective Efficacy on Risks for Adolescents' Perpetration of Dating Violence. *Journal of Youth & Adolescence, 42*(4), 518–535. https://doi.org/10.1007/s10964-013-9909-5

Seay, A. A. (2019). *Fatal attraction: Intimate partner violence among black LGBTQ relationships*. [Electronic Theses and Dissertations] University of Louisville. https://doi.org/10.18297/etd/3168

Seefeldt, T., Florsheim, P., and Benjamin, L. S. (2003). Psychopathology and relational dysfunction among adolescent couples: The structural analysis of social behavior as an organizing framework. *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*, (163-183. Psychology Press.

Selçuk, K. T., Dilek, A. V. C. I., ve Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,9* (3), 302-308. https://doi.org/10.31067/0.2018.29

Senekçi, S.,(2020). *10-12 yaş arası çocuklarda görülen narsisizmin empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluğu ile ilişkisinin incelenmesi.* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Sezgin, E., Y.,(2015). *Ergen romantik ilişkisinde sağlıklı ilişkiler geliştirme programının kız ergen bireylerin romantik ilişki sürecinde yaşadıkları çatışma eğilimine etkisi.*

(Yayın No: 388251), [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Shaffer, D. R.,(2009). *Social and personality development* (6th ed.). Wadsworth: Cengage Learning.

Shen, A. C.-T., Chiu, M. Y.-L., and Gao, J. (2012). Predictors of dating violence among chinese adolescents: The role of gender-role beliefs and justification of violence. *Journal of Interpersonal Violence, 27*(6), 1066–1089. https://doi.org/10.1177/0886260511424497

Shorey, R., Cornelius, T. and Bell, K. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior. 13,* 185-194. https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.03.003.

Siegel, J. T. (2004). *The imaginary audience, the personal fable, and a rival hypothesis: An alternative explanation for behavior typical of adolescence* [Doctoral dissertation] The University of Arizona.

Sigelman, C. K., Berry, C. J., and Wiles, K. A. (1984). Violence in College Students' Dating Relationships. *Journal of Applied Social Psychology, 14*(6), 530-548.

Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A., and Hathaway, J. E. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *JAMA: Journal of the American Medical Association, 286*(5), 572–579. https://doi.org/10.1001/jama.286.5.572

Skipper Jr, J. K., and Nass, G. (1966). Dating behavior: A framework for analysis and an illustration. *Journal of Marriage and the Family, 28*(4), 412-420. https://doi.org/10.2307/349537

Steinberg, L. (2013). *Adolescence* (10th ed.). New York: McGraw-Hill Companies.

Steinberg, L. D. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.

Stotzer RL. (2009). Violence against transgender people: A review of United States data. *Aggressive Behaviors, 14* (3), 170–179. https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.01.006

Sugarman, D. B., and Hotaling, G. T. (1989). Dating violence: Prevalence, context, and risk markers. In M. A. Pirog-Good and J. E. Stets (Eds.), *Violence in dating relationships: Emerging social issues*, 3–32. Praeger Publishers.

Sungur Taşdemir, Z., Karakuş Yetkin, M., ve Karakuş, M.(2022). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti davranışlarına yönelik tutumlarının toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, *5*(2), 295-323. https://doi.org/10.33708/ktc.1167474

Şenol, F. B., ve Metin, E. N., (2019). Okul öncesi dönem çocukları için sosyal bilgi işleme süreci testi: Türkçe'ye uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 27* (4), 1445-1456. https://doi.org/10.24106/kefdergi.2829

Şahin, B., Bozkurt, A., Usta, M.B., Aydın, M., Çobanoğlu, C. ve Karabekiroğlu, K., (2019). Zihin kuramı: Gelişimi, nörobiyolojisi, ilişkili alanlar ve nörogelişimsel bozukluklar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 11*(1), 24-41.

Selçuk, K. T., Avcı, D., ve Mercan, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: Flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 9*(3):302-8. https://doi.org/10.31067/0.2018.29

Song, Y., Nie, T., Shi, W., Zhao, X., and Yang, Y. (2019). Empathy impairment in individuals with autism spectrum conditions from a multidimensional perspective: A meta-analysis. *Frontiers in psychology*, *10*, 1902.

Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, *10*(7), 790-811. https://doi.org/10.1177/1077801204265552

Temple, J. R., Choi, H. J., Reuter, T., Wolfe, D., Taylor, C. A., Madigan, S., and Scott, L. E. (2018). Childhood corporal punishment and future perpetration of physical dating violence. *The Journal Of Pediatrics*, 194, 233-237.

Thompson, E.H., (1991). The maleness of violence in dating relationships: An appraisal of stereotypes. *Sex Roles 24*, 261–278. https://doi.org/10.1007/BF00288301

Todorov, E. H., Paradis, A., and Godbout, N. (2021). Teen dating relationships: How daily disagreements are associated with relationship satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, *50*(8), 1510-1520. https://doi.org/10.1007/s10964-020-01371-2

Topcu, Ç. (2008). *The relationship of cyber bullying to empathy, gender, traditional bullying, internet use and adult monitoring.* (Yayın No: 227700) [Yüksek Lisans Tezi, Middle East Technical University]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Topcu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2010). Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(34), 174-182.

Toplu-Demirtaş, E., ve Fincham, F. D. (2022). I don't have power, and i want more: Psychological, physical, and sexual dating violence perpetration among college students. *Journal of Interpersonal Violence, 37*,13–14. https://doi.org/10.1177/0886260520951319

Toplu Demirtaş, E., ve Hatipoğlu, S. (2022). Psikolojik, fiziksel ve cinsel flört şiddetini ölçmek: Beliren yetişkinlerin flört şiddeti yaşantıları. *Humanistic Perspective, 4*(2), 408-432. https://doi.org/10.47793/hp.1079451

Taylor, S., and Xia, Y. (2022). Dating violence among rural adolescents: Perpetration and victimization by gender. *Journal of Interpersonal Violence, 37*(9–10). https://doi.org/10.1177/0886260520971613

Thomas, R. A., and Weston, R. (2020). Exploring the association between hostile attribution bias and intimate partner violence in college students: Romantic

relationships and friends with benefits. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 29*(5), 557-576. https://doi.org/10.1080/10926771.2019.1587561

Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., and Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 137–159). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Türkmen, D. ve Alptekin, G. (2020). Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS),2*(2), 608-629. https://doi.org/10.35452/caless.2020.32

Uğurlu, N. S., ve Akbaş, G. (2013). Namus kültürlerinde "namus" ve "namus adına kadına şiddet": Sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları, 16*(32), 76-91.

Uluocak, S., Gökulu, G., ve Bilir, O. (2014). A strategic starting point for the elimination of violence against women: Intimate partner violence - Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde stratejik bir başlangıç noktası: Partner şiddeti. *Journal of Human Sciences, 11*(2), 362-387.

United Nations Department of Economic and Social Affairs Statistics-UNDS, (2020). *World'sWomen*. Ağustos 20, 2022 tarihinde https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child adresinden alındı.

United Nations-UN Women and Women Count, (2021). Measuring the shadow pandemic: Violence against women during COVID-19. Ağustos 20, 2022 tarihinde https://data.unwomen.org/sites/default/files/documents/Publications/Measuring-shadow-pandemic.pdf adresinden alındı.

Vagi, K. J., Rothman, E. F., Latzman, N. E., Tharp, A. T., Hall, D. M., and Breiding, M. J. (2013). Beyond correlates: A review of risk and protective factors for adolescent

dating violence perpetration. *Journal of youth and adolescence, 42*(4), 633-649. https://doi.org/10.1007/s10964-013-9907-7

Vandello, J. A., and Cohen, D. (2003). Male honor and female fidelity: Implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*(5), 997–1010. https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.997

Vandello, J. A., and Cohen, D. (2008). Culture, gender, and men's intimate partner violence. *Social and Personality Psychology Compass, 2*(2), 652-667. https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00080.x

Vatandaş, D., (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies, 0* (35), 29-56.

Wallach, H. S., and Sela, T. (2008). The importance of male batters' attributions in understanding and preventing domestic violence. *Journal of Family Violence, 23*(7), 655-660. https://doi.org/10.1007/s10896-008-9189-0

Whittaker, A.M., Adler-Baeder, F., and Garneau, C.L. (2014). The effects of relationship education on adolescent traditional gender role attitudes and dating violence acceptance. *Journal of Human Sciences and Extension, 2*(3). 59-69. https://doi.org/10.54718/czwz6595

Widick, C. (1977). The perry scheme: A foundation for developmental practice. *The Counseling Psychologist, 6*(4), 35–38. https://doi.org/10.1177/001100007700600415

Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., and Pittman, A. L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 40*(3), 282-289. https://doi.org/10.1097/00004583-200103000-00007

Wolfe, D., Werkele, C., Scott, K., Straatman, A. L., Grasley, C., and Reitzel-Jaffe, D. (2003). Dating violence prevention with at-risk youth: A controlled outcome evaluation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71*(2), 279–291. https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.2.279.

Wolfe, D. A., Wekerle, C., Scott, K., Straatman, A.-L., and Grasley, C. (2004). Predicting abuse in adolescent dating relationships over 1 year: The role of child maltreatment and trauma. *Journal of Abnormal Psychology, 113*(3), 406–415. https://doi.org/10.1037/0021-843X.113.3.406

Wolitzky-Taylor, K. B., Ruggiero, K. J., Danielson, C. K., Resnick, H. S., Hanson, R. F., Smith, D. W. and Kilpatrick, D. G. (2008). Prevalence and correlates of dating violence in a national sample of adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *47*(7), 755-762. https://doi.org/10.1097/CHI.0b013e318172ef5f

World Economic Forum, (2020). Global Gender Gap Report 2020. Aralık 13, 2021 tarihinde http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf adresinden alındı.

World Health Organization, (2002). Violence by intimate partners. In Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. and Lozano, R.(Eds.) *World report on violence and health.* Geneva. Aralık 15, 2022 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf adresinden alındı.

World Health Organization, (2013). Responding to intimate partner violence and sexual violence against women. *WHO Clinical and Policy Guidelines*. Eylül 9, 2022 tarihinde https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf adresinden alındı.

World Health Organization, (2021). Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. Ağustos 12, 2022 tarihinde https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256 adresinden alındı.

World Health Organisation, (2021). Devastatingly pervasive: 1 in 3 women globally experience violence. Mayıs 5, 2022 tarihinde https://www.who.int/news/item/09-

03-2021-devastatingly-pervasive-1-in-3-women-globally-experience-violence adresinden alındı.

World Health Organisation, (b.t.). Gender and health. Aralık 24, 2021 https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1 tarihinde adresinden alındı.

Yancı, F. ve Polat, A. Ö. (2019). Tecavüze ilişkin tutumların tecavüz mitleri, adil dünya inancı, cinsiyet rolleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kadın Araştırmaları Dergisi, 1* (18), 31-50.

Yildirim, S., ve TERZİOĞLU, F. (2018). Şiddetin farklı bir yüzü: flört şiddeti, etkileri ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 21*(4), 285-292.

Yörükoğlu, A.,(1996). *Çocuk ruh sağlığı: Çocuğun kişilik gelişimi, eğitimi ve ruhsal sorunları.*(25. bas.) İstanbul: Özgür Yayınları.

Yüce, A.D., (2019, Ağustos). *Koruyucu ruh sağlığına yönelik lisans eğitimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine karşılık tutumları ile flört şiddetine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*[Öz]. 16. Ulusal PDR Öğrencileri Kongresi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu. Aralık 10, 2022 tarihinde http://www.o-pdrkongre2019.org/2019/08/06/16-ulusal-pdr-ogrencileri-kongresi-ozet-e-kitabi/ adresinden alındı.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A. ve Akadlı-Ergöçmen, B. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ocak 5, 2022 tarihinde http://hdl.handle.net/11655/23338 adresinden alındı.

Yüksel, A., Engin, E., ve Turgut, E. (2014). Investigation of nursing students' violent tendencies. *The Journal of International Social Research,8,* 834-840.

ÖZGEÇMİŞ

Selvihan AKBAYIR

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls.	2020	Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı
Ls.	2015	Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı
Lise	2010	Afyonkarahisar Anadolu Öğretmen Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2017 - Halen	Psikolog. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	*Kurum*
2019 -	Üye: Türk Psikologlar Derneği
2020 -	Üye: Bilişsel ve Davranışçı Psikoterapiler Derneği